

Matyu Ripia Agaa

Gote-na Epe Agaa Matyu-mi tisa agaare buk maalapuna riri-nane go ia-daa. Go agaamere Yesu go su amaa ipisana re lapedepe ta. Aba riri-nanere Maria-me Yesu madisa-na agaa ia. Goa pua nipuna kogono paa-mama pua nipu pua omesa-rupa go ia-daa. Gore nipu omoa wala rekesa. Rekoa page ora lobaasa pua yaa-para aba napisa. Dia, nipuna ruru-repaa piri-para wala pua agaa lakeloa yaa-para orope pisa.

Buk Matyu-ri ripia Yesu madisade madaa tua wala Yesu baptais misa rabu Satan-me nipu ko tisa remaa rayo go buk madaa ia. Go page Yesumi epe agaa pamu lakeloa onaa maepeaasana remaa rayo go buk Matyu-para ia. Remaa medalomare Yesu Galili gimoa Jerusalem penaloo nimumi nipu tu maomaawa repena polopeana tisimide pare nipu matmat gimoa wala rekesa.

Gore ada yae meda Matyu-mi waatalo pisare gore gupa: Yesumi epa pisa kogono rayore: Gote-na agaa lakene aanumi simi yaade aunu-para Gote-me goa palua sade agaa-para Gote-na buk madaa ia agaanu Yesumi maoraa yaya lo lagea. Gote-me Israel onaa nimu raba meape aa meda raapalua sa yaade aare gore Yesu yaade lo go buk-mi lapaaya.

Robonu gupa adamina:

Maria-me madisa aa page nipuna akuanuna binu page go-para ia (1.1-2.23)

Jon-me onaa baptais mea sa (3.1-12)
 Yesu baptais misa rabu Satan-me nipu ko tisa
 (3.13-4.11)
 Yesu nipu Galili su pua kogono pisa (4.12-18.35)
 Yesu Galili su gimoa nipu Jerusalem pua pisa
 (19.1-20.34)
 Nipu Jersalem taun-para pua sarara padane
 pirisa (21.1-27.66)
 Yesu tapa-para wala rekesa (28.1-20)

*Yesu Krai-na akuanuna biri gupa maasimi
 (Luk 3.23-38)*

¹ Go remaa madaare Yesu Krai-na akuanuna bi aba gupa teme. Aba ripiare Yesuna akua Devit pirisa. Devit-na akua medare Abraham pirisa.

² Abraham-re Aisak-na aaraa pirisa. Aisak-re Jekop-na aaraa pirisa. Jekop-re Juda-para nipuna amenu-para nimuna aaraa pirisa. ³ Juda-re Peres-para Sera laponaa aaraa pirisa. Nipuna amare Tamar pirisa. Peres-re Hesron-na aaraa pirisa. Hesron-re Ram-na aaraa pirisa. ⁴ Ram-re Aminadap-na aaraa pirisa. Aminadap-re Nason-na aaraa pirisa. Nason-re Salmon-na aaraa pirisa. ⁵ Salmon-re Boas-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rehap.) Boas nipuri Obet-na aaraa pirisa. (Nipuna agiri Rut.) Obet-re Jesi-na aaraa pirisa. ⁶ Jesi nipuri King Devit-na aaraa pirisa.

Devit-ri Solomon-na aaraa pirisa. Nipuna agiri abade Uria ona pirisa. ⁷ Solomon-re Rehoboam-na aaraa pirisa. Rehoboam-re Abiya-na aaraa pirisa. Abiya-re Asa-na aaraa pirisa. ⁸ Asa-re Jehosafat-na aaraa pirisa. Jehosafat-re Jehoram-na aaraa pirisa. Jehoram-re Usia-na aaraa pirisa.

⁹ Usia-re Jotam-na aaraa pirisa. Jotam-re Ahas-na aaraa pirisa. Ahas-re Hesehia-na aaraa pirisa. ¹⁰ Hesehia-re Manase-na aaraa pirisa. Manase-re Emon-na aaraa pirisa. Emon Josaia-na aaraa pirisa. ¹¹ Josaia-re Jehoiakin-para nipuna amenu medaloma nimuna aaraa pirisa. Go raburi mo Israel onaanu nimu Babilon su-para kalabus ada mapataasimi.

¹² Nimu Babilon su-para kalabus patisimi raburi akuanuna bi gupa maasimi: Jehoiakin-re gore Sealtiel-na aaraa pirisa. Sealtiel-re Serubabel-na aaraa pirisa. ¹³ Serubabel-re Abiut-na aaraa pirisa. Abiut-ri Eliakim-na aaraa pirisa. Eliakim-ri Asor-na aaraa pirisa. ¹⁴ Aso-re Sadok-na aaraa pirisa. Sadok nipuri Akim-na aaraa pirisa. Akim-ri Eliut-na aaraa pirisa. ¹⁵ Eliut-ri Eleasar-na aaraa pirisa. Eleasar-re Matan-na aaraa pirisa. Matan-re Jekop-na aaraa pirisa. ¹⁶ Jekop-re Josep-na aaraa pirisa. Josep-re Mariana aani pirisa.

Maria-re Yesuna agi pirisa. Yesu nipuna biri Gote-na Mea Repae Aa (Mesaia) maasimi.

¹⁷ Gore abare Abraham-na ruru go pirisimi onaana epa-mama pua Devit madaare akuanuna ruru 14-pela pirisimi. Abade Devit pirisa rabu epa-mama puare nimu Babilon kalabus ada mapataasimi raburi akuanuna ruru 14-pela pirisimi. Gore mapataasimi onaana epa-mama puare Gote-na Mea Repae Aa madisa rabu go madaare akuana ruru 14-pela pa pirisimi.

*Maria-me Yesu Krai madisa
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Yesu Kraisi nipu madisa-na remaare go-rupa: Nipuna agi Maria-re aba Josep-na rumaainalo mada misimi. Goa pisimi pare Josep nipumi abi narumaasa rabu Maria-me nipu madaa Holi Spirit-mi naaki padaa pa maraasa. ¹⁹ Go ona nipuna polalo pi aare Josep yapare nipu ora epe aa ya-pulu nipumi Maria yala namapolaano kone isa. Goa pisa-pulu nipumi kudiri pi kone sua pawasi gimalua kone isa. ²⁰ Josep nipumi go kone pa niminaaba pirina upaame Gote-na ensel meda adesa. Go ensel-me nipu-para lalo: Josep nere Devit-na si. Nena ona Maria meape paalame naomape. Paga, mo robaa-para pia naakiri Holi Spirit-mi mapiraariade. ²¹ Nipumi naaki madialia rabu nipuna biri Yesu lape. Gore nipumi onaa rayona wae yaenu mea raakepe ruboa nimu epe-rupa raba mua mapiraalia sa.

²² Gore Aa Mudu Gote-na agaa lakene aa meda agaa lakesa-pulu go oyae rayo apo-rupa ora pisa. Go agaa lakene aame abade gupa sa: ²³ Pagelepa, ona inumakua meda aa raapu napatimi naaki padaa pirua naaki meda madialia pare go naaki nipuna biri Emanuel lamina sa. Go bina re-re gupa: Gote-re niaa raapu piruaaya.

²⁴ Josep nipu u patua rekese rabu mo Aa Mudu-na ensel-me lakesa agaa pagoa nipumi go ona nipuna ore-rupa misa. ²⁵ Pare nipuna oname naaki padaa pa pirina nipu raapu u napatasi. Go naaki madisa rabu Josep-me bi Yesu lo lakesa.

2

Kimisu aanumi Yesu adola ipisimi

¹ Maria-me Yesu Betlehem adaare-para madisa. Go suri Judia su ru-nane aasa. Go naaki nipu madisa raburi Herot nipu aa mudu pirisa. Gore aba madinaloa uba kedo madaa kone makuaae aanu medaloma mo naare opa ipula-nane pirua Jerusalem su-para ipisimi. ² Epa opopaawa agaa gupa misimi: Go kagaa naaki nipu Juda onaanuna aa mudu pirape aare aa-para madia ya? Niaana su-para pirua nipu madini su waala uba kedo adoa epa amaa. Nipuna bi minasaatalo. ³ Gore aa mudu Herot-me go remaa pogo-lasaasa. Goa pua Jerusalem su-para piri onaa rayo kone adaapu isimi. ⁴ Goa pua Herot-me Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaa maalape aanu-para makiritaasa. Nimu kiritasimi rabu Herot-me agaa gupa misa: Gote-na Mea Repae Aare aapina su-para madia ya? ⁵ Gore nipu gupa lakesimi: Judia su ru-nane Betlehem adaare-para madiaaya simi. Gote-na agaa lakene aame pepa madaa gupa tu isa-ga pagape simi: ⁶ Nimi Betlehem adaare-para piri onaanuri Juda su robo ru-nane pimi. Gore Juda suna aa mudununa kone madaa ora epe-rupa pimi. Goa pea-ga nimina su-parare aa mudu meda piralia. Go aamere nimi-para Israel su-para piri onaanu-para surubalia.

⁷ Go tu isa agaa pagoare Herot nipumi pawasi kaledoa mo naare ipula-nane piri makuaae aanu ipulupa lo lakesa. Goa pua go uba kedo opapari-aade diri aa-rabu yaalo agaa misa. ⁸ Go agaa mua sana nipumi go makuaae aanu Betlehem adaare-para wala rapaawa agaa gupa lakesa: Nimi puare puri paloa go naaki waru asapula

pulupa. Nimimi aba adasaalimiri ni piri wala epa lagialepape. Goa palimiri neme page nipuna bi minasaata palua sa.

⁹ Mo aa muduna agaa aba pagoare nimu pisimi. Go adoa ipisimi uba kedo wala epa opoa puaa-mama puare mo naaki madu saapiri ada masaa madaa pua aasa. ¹⁰ Mo uba kedo wala adoare nimuna pu robaa-para raaname ora waru omesimi.

¹¹ Nimu ru-nane pua odobaawa simina mo naaki Maria agiaaya pua adesimi. Go rabu nimumi su adoa rumu koba pua mo naakina bi minasaasimi. Nimuna paus loba epe kaa pi oyae medaloma pa epa kasimi. Nimumi abu pi gol aana-me warini epe yae-para paura epe kaa pi yaenu-para epe kaa pi wabola nona plane yae medaloma page epa kasimi. ¹² Gore upaame Gote-me nimu gupa lakesa-pulu nimu Herot piri wala napisimina nimuna pora rado meda mada pua nimuna ada wala pisimi.

Josep nipuna ona naaki-para Isip su-para pisimi

¹³ Nimu aba penaaloo Gote-na ensel-me ipua upaame Josep gupa epa lakesa: Nena naaki agiaaya mea pu no Isip su-para pogola pulupa. Ne go su-para piraina wala orope go su gimape yapi di epa lagialua. Abiare Herot-me go naaki asapua tulalo pia. ¹⁴ Gore Josep go agaa pagoo sana nipu ruma rumane rekoa nipuna naaki agiaaya mo Isip su-para mea pisa. ¹⁵ Josep nipu mo Isip su-para pirina Herot omesa. Josep nipu go su-para pisare Gote-na agaa lakene aanu lakesa-pulu pa

pisa. Buk madaa Gote-na agaa lakene aa nipumi gupa tisaa-ya: Nina naaki Isip su-para pirisa pare neme yaasude tu isaya.

Herot-me nogo naaki rayo tamina sa

¹⁶ Gore abade mo naare ipula-nane piri aanumi Yesu madini su Herot nalakeloa pogola pisimi-pulu Herot-me nimu ratu yawesa. Herot nipumi mo kimisu aanu-para agaa misa rabu go aanumi mo uba kedo opasade di lakesimi-pulu Herot-me mo naaki madini di niminaawa tu maomaatalo pisa. Go raburi nipumi Betlehem su-para pirua maali laapo abi napati naaki rayo tu maomaaina sa. ¹⁷ Go kone madaare abade Gote-na agaa lakene aa meda Jeremaia-me abade saa agaame gupa lakesa: ¹⁸ Rama su adaare-parare agaa meda pagoaeme. Go agaare nimumiri re lo pirua odome omoaeme. Go rabu ona Resel-me nipuna nogo naakinu madaa re loaaya. Go rabu onaanumi go onaana pu robaa namakuma paeme. Dia-ga nipuna nogo naaki omesimi-pulu nipu re lo piruaaya.

Josep nipuna ore raapu Isip su gimoa wala pisimi

¹⁹ Orope Herot aba omenaloo Aa Mudu-na en-sel medame Isip su-para ipua Josep nipu upaame gupa epa lakesa: ²⁰ Ne rekoa nena naaki agiaaya mea pu nimina su Israel su-para wala pulupa. Mo naaki tulalo paade aare aba omaade. ²¹ Gore Josep nipu rekoa nipuna naaki agiya mea pua Israel su-para wala pisimi.

²² Gore Arkelaus-me nipuna aaraa Herot alopaawa nipu Judia suna aa mudu pirisa. Gore

Josep-me go remaa aba pagesa-pulu nipu go su-para pope paalame omesa. Pare Gote-me Josep upaame agaa gupa epa lakesa. Go nimu Galili su ru-nane wala pisimi. ²³ Nipu pua Nasaret adaare-para pua pirisimi. Gore abade Gote-na agaa lakene aanumi ora agaa gupa lo mapataasimi: Nipuri Nasaret su-para piri aa simi.

3

*Jon baptais-mi agaa lapedepe sa
(Mat 1.2-8; Luk 3.1-18; Jon 1.19-28)*

¹ Jon Batais ipua sana Judia su onaa napiri rina su-nane epa aawa Gote-na agaa lakelo aasa.

² Gore nipumi lalo: Gote-na Surube Suri aba re-para go epea-ga nimina pupitagi nape kone gimalepa sa. ³ Abade Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me Jon madaa agaa gupa sa: Aa medame onaa napiri su-para aawa agaa gupa yaatea: Aa Mudu nipuna poranu waru wari salepape. Nipuna pamuape pora maredepo yatepape sa.

⁴ Jon nipumi abade kamel menana iri maraawa mena yoganeme warini aako let-me rabuniaawa yamesa. Goa puare nipumi mata-para alubi aapa-para asapu no pirisa. ⁵ Go rabu mo Jerusalem su-para Judia su rayo-para piri onaanumi ipa Jordan repaa-para piri onaanu page Jon nipu piri-para ipisimi. ⁶ Ipuare nimuna waeanu lapedepe ne agaa lakesimi rabu Jon-me ipa Jordan-para baptais kasa.

⁷ Yapare Jon nipumi Farisi aanu-para Sadyusi aanu-para nimu baptais minalo adesa. Goa pua nipumi nimu gupa lakesa: Nimiru wae paakame

madini aanu pimi. Aapimi nimi gupa lagia ya? Gote-na orope ratu yawape konere nimimi adobaawa piralimi. Go ratu yawe konere nimimi madaa pogola palimi ya? ⁸ Nimimi epe kogono pipape. Nimimi goa pua kone rulalimi-daare ora kone rulae onaanu pitapape. ⁹ Nimina robaa-parare Abraham-re niaana Aapa kone nasalepape. Neme nimi lagialo: Go ia aana-re Gote-me Abraham-na sinu mada ma-aulaalia. ¹⁰ Rai gaapiri repena re-para aba apo ia-daa ini waru namadialiade repenare pitaa poa repena sulaa-para mea iralia.

¹¹ Nemere nimi kone perekealiminalo pa amaa baptais gialo. Pare orope epaliade aa medamere Holi Spirit-na purimi repena sulaa nona plane yae raapu baptais gialia. Niri raba mi aa yapulu neme go aa-na aariti esepea kege radepetalo palua pare mada dia. ¹² Nipuna lama saapia nipuna kimi ripinua aaya. Goa pua mo wit-na ini raapu ripu raloa go epe ininu agu mua nipuna kiritape ada-para sulalo palia. Gore wae ripuri aipapulu nauduni repena sulaa-para mea iralia rabu pa roalia sa.

*Jon-me Yesu baptais kasa
(Mat 1.9-11; Luk 4.1-13)*

¹³ Go raburi Yesu nipumi su Galili gimoa ipa Jordan-nane ipisa. Nipu Jon piri pua Jon-me baptais kanalo pisa. ¹⁴ Goa pisa pare Jon-me Yesu gupa lakesa: Neme ni baptais gialiri epe ta-ga akeane neme baptais gialua pae? ¹⁵ Gore Yesumi nipu agaa gupa abusa: Palaina abiare neme toade-a pape. Niaame goa palimi-daare

Gote-me pamina ta rayo palima. Goa sa-pulu Jon-me nipuna agaa ratisa.

¹⁶ Yesu nipu baptais aba mua aipapulu nipumi ipa Jordan gimoa so repaa-nane ipisa. Goa pua Yesumi gupa adesa: Yaa-para pora gaape lobesa rabu Gote-na Holi Spirit yaa puluma nona plane biyaa ipua nipu madaa epaa pirisa. ¹⁷ Go rabu agaa meda yaa-para gupa laniaasa: Gore nina si-ga neme nipu madaa ora pedo waru pisa.

4

Satan-me Yesuna kone adolalo ko tisa (Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Go raburi Holi Spirit-mi Yesu nipu onaa napiri su-para mea pisa. Go rabu Satan-me nipu kone adolalo ko tisa. ² Yesu nipu raa-para yapi 40-pela pirua eta nanisa-pulu reame omesa. ³ Go rabu Satan-me ipua sana Yesu-para goa sa: Nere ora Gote-na Si yaliare neme te rabu go aana-me bret aunialoa mea na sa. ⁴ Go raburi Yesu nipumi agaa gupa lakesa: Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Onaanumi bret agu noa epe-rupa napirualimi pare Gote-na lagi agaa rayo waru pagoare oro yaalo epe-rupa pitimi sa.

⁵ Go raburi Satan-me Yesu nipu wala so epe Jerusalem siti-para lamua pisa. Gore nipu ora so lotu adaa masaa madaa lamu pua goa lakesa: ⁶ Nere ora Gote-na Si yalia-daare gore ne go lotu ada masaana aawa su amaa epa pogolape. Gore Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Gote-me ne madaa nipuna ensel-nu lakeloa ripinaatepa tea rabu ne waru suruboa kimi ripinaabalimi.

Goa pea-ga pogolali-daare aana-me page nena aa mada natalia sa. ⁷ Gore Yesumi nipu goa lakesa: Gote-na agaa i buk madaare agaa meda gupa ia: Neme nena Mudu Gote-re kone adolalo nakotape ta.

⁸ Satan-me Yesu wala mea puare ora so pore medana eke madaa pua aaware su rayona i yaenu Yesu walabesa. ⁹ Gore nipumi Yesu gupa lakesa: Neme ni madaa rumu koba pua nina bi minasaali-daare go su amaa ia yae rayo ne gialua sa. ¹⁰ Go rabu Yesumi nipu goa lakesa: Satan nere pane pu. Gote-na buk-mi agaa gupa ta: Nena Mudu Gote padane pia-ga nipu padanena bi minasaawa nipu padanena kogono pape.

¹¹ Go raburi Satan-me Yesu nipu gimenaloo Gote-na ensel-numi nipu raba mula ipisimi.

*Yesumi Galili su-para kogono ripima pisa
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

¹² Yesumi Jon kalabus ada mapataarimi remaa pagesa-pulu nipu Galili su-para pisa. ¹³ Gore nipu Nasaret su-para napirisa pare Kaperneam su-para pua pirisa. Kaperneam suri ipa Galili ini repaa-para aasa. Go Kaperneam adaare-re Sebulun-para Naptali su lapona robo rikiraana aasa. ¹⁴ Gore aba Gote-na agaa lakene aa meda Aisaia-me laama ipisa agaa ratua pa amaa ipisa. ¹⁵ Sebulun su-para Naptali su lapo-para piri onaanuri nimina su lapona porare mo ipa repaa-nane pua ipa Jordan-na mone pane aina. Go su laapo-parare ora Galili su robo ru-nane aasa pare ruru rado onaa adaapu pirisimi. ¹⁶ Go su ribaane-para pirisimi onaanu nimumi epe adaa paa adalimi.

Onaa rayore omape su ribaane-para piri onaanu nimi pimi-para paa ora epalia.

¹⁷ Go raburi Yesumi nipuna epe agaa ripima lakesa: Gote-na Surube Su ora re-para go ipula-ga nimimi wae kone gimoa lo robaa perekealepape sa.

*Yesumi aa maala ni rata mea ipulupa sa
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

¹⁸ Yesu nipu ipa Galili ini repaa-nane pamuala aasa rabu nipumi ameaya lapo adesa. Go ameaya lapore Saimon Pita-para ame Andru lapome ena meape kogono pua agona pa amaa pisipi.

¹⁹ Gore Yesu nipumi lalo: Nipiri ni raapu baina. Go ena meapena-rupa nipimi onaa mealipinalo mogealua-ga ipulupa sa. ²⁰ Gore nipu lapome aipapulu mo ena agona gimoa nipu raapu pisipi.

²¹ Nipumi wala ogesi-daa pua ameaya lapo meda adesa. Nipu lapore Sebedi-na si Jems-para Jon ameaya pirisipi. Nipuna aaraa Sebedi raapu ipunu madaa pirua nimuna ena agona rabu lala pirisipi. Yesumi nipu lapo ipulupa sa. ²² Gore nipuna Aapa page mo ipunu page gimoa Yesu rata mea pisipi.

*Yesumi onaa adaapu waru raba misa
(Luk 6.17-19)*

²³ Nipu Galili su rayona pora pamula pisa. Goa puare nipumi Juda aanuna lotu adanu-para onaanu Gote-na surube suna agaa pamu mo-geasa. Gore nipumi Gote-na Surube Su madaa epe agaa pamu lakeloa sana mo onaanu nimuna yaina rado rado maperekeaawa nimuna yogane maepeaasa. ²⁴ Goa pisa-pulu nipuna bi so Siria

su robo rayona piri onaanumi pago kiritisimi. Go onaanumi pago kiritaawa nimuna yaina rado rado-para radaame ome onaa page mea ria ipisimi. Nimuna yainare wae remo nimu madaa pirua maeya ne onaanu page pirua uni rayo oma pae page nimu mea ipisimi. Yesu nipumi nimu rayo maperekeaa kiritisa. ²⁵ Go rabu ora onaa adaapumi Yesu rata mea pisimi. Nimuna suri Galili-para adaare Dikapolis-para Jerusalem su-para Judia su robo ru-nanepara ipa Jordan-na mone pane piri onaanu-para ora rayore agaa pagoa rata mea pisimi.

5

Yesumi rudu madaa aawa agaa mo onaa lakesa (Luk 6.20-23)

¹ Yesu nipumi mogo onaa adaapu adoa nipu so rudu madaa opasaawa pua pirisa. Go rabu nipuna disaipel onaanu padane-para epa pirisimi.

² Go rabu Yesumi nimu agaa gupa lakesa:

³ Nimi rayona robaa-para epe kone mulalo pirua niminaalimi-daare raana omo piralimina. Gote-na Surube Su nimimi ora mealimina.

⁴ Nimi rayome re lo pi-daare pedo pu piramina. Gore Gote-me nimina robaa-para kuma mapainaalo goa palimina.

⁵ Nimi rayome nimina bi rabuaniaalimiri gore pedo pu piramina. Gore nimiri Gote-me su rayo gialia.

⁶ Nimi rayome Gote-na epe kone padane mulalo palimi-daare nimiri Gote-me eta rulatabenalo gialia. Goa pea-ga nimi pedo pu piralimina.

⁷ Nimi rayome onaanu odome omalimiri pedo pu piralimina. Gore nimi madaare Gote-me page odome omalia.

⁸ Nimi rayona robaa-para epeaaliare pedo pu piralepape. Nimimi Gote mada adalimi.

⁹ Nimi rayome yada mapataalo palimi-daare Gote-me nimi ora naa onaanu tea.

¹⁰ Nimi rayome Gote-na pora kurua kedaa rialimi-daare pedo pu piralimina. Nimiri Gote-na Surube Su adalimi.

¹¹ Gore nimimi naa ruru piritalo rata mea epalimide rabu nimumi adoa nimi-para ero agaa lo wae kedaa pi kone sua yaa agaa medaloma teme-daare nimimi pa raaname omalepape.

¹² Nimina kone-para page raana waru omoa pedo waru palimina. Goa pea-ga nimi so yaa-para i yoto epe adaapu gialia. Go wae konere nimumi aba Gote-na agaa lakene aanu riri-nane aba mea kasimi.

*Nimiri aipa-para paa laapo-rupa pimi
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)*

¹³ Nimi kone rulae onaanuri go su amaa piri onaanuna rikiraane aipa-rupa pimi. Goa pea pare mogo aipa-na rede aba dia yaliare gore ni-aame ake palima rabu aipa wala ma-rede palima ya? Go plane aipare nipuna rede napea-pulu onaanumi mea ruboa nipuna aame rabuaatalimi.

¹⁴ Nimiri go su amaa piri onaanuna paa-rupa pimi. Goa pua adaare so rudu madaa war-itimi rabu onaa rayome go adaarena paa waru ademe. ¹⁵ Go page onaanumiri lam meda ewoa baket rolo-para nasalimi. Dia, pare ora ada-para mudialimi gomere ada ru-nane piri onaa rayo

paa epe-rupa mealimi. ¹⁶ Goa pea-ga nimina epe paame pa onaanuna ini agaa madaa roalia-daare nimumi nimina epe palimide kogono adoa nimina Aapana bi minasaalimi.

Yesumi rekena agaa madaa agaa lakesa

¹⁷ Nimimiri neme Gote-na agaa lakene aana agaa-para rekena agaa-para gimaliminalo ipisude kone nasalepape. Dia, neme go yaenu mea rubolalo naipisu pare apo rekena agaana re waatalo ipisu. ¹⁸ Neme ora nimi lagialo: Go su yaa lapo ora dia yaliade rabu page Gote-na rekena agaana oge tu saabae pepasinu page alupalia. Go rekena agaare ora pa saabaina Gote-me oyae rayo kiritalia. ¹⁹ Goa pea-ga onaa medalomame go rekena agaare oge agaa meda kone sua onaanumi gimalimi-daare mogo rekena agaa ogeme-ga Gote-na Surube Su-para nimu page oge onaanu mapiraalia. Pare onaa rayome mo rekena agaa waru pagoa onaa medaloma pagenalo mogealimi-daare gore so Gote-na Surube Su-para page bi adaape salia. ²⁰ Neme nimi lagialo: Gore nimimi Gote-na agaa pagoa nimina epe koneme kogono palimiri mo rekena agaa tisaanu-para mo Farisi aanu-para nimuna kogono maoge yalimi. Goa napalimiri nimimi Gote-na Surube Su madaa na-adalimi.

Ratu yawe kone

(Luk 12.57-59)

²¹ Niaana akuanumi abade pagesimi yaade agaare gupa pagesimi: Aa meda natu maomape tade. Pare aa meda tu maomaliri koso pagape aa piri-para mea palimi. ²² Pare neme abia

nimi lagi alo: Aa medame nipuna ame-para ratu yawaliare nipu koso pagape aa piri-para mea palimi. Go page aa medame nipuna ame-para agaa wae tea-daare kaunsil piri-para koso talo lamua palimi. Gore aa medame ame-para ne ora maeya ne aa yana tea-daare nipu mo wae repena sulaa-para mea lo palia.

²³ Goa puare neme Gote-para ora pi lape eta mea yawo sua aana reke alta madaa mea epali rabu neme nena ameme ne madaa wae kone inare go kone aba maepeape: ²⁴ Gore nena mo rialide ofa mo aana alta madaa pa yawo sape. Goa pua nena ame piri wala pua mode agaa wae wala pua maredepo yatepape. Go agaa aba wari kirituare orope Gote mo eta mea pua ora pi ta paina.

²⁵ Gore aa medame ne raapu koso loa agaa unini salia-daare pena pora-nia palipi rabu epe kone sua agaa maredepo yaawa pulupape. Goa napaliri go aame ne aipapulu koso pagape aa piri-para mea palia. Goa puare mo aame ne plisman-nu mea katea. Goa puare nimumi ne mea pua kalabus ada mapataalia. ²⁶ Neme ora ne lagi alo: Nena koso kabape mone rayo mada na-abulu kiritaliri gore neme mo kalabus ada mada nagimali.

Ona paake aa paake neme-na agaa

²⁷ Yesumi goa sa nimimi go agaare aba pagesimide sa: Neme ona paake nayolape. Neme aa paake narumaape temede sa. ²⁸ Go agaa aba pagesimide pare neme nimi wala gupa lagi alo: Gore aa medame ona meda adalia pare nipumi go ona

paake lamualua kone salia-daare go konemere mo ona aba paake yota.

²⁹ Go pea-ga nena ini popo ki-naneme wae yaenu adoa pulalo paliare neme go ini rasua rubape. Goa pua nena ini padane rasu rubali rabu nena to yogane rayo wae su-para namea lopaliala. ³⁰ Go page nena popo ki-naneme ne wae yae mulalo paliare go kiri kepe rubape. Goa pua nena ki padane aaware nena to yogane rayo su wae-para namea lopaliala.

Ona rasapena agaa

(Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ Yesumi wala goa sa: Abade go agaa madaare akuanumi gupa simi: Aa medame nipuna ore gimalia-daare nipumi ona rugulape pepa meda ore kalape simi. ³² Goa simide pare neme nimi lagialo: Aa rayome ona nagimalepape. Go ona paake rumea loa pa amaa nagimalepape. Goa pea pare neme agaa loa ona nagimape. Gimaliare ne page repaayana pora rugiti. Go page pa aa medame gimi ona rumaalia-daare neme page ona paake yone aa piralia. Goa pua repaaya maoyaali.

Ora yaa madaa makuaa ne agaa

³³ Yesumi agaa meda ora mone yola moneaawa gupa sa: Agaa medare abana akuanumi gupa simi-daa aba pagemedede agaare gupa: Nimi yaa madaa makuaa agaa meda Gote-na ini agaa madaa talo palimi-daare go agaa madaa kone waru sua pipape simi. ³⁴ Goa simi pare neme nimi lagialo: Nimimi yaa madaa makuaa pi natapape. Yaa madaare Gote nipuna pirape reke

yaade. Go pea-daa yaa madaa makuaa loa nimina agaa puri namapalaatepape. ³⁵ Go page nimimi yaa madaa makuaa agaa meda go suna bimi puri namapalaatepape. Dia, go suri Gote nipuna aa lopae su yaade. Go page nimimi Jerusalem sumiri su yaa lapo makuaa agaa meda natapape. Dia, Jerusalem sumiri Aa Mudumi mea wasade su yaade. ³⁶ Gore nimimi nimina aalu iri wala yaako pi kobere-daa mada namea ma-alimi-pulu nimina aalu madaa yaa madaa makuaa agaa page natepape. ³⁷ Gore nimimi agaa teme rabu e-para dia lapo agaa agu tapape. Agaa mariripu temere Satan-me malaaya.

Waea palimide na-abutapape
(Luk 6.29-30)

³⁸ Nimimi agaa abade gupa pagesimide: Aa meda nena ini apeminaliare nipuna ini page apeminape. Aa medame nena agaa kimi oda taliare nipuna agaa page abuloa oda tape simide. ³⁹ Goa simi pare neme nimi lagiyo: Aa medame nimi-para waea paliade raburi nipu ratu nayawalepape. Dia, pare aa medame nena peae ki paarame rola taliare gore perekea tua peae meda-nane rola tina waalape. ⁴⁰ Gupa wala aa medame nena mamina mua ne koso madaa aditalo paliare gore nena mamina meda page nipu wala kalape. ⁴¹ Gore bali medame nipuna oyaenu su ogesi-daa adaalu-para mea ria tea-daare gore neme wala ogesi-daa su rado meda adaalu nona plane-para page mea riape. ⁴² Go page aa medame ne-para oyae gi tea-daare neme

nipu kalape. Gore aa medame ne-para yoto meda gi tea-daare neme masaa nariaalape.

*Yesumi lalo: iaa raapu epe kone sape
(Luk 6.27-28; 6.32-36)*

⁴³ Yesumi agaa meda wala gupa sa: Akuanumi abade simide agaa gupa simi: Nimina adami onaa-para epe pedo pi kone salepape. Nimina iaanu-para wae kone salepape simi. ⁴⁴ Goa simi pare neme nimi lagialo: Nimina iaanu-para epe pedo pi kone waru salepape. Goa page nimi-para waea palimiri go wae kone mea rubainalo Gote yaaloa beten tapape. ⁴⁵ Goa palimiri nimiri so yaa-para pia Aapana onaanu piralimi. Gote-me onaa wae epe lapo rata madaa naare apo marasaana-daa. Go page nipumi yai page aa wae epe lapo rata madaa apo epena sana-daa. ⁴⁶ Go pea-ga mo onaa medalomame nimi raana omalimide madaa nimu raana omalimiri go madaare epe yoto mealimina? Dia, mo takis meape aanumi page goa peme. ⁴⁷ Go page nimina amenu-para abi patalepape temere mo onare akea teme pae? Gore baptais abi nami pa pimi onaame page goa peme. ⁴⁸ Gore nimi ora waru epe-rupa piralepape. Nimina Aapa so yaa-para epe-rupa pia-rupa nimi page epe-rupa mapiraalia.

6

Onaa meda raba meapena agaa

¹ Yesumi goa sa: Nimimi waru adalepape. Nimimi lotu kogono pulalo peme rabu onaanumi nimi adena kone sua napipape. Nimimi niaana epe kogonore onaame adena kone salimiri nimina so

yaa-para piri Aapame nimina epe yoto meda na-abutea. ² Go page nimimi naraame ome onaanu nimu oyaeyae raba mu katemere gore nimimi penaame go yae mealepa loa yalaari napulupape. Goa palimiri nimimi yaa agaa ne onaanuna kone padane mogeaaeme. Nimuri lotu ada-para mo pora-nia page pamua oya kateme. Gore mo pi onaanumiri nina bi padane minasaaina kone imi. Nina agaa pagalepa. Goa pemere nimuna yoto oyaenu aba penaame go muaeme-daa. ³ Pare nimimi mo onaa naraanu raba mulalo palimiri oraa ki-naneme palide-a podo ki-naneme namakuaaina lape. Nena adami aa page agaa napagena lape. ⁴ Dia, pare kudiri pi kone sua epe bi mulalo kogono pipape. Goa palimiri nimina Aapamere nimina epe kudiri pi kogono adoa nimi epe yotome abutea.

Beten lape kone
(Luk 11.2-4)

⁵ Yesumi agaa meda gupa sa: Nimimi beten temede raburi yaa agaa ne onaa-rupa natapape. Nimimi lotu ada ru-nane aawa beten tapape. Go page nimumi adaa pora aane-nane page onaanumi niaa adena kone sua beten natapape. Goa pea-ga nina agaa pagalepa. Gote-me nimuna yoto oyaenuri aba kasa. ⁶ Go yapare nimi beten ripima talo palimide raburi nimina ada rum-para pua pora poa nimi na-ademe Aapa madaa beten tapape. Goa puare nimina Aapame apo epe kaledoa teme beten adoa nipumi nimi-para page abutea.

⁷ Go page nimimi beten temede raburi pa agaa meda yoloa nane gimalepape. Mo baptais nami

onaanumi beten lo yoloa adaapu teme rabu waru pagalia kone imi. Go-rupa natapape. ⁸ Nimi nimuna kone naratalepape. Dia, nimimi beten talo koneme aba managolaeme raburi nimina Aapa Gote-me nimi madaa rudu ta oyae rayo aba adoa makuaaya.

⁹ Gore nimimi beten gupa tapape:
Niaana Aapa, nere yaa-para pi.

Nena biri oro yaalo epe-rupa ina.

¹⁰ Nena Surube Su epena.

Nena konemere so yaa-para peme-rupa su amaa niaame page goa palima.

¹¹ Abia go yapi padane madaare neme niaana eta rumaaina.

¹² Neme niaana wae yaenu mea rubaina-ga niaame page wae kone saapi onaanuna kone mea rubalima.

¹³ Neme niaare wae keda pi yaeme ko nataina pare Satan-me niaa natinalo surubape.

¹⁴ Pagalepa. Nimimi onaa medalomana wae yaenu mea raakepe rubalimiri gore nimina so yaa-para pia Aapame nimina wae yaenu page mea rubalia. ¹⁵ Pare nimimi pa onaa medalomana wae yaenu namea raakepe rubalimiri nimina Aapa nipumi page nimina wae yaenu mada namea rubalia.

Yesumi eta niti pape madaa agaa sa

¹⁶ Yesumi agaa meda wala gupa sa: Nimimi lotu kone sua eta gimalimi rabu yaa agaa ne onaa-rupa napipape. Nimuna ini agaa-para roke piralimina. Goa pua nimi reame ome onaa kone inalo peme. Pagalepa. Nimuna yoto oyaere aba muaeme. ¹⁷ Pare nimimi nape yae madaa niti pua

gimalimi rabu nimina aalu-para wel mea puare nimina ini agaa-para waswas talepape. ¹⁸ Goa palimi raburi nimimi eta gimalimi onaanumi mada namakuaalimi. Nimumi mada na-adalimi pare nimina na-adape Aapame apo kudiri pu i epe konere nipumi mada adalia. Goa puare nena epe yoto mada abutea.

Epe oyaeyae mea makiritaaina agaa

(Luk 12.33-34)

¹⁹ Nimimi epe yaenu go su amaa nakirita salepape. Go su amaare go epe yaere daalinumi noa pa ramualia. Go su-para page paake ne aanumi kepo aguloa meme. ²⁰ Nimina epe yaenu rayore go su amaa nakirita salepape pare go yaenu so yaa-para kirita salepape. So yaa-parare daalinumi nano mada naramualia. Goa pua paake ne aanumi page so yaa-para yaere namealimi-ga so yaa-para oyae epe-rupa pa saabalia. ²¹ Gore epe yae kirita sali-parare nena kone page go-para pa saabalia.

Iniri tona paa

(Luk 11.34-46)

²² Niaana iniri niaana tona lam paa-rupa roaaya. Ini epeaaliare gore nena to rayo page epeaalia. ²³ Pare ini o yaliare gore nena to rayo-para ribaa yoa o yalia. Goa pea rabu nena robaa-para roalia paa wala udinalia. Goa pua nena yogane-para ribaa yoa ne ora maoyaalia.

Aa padaneme surube aa laapona kogono mada napalia

(Luk 16.13)

²⁴ Bosboi laapona kogonore aa padaneme mada napalia. Goa palia raburi aa meda madaare epe kone sua aa meda madaare wae kone sua aalia. Goa pea-ga aa padane madaa ora raaname omoa aa meda-parare nipu ratu yawalia. Go page nimimi Gote-na kogono pala mone kogono pala mada napalimi.

*Epaame omoa kone adaapu meme
(Luk 12.22-31)*

²⁵ Yesumi agaa meda wala gupa sa: Neme nimi lagialo: Niaa epe-rupa piramina kone adaapu nasalepape. Gore niaame ipa eta lapo ake nalima pae lo niaana yogane madaa ake maraalima pae loa kone adaapu nasalepape. Gore epe-rupa pirape konemere pa nape eta kone rabuaniaaya. Go page yoganeme pa mamina maraape kone rabuaniaaya. ²⁶ Nimimi so biyaa pameme yaanu adalepape. Nimuna nape repena ini maapu napoa nimuna etare ada-para nakirita peme. Goa napeme pare nimina so yaa-para pia Aapame nimu eta kata. Pare Aapame nimi madaa ia koneme go yaanu rabuniaaya. ²⁷ Nimimi go su amaa i yae madaa kone adaapu salimiri go konemere nimina pirape maali ogesidaa adaalu mada namayola salia. ²⁸ Goa pea-ga nimina konere akeane mamina oyae madaa penaateme? Nimimi oge repena ini so amaanane opena adalepape. Gore nipu opea rabu nipumi kogono napua mamina page nawarita. ²⁹ Goa pea pare neme nimi lagialo: Abadere King Solomon nipuna pepena mamina epe epe

yae agu yamesa rabu mo plaua ini madaa pea-rupa nipumi pepena go-rupa pisa pare plaua-me nipuna pepena rabuniaaya. ³⁰ Abia e-para ripu puti ia pare ekeraare wala tua repena sulaa-para iralimi. Pa ripumiri Gote-me pa suna pepena paaya. Goa pea nimi onaanuri ni madaa kone ogepusi rulaeme. Nimina Gote-me nimi page waru surubalia. ³¹ Goa pea-ga nimimi kone adaapu gupa nasalepape: Niaame eta ipa lapore ake nalima palo mamina ake maraalima palo kone nasalepape. ³² Go kone rayore su amaa kone narula pa piri onaanumi nimuna meape kone yaade. Pare nimina so yaa-para pia Aapa nipumi nimi adoa oyae gialia. ³³ Go kone nasalepape pare kone pereke sua Gote-na Surube Su madaa page nipuna pape kogono page go lapo madaa kone aba saapiralepape. Goa palimi-daare nipumi oyae radonu page mada nimi gialia. ³⁴ Goa pea-ga ekeraa-nane akea palua pae kone nasalepape. Dia, ekeraa-nane pape kone sape yaenu pa epalia. Gore yapi meda madaa kedaa pa nariaalepape. Gore pa kedaanu ya-pulu nipuna pa epalia.

7

Koso lape agaa

(Luk 6.37-38; 6.41-42)

¹ Yesumi agaa meda wala gupa sa: Nimimi onaa medaloma pa amaa namariaawa koso laawa namea rumaatepape sa. Goa pua Gote-me nimi page go-rupa mada mea rumaalia. ² Nimimi

onaa meda pa amaa mariaawa koso teme-daare gore Gote-me nimi madaa goa padane-rupa abutea. Nimimi go-rupa rumaalua kone salemede-rupa go rumaape kone madaa-ga Gote-me nimi padane-rupa abutea. ³ Gore nimina amena ini-para oge ini mare aba adema teme. Goa pea pare nimina ini-para i repena rekene na-ademe. ⁴ Gore nimina ini-para repena rekene nona plane wala ia-ga akeane gupa teme: Naa ame, nena ini-para ia oge ini mare mea rubano teme. ⁵ Go aa nere yaa agaa ne aa yaade. Aba ripiare nena ini-para ia repena rekene mea rubape. Goa pua oropere inimini waru pua nena amena ini-para aaya loma epe-rupa mada rasamina.

⁶ Nimimi Gote-na yaere yananu nakatapape. Goa puare wala nimumi kaulataboa ne nolalo palia. Go page nimi kulubunu epe epe yaenu menana maa-nane namudiatepape. Goa puare nimimi mogo epe kulubunu rugulabebe palimi.

Beten loa agaa meamina
(Luk 11.9-13)

⁷ Yesumi goa sa: Nimimi Gote-para beten teme-daare nipumi mada gialia. Nimimi oyae asapalimiri nimimi mada adasaalimi. Nimimi pora gaape pua tata palimiri Gote-me nimi-para pora gaape mada lobalia. ⁸ Onaa rayome Gote-para beten temere gore nimumi oyaenu mada mealimi. Onaa rayome oyaenu asapalimi-daare mada ada salimi. Gore aame pora gaape talia-daare Gote-me pora mada lobalia.

⁹ Gore nimina naakinumi Aapa yaaloo bret meda gi tea-daare nipumi aana meda mea katea

ya? Dia. ¹⁰ Go page mo naakimi Aapa yaaloo ena page meda gi tea raburi wae paaka meda katea ya? Go page mada nakata. ¹¹ Goa peaga nimi aanumi nimina naaki nogonu epe yaenu pa kateme-ga nimina so yaa-para pia Aapamere nipu madaa beten teme-daare nipumi epe oyae page pa mea gialia-ga beten loa agaa mealepape.

¹² Pa onaanumi epe kone mua ni padane goa meda pina kone satemade-rupare neme page goa pape. Gore apo kone madaare Moses-na rekena agaa-para Gote-na agaa lakene aana agaa rayo go-para ia.

*Nimiri oge pora gaape-para ora pulupape
(Luk 13.24)*

¹³ Yesumi agaa gupa sa: Nimiri oge pora gaape-para ora pua puua odobatepape sa. Pora medare mo wae su-para pope pora gaape adaape mada lobapa ia. Onaa adaapuri go pora-para polalo peme. ¹⁴ Goa pea pare oro yaalo kagaa pirape pora gaapere ora ogesi ya-pulu kalai waru palimi. Goa pea onaa padane padane laatapumi go pora-para mada palimi.

*Pa repenana ini madijala waru adalepape
(Luk 6.43-44; 13.25-27)*

¹⁵ Yesumi agaa meda gupa sa: Gote-na bi madaa yaa agaa ne aanuri waru adalepape. Nimi piri-para epalimi rabu nimumi epe sipsip menana yogane aako yameme pare nimuna robaa-para raa yana maeyae-na kone sua nimi nolalo peme. ¹⁶ Go yaa agaa ne aanu epalimi rabu nimumi kogono palimi waru adoa niminaatepape. Repena etolo etolo aere epe repena wain-na ini mada

namadialia. Go page repena fik-na epe iniri mo ripu wae pepo pi puti-para mada naratemade ora dia. ¹⁷ Goa pea-ga ipa waru piri repena rayo madaa ini epe-rupa madita. Pare wae kaapu ne repena rayo ini wae-rupa madita. ¹⁸ Epe repenamere repena ini wae-daa mada namadialia. Go-rupa agu repena waeme epe repena ini meda namadialia. ¹⁹ Repena rayo ini epe-rupa namaditare poa repena sulaa-para mea iralia. ²⁰ Goa pea-ga mo Gote-na bi madaa yaa agaa loa makirae aanumiri kogono peme rabu nimuna madialimi ini adalimina.

²¹ Gore onaa rayome ni-para Aa Mudu teme pare nimimi Gote-na Surube Su-para madaa na-adalimi. Dia, pare onaa rayome niaana aapa so yaa-para piana kone ratalimiri Gote-na Surube Su-para mada adalimi. ²² Apo yapi di epaliade rabu onaa adaapumi gupa teme: Aa Mudu, neme abade nena bi onaa lakelo epe agaa mogeasima teme. Nena bi lakeloa abade niaame onaana wae remonu mea ruboa napi kogono adaapu pasima teme. ²³ Go raburi neme nimu-para gupa laketoa: Neme nimina ini-para waru na-adesudega nimiri wae onaanu-ga ni piri-para paneatepa toa.

Ada pape kone lapo
(Luk 6.47-49)

²⁴ Yesumi agaa meda gupa sa: Onaa rayome nina go agaa pago ratalimi-daare nimuna epe konere gupa imi: Aa medame ada pua aana-me puri mapalaasa. ²⁵ Goa puare yai ipisa raburi ipa roa rubisaawa puri pane po ripumi ipua go ada walu walu malaasa. Go pisa pare mo ada ora

aana-me puri waru mapalaawa pea-pulu mada narobesa. ²⁶ Yapare onaa rayome nina agaa pagoa naratalimiri nimuna kone gupa imi: Go onaanuna konere ada pigi puri namapaalae pa mabaawa peme. ²⁷ Goa puare yai ipua ipa roa rubisaawa puri pane po ripu page ipua mo ada epa marobaasa. Gore mo ada lopesa rabu ora e waru sa.

²⁸ Yesumi go agaa lo kiritisa rabu pirisimi onaa rayome pogolasaasimi. ²⁹ Gore nipumi agaa lakesa rabu nimuna rekena agaana tisaanu-rupa nalakesa. Dia, pare nipumi puri pane aa-na agaa lakesa.

8

*Yesumi yakimi ti aa medana yaina maepeaasa
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)*

¹ Yesu so rudu gimoa kilipia ipisa pare onaa rayome wala nipu rata mea ipisimi. ² Go rabu yakimi ti aa meda Yesu piri-para epa rumu koba pua pirua nipumi lalo: Aa Adaa, neme nina yaina mada maperekeaina kone salo sa. ³ Yesumi nipuna yogane madaa ki oraawa lalo: Goa palua-ga abi kaapuaina. Goa sa rabu aipapulu mo rere rayo kaapu yabesa. ⁴ Yesumi nipu-para lalo: Nere adoaape. Neme onaa medaloma nalakelape. Nena yoganere Gote-na miru irae aame adena pope. Goa puare Moses-me sa-rupa eta yawape. Goa pali raburi nena yainare aba go dia yanalo onaanumi mada adalimi.

*Yesumi soldia aa muduna kogono naaki mae-peaasa
(Luk 7.1-10)*

⁵ Yesu nipu Kaperneam su-para pisa rabu soldia aanuna Aa Mudumi Yesu nipu-para agaame gupa ogesa: ⁶ Aa Adaa, nina kogono naakiri yaina omoa ada saabaaya. Nipuna uni rayo omapaawa radaa ora adaape pea. ⁷ Gore Yesumi lalo: Neme nipu maperekeaata palua. ⁸ Yapare mo soldia aanuna Aa Mudumi Yesu nipu agaa gupa lakesa: Aa Adaa, niri epe aa-daa dia-ga nere nina ada-para mada naepali. Goa pea-ga neme pa agaame te rabu nina naaki mada perekealia. ⁹ Ni page naa soldia aa mudunumi ni surubeme. Neme soldia aanu page surube. Goa pea-ga neme soldia aa padane-para ne pu tore nipu mada palia. Aa meda ne ipu to raburi gore nipu mada epalia. Gore mo nina kogono naaki-para go kogono pa tore gore nipumi mada palia. ¹⁰ Yesumi go agaa pagoa kone adaapu isa-pulu mo nipu raapu ipisimi onaanu-para gupa lakesa: Neme ora nimi lagialo. Israel su-para aa gupa kone rulae aa meda abade page napirisa.

¹¹ Gore agaa pagalepa: Onaa adaapu mo naare opala-nane page pabala-nane page epalimi. Gore nimumi Abraham-para Aisak-para Jekop-para so Gote-me Surube Su-para pirua akuanu raapu eta no piralimi. ¹² Goa palimi pare onaa medaloma so Gote-na Surube Su adolalo peme onaare nimu ribaaene-para wala mea ratu talia. Go-parare re waru loa nimuna abulu regepe no radaa nalimi.

¹³ Yesumi mo soldia aanuna aa mudu goa lakesa: Nere abi pu. Neme kone rulaye-pulu nena kone sae-rupa ora palia. Goa sa-pulu nipuna kogono naakiri ora go rabu-ga maepeaasa.

*Yesumi Pita-na orena agi raba misa
(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)*

¹⁴ Yesu nipu Pita-na ada-para pua odobaawa Pita-na aayaa kekapu yaina omoa patae ina pua adesa. ¹⁵ Gore Yesumi nipuna ki mina misa rabu mo kekapu yaina aba aipapulu perekesa. Go rabu nipumi rekoare Yesuna eta iraasa.

*Yesumi onaanu adaapu raba misa
(Mak 1.32-34; Luk 4.40-41)*

¹⁶ Gore aebore onaa medalomame wae remo piri onaa Yesu piri-para mea ipisimi. Nipumi agaame loa go wae remo rayo raakepe rubisa. Goa pua nimuna yaina rayo page maepeaasa. ¹⁷ Go-rupa pisare abade Gote-me agaa meda Aisaia-na buk-para gupa sa: Nipumi niaana yaina rayore aba mea ruboa niaana yaina rado rado page maepeaasa.

*Onaa medalomame Yesu rata mea polalo peme
(Luk 9.57-60)*

¹⁸ Gore onaa adaapumi Yesu kutapu ma-aawasimi rabu nipumi lalo: Niaare ipa mone pane kenaa moneaawa baina sa. ¹⁹ Go rabu rekena agaana tisaa meda ipua sana Yesu goa epa lakesa: Tisaa, su rayona pamuali rabu ni ne raapu pamuapana. ²⁰ Gore Yesumi nipu lakesa: Raa yana pati-parare su-para naaku ia. Yaanu page ada waritimi pare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nina kitu pirua patape ada dia yaade. ²¹ Goa sa rabu nipuna disaipel aa medame nipu goa lakesa: Aa Adaa, ora lae pare nina Aapa aba rogaata pono. ²² Pare Yesumi nipu goa lakesa:

Gore ome onaanumi nimuna ome onaanu yago rogaalimi. Nere saana bana sa.

*Yesumi adaa po ripu maloraasa
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)*

²³ Yesu nipu ipunu madaa pirua sana nipuna disaipel aanu nipu raapu pisimi. ²⁴ Go rabu mo ipa adaape poripumi ipua ipunu maugitaalo pisa. Goa pisa pare Yesu nipu pa u patae isa. ²⁵ Goa pisa rabu mo aanumi Yesu nipu pua marekaawa lalo: Aa Adaa, neme niaa raba mea. Niaare go ipa noa ugialema-daa simi. ²⁶ Gore nipumi nimu lakesa: Akeane nimimi paala omeme ya? Nimiri naa agaa ogepusi robaa-para mua kone rulaeme. Gore nipu rekoa po ripu-para ipa lapo puri pane agaa lakesa. Go rabu po ripu loraawa ipa eto ogesi-daa napisa. ²⁷ Go rabu nimumi pogolasaawa lalo: Go aare ake plane aa ya simi? Go ipa-para po ripu laapome nipuna agaa pagea simi.

*Yesumi maeyae aa laponae wae remo mea ratu rubisa
(Mak 5.1-17; Luk 8.26-37)*

²⁸ Yesu nipu ipa mone pane pua mo Gerasa ruruna su-para opapasa. Go-parare wae remo pabo piri aa lapome matmat aana apedaa gimoa Yesu nipu piri-para ipisipi. Nipuri ora raa-para maeya ne aa lapo ya-pulu onaa rayo pala omoa go nipu ae pora-nia napamisimi. ²⁹ Gore nipu lapome puri paloa gupa yaasipi: Nere Gote-na Siga neme niaa piri-parare ake pulalo epae? Gore goanu pape di abia dia-ga neme niaa radaa mea gulalo akolo epae pae simi? ³⁰ Go rabu menanu

adaapupe mo-pare aawa eta nala aasimi ³¹ Mo wae remome Yesu-para gupa ogesimi: Neme niaa ratu tulalo pali-daare niaa mogo menanuna robaa-para ratutape simi.

³² Gore Yesumi mo remo-para nimi pulupa sapulu nimumi mo aa lapo gimoa remo nimu mo menana robaa-para pua odobasimi. Go mena rayo aloma pua mo rata madaa lopoa ipa ini-para pua ipa noa omabasimi.

³³ Go rabu mo mena surube aanu nimu pogola pisimi. Nimu adaare-para pua go remaa onaa rayo-para pua lakesimi. Lakesimi rabu mo wae remo pabo piri aa lapo madaa pianu rayo remaa pua simi. ³⁴ Go rabu mo adaare-para piri onaa rayome Yesu nipu madaama ipisimi. Goa pua nimumi nipu epa adoa gupa lakesimi: Go su gimoa nena su rado-para pu simi.

9

Yesumi kiki aa uni oma pae aa meda mae-peaasa

(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Yesu nipu ipunu madaa pirua ipa mone pane pua nipu adaare meda-para pua opapasa. ² Go rabu yaina ome aa meda Yesu piri-para ria ipisimi. Goa pisimi pare nipuna uniri rayo oma paawa reke madaa saabaasa. Yesumi nipuna kone rulae adoa mo yaina ome aa goa lakesa: Go naaki, paala naomape. Nena waeanu raakepe rubaato.

³ Gore rekena agaa tisaanu medalomame go agaa pagoa nimuna kone-para gupa isimi: Go aamere Gote-para ero ta, kone isimi.

⁴ Yesumi mo nimuna kone-para adokaru mua nimu-para lalo: Akeane nimina kone-para gupa saleme? ⁵ Akea pua kuma pi agaa toa ya? Nena wae yaenu mea rubano kedaa pia? Ne rekoa pora pu lano kedaa pia? ⁶ Pare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri go su amaa onaanuna pupitagi neme kone mea raakepe rubalua-ga puri adalimina. Goa pua nipumi mo uni oma pae aa-para lalo: Ne rekoa nena u pati yaenu mea ripinua nena ada-para pu sa. ⁷ Goa sa rabu nipu rekoa nipuna ada-para pisa. ⁸ Onaa rayome go adoa simina paalame omesimi. Gore Gote-me go plane pinalo puri kasa-pulu nimumi nipuna bi minasaasimi.

*Yesumi Matyu yaasa
(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)*

⁹ Yesu nipu go su gimoa pore pamisa rabu aa meda Matyu nipu mone takis mi ada-para pirina adesa. Goa pua Yesumi nipu-para lalo: Nere saana bana. Goa sa rabu nipu rekoa rata mea pisa.

¹⁰ Yesu go aa-na ada-para eta nala pirisa. Go rabu mone takis mi aanu-para naraa onaanu medaloma-para Yesu page nipuna disaipel aanu raapu pirua eta padane-para nisimi. ¹¹ Goa pisimi rabu Farisi aa medalomame go kone adoa nipuna disaipel aanu lakesimi: Nimina tisia mo takis mi aanu-para naraa onaanu raapu pia-ga akeane gorupa eta no pira ya simi?

¹² Yesu nipumi go agaa pagoa nipumi lalo: Yaina naome onaanu nimuri dokta piri-para pemedede. Dia, yaina ome aanu nimu dokta piri-para peme. ¹³ Nimimi Gote nipuna buk-para

lagisade agaa aba pua niminaatepa: Ofa sape kone madaare neme raana napea pare neme raba meape kone madaa pedo pi. Yesumi wala lalo: Neme ora epe onaanu agu raba mulalo naipisu. Dia, pare naraa onaanu page raba mulalo ipisu sa.

*Eta nane yaa madaa makuaa loa gimimi kone
(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)*

¹⁴ Go raburi Jon-na disaipel aanu Yesu piri-para ipua nimumi nipu-para lalo: Farisi aanu niaa page eta niti pua ado aema. Goa pema pare akeane nena disaipel aanumi eta pa nena te ya?

¹⁵ Gore Yesumi nimu goa lakesa: Ona rumaatalo pe aare nipuna rurunu raapu pa piralia rabu nimuna kone-para kedaa napalia. Pare oropere go ona rumaatalo pea aare wala gimalia-ga go rabu mo nipuna rurunumi odome omoa eta nape madaa niti pua pa piralimi.

¹⁶ Aa medame kagaa mamina rugini nipuna abana mamina podopene-para narabutea. Dia, pare nipumi go-rupa rugulua rabutea-daare mo mamina wala mariripiaa-mama pua adaapu riripi tabalia. ¹⁷ Go page abana meme mena yogane-para aa medame kagaa ipa wain mada nanorialia. Goa pali-daare mo kagaa ipame meme mena yogane mariripiaawa mo ipa su amaa koyalialia. Goa puare mo meme mena yogane page mapodopealia. Gore kagaa ipa wain-ri ora kagaa meme mena yogane-para no rialimiri lapo rata epeaalia.

Yesumi aa muduna wane maepeaawa nipuna mamina oraasa ona maepeaasa

(Mak 5.22-43; Luk 8.41-56)

¹⁸ Yesumi nimu-para go agaa pa pena lakelala aina aa mudu meda Yesu piri-para ipua rumu epa koba pua gupa sa: Nina nogore abia ora ini adupia pare neme epa ki sali rabu mada rekalia sa. ¹⁹ Goa sa rabu Yesu nipu mo aa mudu raapu polalo pisa rabu nipuna disaipel aanu page pisimi.

²⁰ Pora-nia pisimi rabu ona medare nipuna yaapi pupulae yainare maali 12-pela patisa. Go ona nipu Yesuna masaa-nane ipua nipuna mamina aane-nane kimi oraasa. ²¹ Go ona nipuna robaa-para kone gupa isa: Neme nipuna mamina madaa ki oraaluare nina yaina mada dia yalia kone isa. ²² Goa puare Yesumi nipu wala pereke tua adoa lalo: Go nogo. Neme ni madaa kone rulaate-pulu nena yaina abia madia yaato. Ora go rabu-ga go yaina epeasa.

²³ Gore Yesu nipu mo aa muduna ada-para pua opapaasa. Go-parare onaanumi emaa loa re adaa lo pirisimi. ²⁴ Gore Yesumi lalo: Nimi pane piralepa. Go nogore pa u patana. Ora ini na-adupiana. Go rabu nimumi nipu giri laasimi. ²⁵ Mo onaa rayo pane pula pira loare Yesu nipumi mo nogona ada rum ru-nane pua ki mina mua nipu marekaasa. ²⁶ Goa pisa rabu go remaa su rayo-para pago kiritisimi. Yesumi ini rabuni aa lapo-para agaa maarea aanu page pua maepeaasa.

²⁷ Yesu nipu go ada gimoa pora pamisa rabu ini rubu pi aa laapome nipu rata mea ipua gupa

yaasipi: Nere Devit-na si-ga saa raba mea sipi. ²⁸ Gore Yesu ada ru-nane penaaloa mo ini rubu pi aa lapo nipu piri-para ipisipi rabu Yesumi nipu-para lalo: Go kogono mada palua-ga nipimi ni madaa kone rualipi ya? Nipumi lalo: E, Aa Adaa mada palipa sipi. ²⁹ Goa sipi rabu Yesumi nipuna ini kimi oraawa lalo: Nipimi ni madaa kone rulaaripi-daare nipina ini madaa epeaalia. ³⁰ Goa puare nipuna ini wala epe sa. Goa puare Yesumi nipu-para puri pane agaa gupa lakesa: Nipimi waru kudiri pipape. Onaa medaloma nalaketapape. ³¹ Pare nipu gimoa pisa rabu go su rayona Yesuna remaa pamisa.

³² Goa palaina onaa medalomame agaa maare wae remo pabo piri aa meda Yesu piri-para mea ipisimi. ³³ Gore Yesumi mo wae remo mea rakepeaasa rabu nipu laapome agaa lopaasipi. Gore onaa rayome kone adaapu sua gupa simi: Go Israel su-para nabi kogono go pamu pia-daa simi. ³⁴ Pare Farisi aanumi lalo: Wae remonuna aa mudumi nipu puri kanaloa go pia simi.

Yesumi onaanu odome omesa
(*Mat 4.23; Mak 1.39; Luk 4.44*)

³⁵ Yesu nipu su adaare rayo-nini pamua sana nimuna lotu ada-para agaa pamu mogeasa. Go rabu nipumi Gote-na Surube Su madaa epe agaame loa sana onaanuna yainanu maperekeaasa. ³⁶ Nipumi mo onaa rayo odome omesa. Gore nimuna kone mabebola tua wae-rupa pirisimi-pulu nipumi odome omesa. Mo sipsip-nuna punini aaraa napirisa rabu go onaanu kalae-rupa pirisimi. ³⁷ Goa pisimi-pulu Yesumi nipuna disaipel aanu lakesa: Eta adaapu

mo maapu-para poro aaya pare kogono pape aanu adaapu napimi. ³⁸ Goa pea-ga nimimi go maapuna aaraa-para eta ini mea kirita sula epena beten tapape sa.

10

*Aposel kogono aanuna bi
(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)*

¹ Yesu nipuna aposel kogono aa 12-pela yaalooa nimu kogono papena puri mapalaasa. Gore nimimi wae remo rakepeaminalo yaina rayo maperekeaaminalo onaa raba minalo puri gialua sa.

² Mo aa 12-pela nimuna biri gupa: Saimon-re aba ripia Yesumi nipu aba mapiraasa. Nipuna bi medare Pita. Nipuna amere Andru page mapi-raasa. Goa pua Sebedi-na si Jems-para nipuna ame Jon lapo page mapiraasa. ³ Gore Filip-para Bartolomyu lapo mapiraasa. Medalomare Tomas-para takis mi aa Matyu lapo mapiraasa. Goa pua Jems-re Alfius-na si Tadius lapo mapi-raasa. ⁴ Goa pua Saimon Selot-para Judas Iskariot page mapiraasa. Go aamere pirua Yesu tapena kabereke misa.

*Yesu mo aposel aa 12-pela kogono kasa
(Mak 6.7-13; Luk 9.1-5)*

⁵ Yesu nipumi mo aposel kogono aa 12-pela agaa mana gupa lakesa: Nimi aa ruru radonu piri-para napulupape. Goa pua nimi Samaria adaare-para page napulupape. ⁶ Dia, pare nimiru Israel su-para piri onaanuri ora alupae sipsip-rupa pimi-ga nimu piri-para pulupape.

⁷ Nimimiri Gote-na Surube Su abia ora re-para epa ialo pua laketapape sa. ⁸ Nimimi yaina ome onaanu maepeatepape. Ora ini adupini onaanu marekatapape. Mo yakimi ti onaanu maepeatepape. Wae remo mea raakepe rubatepape. Gore nimimi go puri mealeme-pulu mo onaanuna yaina madaa yoto nami mada pa maepeatepape sa.

⁹ Nimimi mone yo-para mone ini-para ora mone padane-para nimina oge nusi-para nama-dialepape. ¹⁰ Go page nimimi palimi rabu rokanu namadia pulupape. Go page alopape mamina meda-para aa ada-para pora pamuape rimaapu page namea pulupape. Dia-ga aame pa palimidaare nimumi eta oyae mada gialimi.

¹¹ Gore nimi adaare page su rado-para palimiri nimimi aba waru adalepape. Nimimi epe amenu medaloma aba waru adoa go aa raapu piraama puare nimi meape onaa dia yaliare puaa-mama pipape sa. ¹² Gore nimimi ada meda-para palimi rabu go ada-para piri onaa-para epe-rupa piralepape tapape. ¹³ Gore mogo ada-para piri onaa-daa epe onaa yalia-daare gore nimina epe kone nimu madaa pa salepape. Pare nimumi abi piralepape agaa na-abutimi-daare nimina epe konere wala mua go ada gimalepape. ¹⁴ Gore aa medame nimina agaa pagolalo nipuna ada-para nalamua palia-daare gore go adaare gimoa pulupape. Go rabu nimumi nimuna wae kone adenalo nimina aa madaa ae kege kunu sua pulupape. ¹⁵ Pagalepa. Orope Gote-me onaanu yoto mea rumaa katea di raburi wae adaare Sodom Gomora su lapo-para pirisimide

onaanu-para kedaa kasade. Goa pisade pare go kedaamere go su-para misimide kedaa rabuniaa mealimi sa.

*Kedaa epalia-ga waru adalepape
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ Yesumi goa sa: Pagalepa. Neme nimiri maeyae yananuna rikiraana sipsip mena si-rupa mea rapaato. Goa pea-ga nimimi ora pawa pua paakanumi umu yoloa pameme-rupa pamualepape. Go page nimimi epe kone sua so yaa-para pirape kone mealimina pamualepape.

¹⁷ Nimimi mo aanu waru adalepape. Nimumi nimi aditalo kaunsil-na ada mea pua nimuna lotu ada-para aipuyame nimi talimi. ¹⁸ Nimumi nimi koso laatalo mo aa mudu kadipinu piri-para mea palimi. Goa pua nimimi nina kogono pua nimu-para pa ruru radonu-para page epe agaa laketeme. ¹⁹ Gore nimumi nimi koso lape agaa temede raburi niaa ake tema pae kone adaapu nasalepape. Dia, Gote-me go rabu laketemenalo agaa gialia. ²⁰ Go rabu nimimi agu raapo koso lape agaa nateme. Dia, Holi Spirit nimina robaa-para piralia rabu nimina Aapame agaa lagialia.

²¹ Go rabu aanu nipuna amenu wala kosome mariaawa nipuna ame tu maomalimi. Gore aaraanumi page nipuna si-para waea palia. Sinumi page agi aaraanu-para agaa rasua koso lape agaa loa tu maomalimi. ²² Go raburi nimimi nina pora ratalimi-pulu onaa rayome nimi ronome omalimi. Pare onaa rayome puri paboa ni nagimama palimiri orope go su yaa lapo dia yalia rabu go onaanu oro yaalo kagaa piraama

laama palimi. ²³ Gore nimi adaare meda-para nimi kedaa gialimiri gore adaare rado meda-para pogola pulupape. Neme ora nimi lagialo: Israel adaare rayo-para kogono mada napu kiritalimi pare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si aba epalia. ²⁴ Skul teme naaki nogo nimiri nimina tisaanu narabuaniaaeme. Go-rupa agu kogono pape aanumiri nimuna surube aa mada narabuaniaaeme. ²⁵ Goa pea-ga skul nogo naakimi nimuna tisaarupa piralimi-daare epe teme. Go page kogono pape aame nipuna aa mudu raapu nona pi piraliare epe teme. Goa pua ada padane surube aa-para wae bi Belsebul* teme-daare nipuna ada raapu pimi-nu ora wae binu page katea.

Paala omape aana bi
(Luk 12.2-7)

²⁶ Goa pea-ga nimimi pa onaanu paalame naomalepape. Dia, abiare oyaeyae rayo rigitabaaya pare orope penaame sua kudiri pi kone rayo page onaanumi mada adoa penaame amaa pagalimi. ²⁷ Neme go ribaaene-para lagialo agaare nimimi naare paalu laketapape. Nimimi pawasi pagaleme agaare su rudu madaa rekaawa lake-tapape. ²⁸ Aa medalomame onaanuna to yogane mada tu maomalimi pare kone wasupa mada natu maomalimi. Goa pea-ga nimimi

* **10:25:** Go biri Kenan su-para piri onaanuna makirae gote kone sua bi maasimi. Go bina rere gorupa: Nipu Gote rayona mudu gote teme. Gore mo Juda aanumi gote rayo nipuna rolo-para pia simi. Goa loare Belsebul-na bi waru madaa minasaasimi. Goa pua wae remo rayona bi nipu madaa popesa. Goa pisimi pare Belsebul-ri wae remo-para simi.

nimu madaa paala naomalepape. Yapare Gote-me yogane-para wasupa lapo repena sulaa-para mada mea iralia-ga nipu madaa paala omalepape.

²⁹ Nimimi oge yaasi laapore mone kane oge padaneme kabeme. Goa pea pare nimuna Aapame nalaketea-daare oge yaa padane su amaa mada nalopalia. ³⁰ Gore nimina aalu iri rayo Gote-me aba dipita. ³¹ Goa pea-ga nimimi paala naomalepape. Nimimi mo ogege yaana kabape yoto ora maoge yateme sa.

Yesuri go plane aa
(Luk 12.8-9)

³² Yesumi agaa meda goa sa: Onaa rayome pa onaanuna ini agaana niaa Yesuna onaanu pima laketemere neme so yaa-para pia Aapa-para go onaanuna bi page laketoa sa. ³³ Pare onaa rayome pa onaanuna ini agaana ni masaa rilalimiri so yaa-para pia Aapana ini agaa madaa neme nimu page gimalua sa.

Yesu su amaa ipisare yada marekaatalo naipisa
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ Nimimi niri go su amaa epe-rupa pirape kone mea ipisade kone nasalepape. Dia, pare neme rai kutu nona plane agaa mea ipisu. ³⁵ Naa ipisude kogono madaare yada pape kone adaapu gupa salimi. Aanu medaloma nimuna Aapanu-para iaa aulalimi nogonumi nimuna aginu-para iaa aulalimi orenumi aayaanu-para iaa aulaliminalo ipisude. ³⁶ Goa puare aa medana wae iaare nipuna ada padane-para piri onaanu re-para aulaawa ronome omalimi.

³⁷ Onaa rayome nimuna Aapa ama madaa pedo pu raana meme-rupa ni madaa raana waru naomalimiri gore go onaanu ni raapu mada napiralimi. Go page onaa rayome nimuna nogo naakinu pedo pu raaname omoa ni madaa raaname waru naomalimiri go page ni raapu mada napiralimi. ³⁸ Onaa rayome nina repena polopeana kedaa narua nina pora nakurialimiri ora ni raapu mada napiralimi. ³⁹ Gore onaa rayome nimuna yogane madaa kogono agu pu piralimiri nimuna wasupanu pa alupalimi. Goa pea pare onaa rayome ni madaa kone rulaawa nimuna yogane madaa kone narumalimiri nimuna wasupanu epe-rupa oro yaalo kagaa piraama laama palimi.

*Onaa medalomame epe yoto mealimi
(Mak 9.41)*

⁴⁰ Onaa rayome nimi mealimi-daare gore ni page mealimi. Gore onaa rayome ni madaa kone rulaawa epe-rupa mealimi-daare Gote-me ni mea epenasa-daa nimumi nipu madaa page kone rulaawa mealimi. ⁴¹ Onaa rayome Gote-na agaa lakene aa epe-rupa raba mealimi-daare Gote-me epe yoto gialia rabu waru mealimi. Mo agaa lakene aa onaanu yoto mealimi-rupa go padane-rupa rumaalia. Onaa rayome ora epe aa meda epalia rabu go aa adoa neme go aa raba mealua kone salimi-daare go nimu raba meae aapara padane-rupa epe yoto mealimi. Go agaa pagalepa. ⁴² Onaa medalomame nina disaipel onaa meda ipa kogore nape pe meda kateme-daare go epe kone madaa epe yoto mealimi.

11

Jon Baptais-na disaipel aanu Yesu piri-para pisimi

(Luk 7.18-35)

¹ Yesumi go agaare nipuna aposel kogono aa 12-pela lakesa. Go agaa lakelo kirituare nipu go adaare gimo mo-nane adaare medaloma-para puare go onaanu-para epe agaa lakeloa moge riaasa.

² Jon-me nipu kalabus ada pirua Yesuna remaa pagesa. Go rabu nipuna disaipel aa medaloma Yesu piri-para mea rapaasa. ³ Go aanu nimumi Yesu agaa gupa pua misimi: Nere Jon-me aba epalia lo lagisade aa yapae? Pa aa meda orope epaliade ado pima?

⁴ Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Nimimi pua kogono adamede rayo ora yaade lo Jon pua laketapape. ⁵ Abia ini rabuni onaanumi oyae waru adaleme. Aa wae onaanu pora pamualeme. Yakimi ti onaanuna rere kaapu yaa. Aane poae onaanumiri abia aane lobaawa pagame. Aba ome onaanu page wala reka pimi. Go onaa naraanumi page Gote-na epe agaa pagaleme. Go remaa rayore Jon pua laketapape. ⁶ Onaa rayome ni madaa kone laapo nasu puri paloa kone rulalimi-daare go onaanu pedo pua waru piralimi.

⁷ Mo Jon-na disaipel aanu pulaina Yesumi mo Jon-re go plane aa yaade lo onaanu waru lakesa: Abade nimi mo onaa napiri su-para puare ake adolalo pisimi ya? Gore nimimi po ripumi kabe ragualae adola pisimi ya? ⁸ Nimi puare ake

adola pisimi ya? Epe mamina maarae aanu adola pisimi ya? Dia, aa mudu nimuna epe mamina maraawa epe ada-para piruaeme. ⁹ Gore ake adola pisimi ya? Gote-na agaa lakene aa meda adola puame ya? E, gore neme nimi lagialo: Go aamere Gote-na agaa lakene aa medalomare nipumi rabuniaaya. ¹⁰ Go aa madaare Gote-na buk madaa agaa gupa ia: Gote-me lalo: Pagalepa. Neme nina agaa lape aa aba epenatoa. Go aamere nimina pu robaa konena pora maredepo yaato tea. ¹¹ Yesumi lalo: Pagalepa. Jon Baptais-ri go su amaa madini onaa rayo rabuniaawa nipu ora epe ta sa. Pare Gote-na Surube Su-para polalo nogo naaki-rupa pimiri Jon page rabuniaame.

¹² Abade Jon agaa mogea aa pirisa rabu page abia onaanumi Gote-na Surube Su-na agaa ratu rubulalo pirisimi. Go page wae puri pane aanumi nimu ripinaatalo peme. ¹³ Gote-na agaa lakene aa rayome page Moses-na rekena agaame agaa lakela-mama ipuare Jon-me page Gote-na Surube Su-na agaa laketa-rupa mogea kone rulaeme. ¹⁴ Gore nimimi nimuna agaa pagamona kone salimi-daare gore Jon-re Gote-na agaa lakene aa Elaija-rupa aba epalia simide. ¹⁵ Onaa rayome go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepa sa.

¹⁶ Go rabu go onaanu nimiri ake madaa saa pi agaa lagialua ya? Nimimiri kone gupa meme. Nogo naakinu-rupa maket su-para pimi. Goa puare go nogo naaki rado medanu-para gupa yaateme: ¹⁷ Niaame nimi-para emaa pe tema pare nimimi mata napabeme. Niaame odome omoa nimi-para rupa yaasa tema pare nimimi re-

daa nateme sa. ¹⁸ Jon nipu ipua ipa wain-para eta medaloma-para nanisa pare nimimi nipu maeyae aa simi. ¹⁹ Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ni ipua go etanu epa no ipa no pe-pulu onaanumi lalo: Adalepa. Go aamere eta adaapu noa ipa wain page adaapu nea teme. Go aare mone takis mi aanu-para naraa onaanu raapu pia teme. Goa peme pare onaanumi ora Gote pia kone sua kone rulalimina-ga Gote-na makuaae kone mada adalimina.

Taun medaloma-parare onaanumi kone naru-laeme

(Luk 10.13-15)

²⁰ Goa puare su adaare adaapu-para Yesu nipumi napiaa kogono waru pisa pare go pirisimi onaanumi kone naperekesimi. Gore Yesumi nimu ratu yawoa nimu-para ape sa. ²¹ Gore nipumi lalo: Korasin su-para mo Betsaida su lapo-para piri onaanu madaa neme odo waru pia. Gore neme Tair Saidon su lapo-para napiaa kogono go-rupa pula pisu yaalore go Tair Saidon su-para pimi onaamere kone pereketa pisimi. Goa pula pisimi yaalore nimuna odo waat-alore tagame pepeminua mamina yamola pisimi. ²² Pagalepa. Gore onaanuna yoto rumaape yapi di raburi Gote-me Tair Saidon su lapo piri onaanu kedaa katea. Goa palia pare nimimi wae kedaa ora waru rialimi. ²³ Nimi Kaperneam su-para piri onaanu nimimiri yaa-para polalo peme? Gore nimi wae su-para palimi. Mo napiaa kogono pawade-rupare Sodom su-para pula peme yaalore gore abia go raburi mo Sodom su-para aata pea. ²⁴ Pagalepa. Gote-me onaanu yoto

rumaape di raburi nimina kedaamere mo Sodom su-para piri onaanuna keda rabuniaa mealimi.

*Yesumi kitu epa mealepa sa
(Luk 10.21-22)*

²⁵ Go raburi Yesumi Gote beten gupa sa: O Aapa, nere su yaa laponu Mudu pi. Gore abadere neme kone makuaae onaanu-para kone waru i onaanu-para nena kone kudiri pua nogo naakinu-rupa mea waaside. Go madaa ora pi lalo.

²⁶ Gore Aapa nena raana ratua go-rupa ne peme.

²⁷ Nina Aapamere oyae rayo neme surubanolo gisa. Goa pisa pare pa onaa medame nena Sina ni na-ademe pare ne Aapa padane mamere ade. Aa medame Aapa na-adea pare Simi padane-ma mere adea. Mo Simi onaanu Aapa waata-daare nimumi Aapa ademe.

²⁸ Nimi onaanumiri kalai pu kogono pua kedaaria epemere ni piri ipulupape. Goa epalimiri nimi kitu mapiraalua. ²⁹ Goa puare nina pasaa madaa ia repenare gore nimimi mua nimina pasaa madaa mea riaalepape. Gore neme epe kone su pawa pi-pulu nimimi nina kone adoadaapu mogeatapape. Goa palimiri nimimi kitu epa mua piralimina. ³⁰ Gore nina oyae riaperepenare keda napea. Nimina pasaa-para riapere yae salua-ga yapa pinalo riaalepape sa.

12

*Kitu Pirape Yapi di madaa agaa misimi
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)*

¹ Kitu Pirape Yapi di medare Yesu nipu wit maapu pamisa. Goa puare nipuna disaipel aanu

nimu reame omesimi-pulu mo wit-na ini keroa sana mea nisimi. ² Gore mo Farisi aanumi go adoa Yesu nipu gupa lakesimi: Adaina. Kitu Pirape Yapi di madaare rekena agaame kogono dia ta pare nena aanumi agaa rasua pa peme. ³ Yesumi nimu gupa lakesa: Gore nimimi Devit-para nipuna aanu page reame omoa pisa yaade remaare nadipitimi ya? ⁴ Gore nipu Gote-na ada ru-nane pua odobaawa mo Gote-na sape bret mea nisimi. Go bret-re Gote-na miru irae aanumi agu nisimi pare mo aanumi rekena agaa rasaasimi. ⁵ Pare nimimi abade Moses-na rekena agaa-para go remaa nadipiasimi ya? Gore lotu ada-parare Gote-na miru irae aanumi kogono pua Kitu Pirape yapi orona rekena agaa rasitimi. Goa pisimi pare nimumi pa wae yae meda napisimi. ⁶ Gore neme nimi lagialo. Oyae go-para ia yaemere lotu ada rabuaniaaya. ⁷ Pare nimimi Gote-na agaa meda pagola peme yaalore waea napeme onaanu-para agaa mada nalaketa peme. Nipuna agaa go ia-daa: Ofa sape kone madaare neme raaname naome pare epe raba meape kone madaa pedo pi. ⁸ Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Kitu Pirape Yapi Di-na Aa Mudu yaade.

Kitu Pirape Yapi di rabu Yesumi ki wae aa meda maepeaasa

(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Yesumi go su-nane gimoa nimuna lotu ada meda-para pisa. ¹⁰ Goa pisa rabu aa meda nipuna ki rudu ae aa meda pirisa. Gore aa medalomame Yesu-para koso lape agaa loa nipu-para agaa gupa simi: Gore niaana rekena agaa madaare yaina ome onaare Sabat piri yapi di

rabu maperekeaamina yapae dia yapae simi. ¹¹ Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimina riki-raana aa padanemere mena sipsip punalia rabu medare Kitu Pirape Yapi di rabu kuba-para lopalia. Gore nimimi sipsip menare mogo yapina amaa-nane nayola salimi ya? ¹² Gore onaare sipsip mena-rupadaa dia. Kitu Pirape Yapi Di-na page niaame onaa raba mealimare rekena agaa narasitima. ¹³ Gore nipumi mo ki rudu ae aa-para lalo: Nena ki ridula. Goa pisa rabu go aa-na ki epe sa-pulu wala epe ki meda nona pisa. ¹⁴ Go raburi Farisi* aanu nimu reka puare Yesu nipu tu maomaatalo yada robesimi.

Yesuri Gote-na epe kogono Raba Meape Aa

¹⁵ Gore Yesu nipumi go agaa pagoa sana go su gimoa pisa pare onaa adaapu nipu rata mea pisimi. Goa puare nipumi yaina ome onaa rayo maepeaasa. ¹⁶ Goa puare Yesumi nimu-para agaa puri paloa lakesa: Nina kogono pawade-rupa onaa medanu napua laketapape sa. ¹⁷ Goa lakesa agaa madaare Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me agaa gupa sa: ¹⁸ Gote-me goa sa: Go aare nina mada mi aa ya-pulu neme nipu madaa raaname waru omoa nipu madaa pedo waru pe. Neme nina Holi Spirit kaato raburi nipumi su rado-para piri onaa nina yoto rumaape yapi di lakena. ¹⁹ Gore nipumi agaa puri palo ratu nayawalia. Goa pua nipu pora-nia pamualaara

* **12:14:** Go aanumi goa simi: Kitu pirape yapi dina Yesumi onaa maepeaatara waea pia simi. Nimuna rekena agaa rugusa-daa Yesu taminaloa agaa go madaa maasimi. Go agaa medare Luk 13.14-para Jon 5.18-para page ia.

pamualia. ²⁰ Gore nipumi kogono pa amaa pua nipumi onaa rayo ora epe kone inalo raba mealia. Goa pua nipumi kabe meda ugitabolalo po ripumi rialaayare mada narugula tabalia. Goa page lam meda uduna repe repe paliare nipumi mada namaudinalia. ²¹ Goa palia rabu ruru rado onaa rayome nipu madaa kone rulaawa nipu ado piralimi.

*Yesumi Belsebul raapu kogono pea simi
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23; 12.10)*

²² Go raburi ini rubuni aa meda nipu madaa remo pirisa-pulu nipuna agaa maaresa. Go aare nimumi Yesu nipu piri-para mea ipisimi. Go rabu Yesumi go aa maepeaasa rabu mo aame agaa lapaawa oyae page waru adesa. ²³ Gore onaa rayo nimu pogolasaawa lalo: Go aare nipu Devit-na si yapae dia yapae simi? ²⁴ Gore mo Farisi aanumi onaanuna agaa pagoa goa simi: Wae remona aa mudu Belsebul-mi go aa puri kata rabu nipumi go remo raapu pirua pia simi.

²⁵ Gore Yesumi nimuna kone adokaru mua nimu gupa lakesa: Adaare meda-para piri onaanumi nimu rumaa yada palimi-daare gore rekepu paawa piralimi. Go adaare-para aaraalu nimumi rugulala palimiri go ruru lapore mada nakibu ma-aalimi. ²⁶ Goa pea-ga Satan-na su-parare ruru padaneme wala yada pua meda ratu rubaliare wala mada nakiritalipi pare nipuna ruru rugulala pa pipi. Go raburi nimuna su ora o yalia. ²⁷ Gore nimumi gupa lamede: Belsebul-mi ne raba mea rabu neme wae remo mea rubaaede. Goa pea-ga nimina disaipel aanuri aapimi raba

minalo nimumi wae remo mea rubaeme ya? Nimumi goa peme-pulu nimina koso lape agaa rabuaniaaeme. ²⁸ Pare Gote-na Holi Spirit-mi ni raba mu puri gea-pulu neme go wae remonu mea rubaayo. Goa pea-ga Gote-na Surube Su nimi piri-para aba epaade.

²⁹ Gore aa medame puri pane aa medana ada-para pua odobaawa nipuna oyaeyaenu paake mulalo palia-daare gore nipu opeme aba rogaal-imi. Nipumi goa puare nipuna ada-para i yaenu rayo mada mealia.

³⁰ Aa medame ni raapu napiraliare gore nina iaa pia. Aa medame naa sipsip mena namea kirata mapiraaliare gore nipumi mo sipsip-nu pane mea ratu rubalia.

³¹ Goa pea-ga neme nimi lagialo: Gote-me onaanuna wae yaenu-para wae ero agaanu rayo mea rubalia pare onaa rayome Holi Spirit-para ero agaa teme-daare go wae yaere Gote-me mada namea rubalia. ³² Onaa rayome Onaa Raapu Pirape Aa-na Si-para wae agaa temere Gote-me go wae yaenu mea rubalia. Pare onaa rayome Holi Spirit-para wae agaa temere Gote-me go wae yae mada namea rubalia. Gore abia page orope page ora mada namea rubalia.

Wae repenamere ini wae madialia
(Luk 6.43-45)

³³ Gore repena ini epere epe repena mada aba etalia. Wae repena opalia-daare wae ininu madialia. Goa pea-ga ini aba madita rabu go repenare epe ta palo o ta palo mada makuaaema.

³⁴ Nimiri wae paakame madini onaanu-ga nimimi epe agaare akepu teme ya? Nimiri waeanu peme-pulu nimina robaa-para rulatabea agaare penaame waatea. ³⁵ Aa epe medare nipuna robaa-para epe kone pateapulu nipumi epe kone sua epe agaa tea. Aa wae-mere nipuna wae kone robaa-para rulatabea-pulu nipumi wae agaa tea.

³⁶ Go agaa lagialo: Gote-me orope onaana yoto mea rumaaliade rabu nimuna pianu rado rado ado kiritua Gote-me yoto rumaa katea. ³⁷ Nina to agaa madaare Gote-me nimi koso lape agaa tea. Go teme agaa madaare Gote-me nimi epe onaa lo wae onaa lo pagoa mea rumaalia.

Onaa medalomame napiaa kogono adamona simi

(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)

³⁸ Go raburi rekena agaana tisiaa aa medalomame Farisi aa medaloma-para gupa simi: Tisiaaya, niaame nena napiaa meda paina adamona simi.

³⁹ Go raburi nipumi nimu gupa lakesa: Go abia pimi onaanumi waea pua Gote gimeme-ga akolo napiaa kogono adolalo peme. Pare nimumi nipuna kogono meda na-adalimi. Pare neme aa Jona-na pisade kogono padanere palua rabu adalimina. ⁴⁰ Abade Jona nipu adaa enana robaaparare yapi repome pirisa. Goa pisana-rupare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri matmat-para yapi repome pirua wala rekalu sa. ⁴¹ Pare Gote-me onaana yoto mea rumaape yapi di epalia rabu Ninive pirisimide onaanu rekoa nimu kosona ini-agaana palimi sa. Gore Jona-na agaa lakesa rabu nimumi pagoa wae yaenu gimoa nimuna

kone robaa perekesimi. Goa pisimi pare abia go pima yapi dimi Jona-na kogono maoge yaeme sa. ⁴² Gore Gote-me onaanuna yoto mea rumaape yapi di rabu no re-nane piri Ona Mudu meda rekoa nimina wae yae rayo madaa koso tea. Go onana bi Mudu Shiba teme. Gore go ona nipu Solomon-na epe agaa pagola pisa-pulu nipu su rayona aane-nane pamisa. Goa pea pare aa go nimina rikiraana piamere Solomon-na kogono page rabuaaya.

Wae remo wala ipisa

(Luk 11.24-26)

⁴³⁻⁴⁴ Gore wae remome aa meda aba gima paliare gore nipu su kaapu meda asapula pea. Go remo nipu pamea pare epe su ora asapua na-adalia-daare nipumi wala gupa tea: Nina aba pirua epawade ada-para wala palua tea. Wala pua puua adea pare adede ada-parare puluma kia pepena pua waria sabaaya. ⁴⁵ Goa pisa raburi nipumi ora wae remo 7-pela wala pua lamu mua sana nipu raapu ipuare mo ada ru-nane odobaawa pirisimi. Apo 7-pela nimumi remona wae kone maoge yaawa aba ripiare go aa wae-rupa pirisisa pare abiare ora wae-rupa pia.

Yesu nipuna agi amenu agaa lakesa

(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yesu nipu mo onaanu raapu agaa pa lala pirina agi amenu amaa-nane epa aasimi. Nimumi nipu raapu agaa talo pisimi. ⁴⁷ Gore aa medame nipu goa lakesa: Nena ama-para nena amenu so amaa epa aeme. Gore ne raapu agaa talo pimi. ⁴⁸ Pare nipumi mo onaa-para lalo:

Nina ama amenuri aapi ya? ⁴⁹ Goa loare nipuna ki maalame nipuna disaipel onaanu-para wakia lalo: Adalepa. Nina ama-para amenuri nimi yaade. ⁵⁰ Onaa rayome nina so yaa-para piri Aa-pana agaa waru pago rateme-daare gore go onaa nina ame-para baani-para ama-rupa piralimi sa.

13

*Aa medame maapu-para eta ini poaaya
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Go raburi Yesumi mo ada gima pua ipa ini repaa-nane pua pirisa. Go rabu nipumi onaanu agaa moge riasa. ² Go raburi ora onaa adaapu nipu piri-para ipua pirisimi-pulu nipu ipunu meda madaa pirisa. Goa pisa raburi onaa rayo ipa ini repaa-nane pa pirisimi. ³ Go rabu nipumi oyae adaapu mogeawa saa agaame agaa gupa lakesa: Aa medame nipuna maapu-para kibita wai radata pisa.

⁴ Gore mo maapu-para radata pisa raburi kibita ini medaloma mo pora-nia pa lopesa rabu yaanumi mea nisimi. ⁵ Gore polalo mea pisa rabu medaloma aana rote madaa lopesa. Gore go-para kobere su ogepusi madaa isa-pulu go ini ora aipapulu opesa. ⁶ Pare naare epa roa radaa pea raburi su kelelo loa pitaa napua kaapu ta. ⁷ Mo wit-na ini medaloma itutuae-para lopesa rabu repena opoa adaa yo pua maregepeasa. ⁸ Pare kibita ini medaloma epe ipa piri su-para lopoaa sana ini waru epe-rupa etesa. Goa pua opesa rabu medalomame ini 100-pela madiala medaloma 60-pela madisa. Goa pea pare

medaloma pa padane padane laata pu 30-pela madijala pisa. ⁹ Onaa rayome go agaana re niminaaba pirua waru pagalepape sa.

Saa pi agaana re

(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ Go rabu nipuna disaipel aanu Yesu nipu piri-para ipua gupa epa agaa misimi: Akeane oro yaalo neme niaa saa pi agaame agu lage pae? ¹¹ Yesumi lalo: Gote-na Surube Su madaa kudiri pu i agaa ia pare nimimi aba pageme. Goa pea pare nimimi wala napageme. ¹² Gore ona rayome oyae adaapu aba saapitimi-daare Gote-me wala adaapu medaloma page sania katea. Goa pua nipumi oyae adaapu salia. Pare onaa rayome kone ogepusi saapiru oyae meda nasaapiralimi. Go ogepusi page ora mea palua sa. ¹³ Neme nimi-para saa agaa agu tona re-re gupa: Nimuna inimi oyae pa ademe pare nimimi oyaena re waru na-ademe. Nimina aaneme pageme pare nimimi kone-para waru naimi. ¹⁴ Go onaanu madaare Gote-na agaa lakene aa meda Aisaia-me agaa ora go-rupa saaya: Nimumi agaa pago piralimi pare re-re waru naniminaalimi. Nimuna inimi pa adapaba piralimi pare oyae waru na-adalimi. ¹⁵ Go onaanuna kone waru nasua pimi. Nimimi nimuna aane pora poabaaya. Nimuna ini rigiteme. Goa napula pisimi yaalore inimi oyae mada adola pisimi. Nimuna robaa-para paa mada epe ta pisa. Agaa pago mada nimi-naalimina. Gote-me lalo: Nimina kone perekea ni piri-para epenatepape. Go rabu neme nimi maepeaalua.

¹⁶ Pare nimimi ora epe-rupa pimi-daare pedo pipape. Nimina inimi oyae ado aaneme agaa pago pimi-ga ora epe ta. ¹⁷ Go agaa pagalepa. Abade Gote-na agaa lakene aanu-para Gote-na onaa medaloma page abia nimimi go adaleme yae adolalo raaname omesimi. Pare nimumi abade na-adesimi. Abia nimi lagialo agaa pagola pisimi yaalore raaname omala pisimi pare go agaa napagesimi.

*Wit-na ini poape saa agaana re
(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Gore aa medame nipuna maapu-para wit-na ini poasa remaana re-re gupa pagalepa. ¹⁹ Onaa medalomame Gote-na Surube Su madaa agaa pogo yapare naniminaaeme. Go onaanuri apo pora-nia lope wit ini-rupa pimi pare robaa-para i agaare Satan ipua epa mabebola tea. ²⁰⁻²¹ Gore mo kibita ini aana madaa lopesanare onaa medalomame Gote-na agaa aipapulu pogo raaname omoa rata mea peme-rupa yapare go agaare nimuna robaa ru-nane pitaa waru napea. Goa pea-pulu nipuna pitaa ogepusi pea. Goa pea-ga epe agaa madaa kedaa marialimi-daare nimimi Gote-na agaa aipapulu gimoa lopalimi. ²² Mogo repena ini etoto-aepara lopesana-rupare nimimi agaa pageme pare mone kogono-para wae kone adaapu i su-para pimi-pulu go wae kone rayome Gote-na agaa marabuniaaya. Goa pea-pulu ini waru namadita. ²³ Mogo ini epe su-para lopesare gore onaa medalomame Gote-na agaa pogo robaa-para mea sua kone rulaeme. Goa pua nimuna ini page waru adaapu 100-pela

wakia ini-rupa madita. Gore medalomana ini 60-pela madita. Gore medaloma padane padane laata pina 30-pela madita.

Maapu-para wae ripu opeana saa agaa

²⁴ Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa sa: Gote-na Surube Su nona pianere aa medame epe repena ini nipuna maapu-para poaaya. ²⁵ Ribaa onaa u patala peme raburi iaa medame ipua wae ripu mo maapu-para epe ini raapu radata. ²⁶ Orope go ini etolalo pea rabu mo wae ripu raapu aaya. ²⁷ Goa puare kogono naakimi mo maapuna aaraa piri-para ipua lalo: Aa adaa, niaame abade nena maapu-para epe ini poasima kone sama pare akeane wae ripu opa ya? ²⁸ Gore aa adaame nimu goa lakesa: iaa medame pea. Gore mo kogono naakinumi lalo: Aa adaa, nena konemere niaame wae ripu mea rasu rubola pomona kone sae?

²⁹ Gore nipumi lalo: Dia, nimimi mo wae ripu rasu rubala aawa mo epe kibita ini rasalimi-ga pa laainawa. ³⁰ Gore pa ainaloa mo epe ini ratemade rabu go kogono naakinu-para gupa laketoa: Go ripu waenuri aba raloa rogaawa iralimina toa ripu epenuri padane ada-para roгаа kirita salepape-lo laketoa.

*Bret ma-adaa yaape yis-na saa agaa
(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)*

³¹⁻³² Yesumi nimu saa agaa meda gupa lakesa: Gote-na Surube Suri gupiane: Repena yamo ini mua aa meda nipuna maapu-para poaaya. Gore opea raburi wala adaa yoa pa repena medaloma

rabuaaya. Gore nipu repena nona plane aali-ade raburi yaa medaloma ipua go repena palaa madaa ada waria pitimi.

³³ Gore Yesumi saa agaa meda gupa lakesa: Gote-na Surube Suri bret adaa nalo yaape yis-rupa yaade sa. Ona medame go bret ma-adaa yaape yis-para plaua ipa repo raapu sua mo-ropesa. Wariaa-mama puare oropere go yae rayo ora adaa yalia. Gote-na Surube Suri go-rupa adaa yalia.

*Yesuna agaa talore saa agaame agu sa
(Mak 4.33-34)*

³⁴ Yesumi go onaa adaapu saa agaame agu lakesa. Yesumi nipumi agaa medana kudiri pi waru lakesa. ³⁵ Gore abade Gote-na agaa lakene aa-na agaana re adaliminalo gupa lagisade: Gote-na agaa lakene aame gupa sa: Neme agaa puri paloa toa-daare saa agaa mada agu toa.

Abade su yaa wariasade rabu piaanu rayo laama ipua abia pia page toa.

Ripu waena saa agaana re

³⁶ Gore Yesu nipu mo onaanu nimuna pirina nipuna ada-para pisa. Go raburi mo nipuna dis-aipel aanu ipua go wae ripu maapu-para opeana saa agaa ake-para teme-lo epa agaa misimi.

³⁷ Yesumi lalo: Aa medame maapu-para epe etana ini radata gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina agaa radata. ³⁸ Maapuri onaana lo robaa lawade. Epe iniri gore Gote-na onaanu-para lawade. Go ripu waenuri gore Satan-na onaanu-para lawade. ³⁹ Mo iaame wae ripu mea poana

lawadere gore Satan-para lawade. Eta ralape di raburi gore go su amaa onaa mea rumaatalo epaliade yapi di-para lawade. Maapu-para kogono naakinuri ensel-nupara lawade. ⁴⁰ Nimumi ripu wae rayo mea roгаа sua repena sulaa-para iralimi-rupare orope go su amaa onaa mea rumaata epaliade rabu palia-para lawade. ⁴¹ Go rabu Onaa Raapu Pirape Aa-na Simi nipuna ensel-nu mea rapalia. Goa pua go ensel-numi pupitagi ne onaa page wae onaanu page kiritasalimi. ⁴² Goa puare go onaanuri repena sulaa-para mea rubalimi. Go adaa repena sulaa-parare re ora adaape loa radaa waru noa agaa abulu regepe no piralimi. ⁴³ Goa puare Gote-na onaanuri Aapana Surube Su-para naare rea-rupa pedo pu piralimi. Aa medame go agaana re niminaaba piralimiri waru pagalepape.

Mone paus asapalia-na saa agaa

⁴⁴ Gote-na Surube Suri go-rupa: Abade aa medame epe yaenu su-para pua paga isa. Goa pea pare aa medame go yae adesa. Go rabu nipumi su-para wala rado mea pagaa isa. Goa adesa rado-pulu nipumi raaname waru omoa sana nipu pua onaa medalomame nipuna oyae kabeme. Goa pua nipu go mone-me go su kabola pea.

Sekere madinina saa agaa

⁴⁵ Gote-na Surube Su-ri go-rupa: Aa medame sekere madini asapua rome pea. ⁴⁶ Nipumi ora sekere yaba adea-pulu nipuna oyae rayo kabenaloa nipumi mode mone-me mo sekere ropea.

Ena agona mada saa agaa

⁴⁷ Gote-na Surube Su page medare gupa pea sa: Ena agona no ipa-para pua suare ena rado rado plane adaapu meme. ⁴⁸ Mo agona-parare ena epa piru kiritinaloare ena meape aanumi agona mea yola peme. Goa pua nimumi epe ena yapatua pane mea sua wae yapatuare ipa-para wala mea rubea. ⁴⁹ Go konere orope yapi di epaliade-rupa: Go rabu ensel-nu su amaa ipua onaa mea rumaalimi-ga onaana rikiraana wae onaa piralimi-daare go onaa epa mea kiritalimi. ⁵⁰ Go raburi nimi epa muare mo wae repena sulaa-para epa mea rubalimi. Go repena sulaa-parare re ora adaape loa radaa waru noa agaa abulu regepe no piralimi.

*Abana agaa-para kagaa agaa lapona saa agaa
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)*

⁵¹ Gore Yesumi nimu agaa misa: Go agaana re-re nimi rayo pago kiriteme ya? Gore nimumi lalo: E, rayo pago kiritema simi. ⁵² Gore nipumi nimu lakesa: Rekena agaana tisa a rayome Gote-na Surube Su-na agaare aba makuaasimi pare ada ru-para nipuna i abana wae yaenu-para epe kagaa yaenu pua mua amaa-nane mea epalia-rupa mada sa.

Nasaret su-para piri onaa rayome Yesu gimisimi

⁵³ Yesu nipumi go saa agaa aba lo kirituare nipumi go su gimoa pisa. ⁵⁴ Gore nipuna adaare-para ipuare nipuna ruru onaa lotu ada-para Gote-na agaa moge riaasa. Mo onaanumi nipuna agaa pogo pogolasaasimi. Goa pua nimumi

lalo: Go epe makuaae kone rayo page go epe napiaa page gonuri aa-para mea ya? ⁵⁵ Go aana aaraare kamda kogono pi aa kone ima. Go page nipuna agiri Maria kone ima. Jems-para Josep-para Saimon-para Judas-para gonu nipuna amenu kone ima simi. ⁵⁶ Gore nipuna baaninu page rayo niaa raapu padane-para go pima. Goa pea-ga go kone rayore aa-para mea ya? ⁵⁷ Goa loa nipu-para ratu yawesimi aanu adoa Yesumi nimu-para lalo: Gote-na agaa lakene aanuri su rayona epe bi minasaaeme pare ora nipuna adaare padane-para epe bi naminasaaeme sa. ⁵⁸ Nimumi kone narulasimi-pulu nipumi adenalo napiaa adaapu meda napisa.

14

Jon Baptais omesa

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Go raburi gavman-na aa mudu Herot Antipas-me Yesu madaa remaa pagesa. Go rabu nipumi Galili su rayo surubisa. ² Gore nipuna kogono aanu gupa lakesa: Go Jon Baptais-ri matmat-para wala rekaana kone salo sa. Goa pea-pulu nipumi go puri mua napiaa kogono go-rupa mada pia sa.

³ Gore go-rupa abade Herot-me Jon nipu koso agaa laawa sana adia kalabus ada-para map- atasa. Gore Herot-me nipuna ame Filip-na ore Herodias yotalo pisa. ⁴ Goa pisa pare Jon Baptais-mi Herot goa lakesa: Rekena agaa gupa ia sa. Nena amena ore nayolo rumaape tade kone isa. ⁵ Herot-me Jon tu maomaatalo pisa pare nipumi Juda onaa rayo paalame omesa. Go onaanuna

konemere Jon Gote-na agaa lakene aa meda kone isimi.

⁶ Gore agimi Herot nipu madini di wala ipisa rabu onaa adaapu nipu raapu patipu kirita pirisimi. Go raburi Herodias-na waneme nimuna rikiraana aawa mat pabesa. Goa pisa rabu Herot-me raaname ora waru omesa. ⁷ Goa pisa-daa nipumi wane-para yaa madaa makuaa loa agaa gupa lakesa: Neme ni-para oyae medaloma gi tere mada gialua sa. ⁸ Mo onana agimi kone kasa rabu nipumi lalo: Neme Jon Baptais-na aalu plet madaa sua ni giape sa.

⁹ Goa sa raburi mo aa muduna kone-para kedaa pisa. Goa pisa pare abade nipumi mo nipu raapu eta no piri onaanu-para yaa madaa makuaa agaa lakesa. Go kone isa-pulu nipumi lalo: Go yae mea katoa kone isa. ¹⁰ Nipumi oda aanu medaloma mo kalabus ada-para penaaloo Jon-na aalu ruguta penaasa. ¹¹ Goa puare mo Jon nipuna aaluri plet meda madaa sua mo ona inumakua epa kasimi. Gore nipuna agi piri mea pisa. ¹² Goa puare mo Jon nipuna disaipel aanu ipua nipuna ro ria pua aana apedaa-para pua rogaasimi. Nimumi aba rogaabaawa siminare Yesu pua lakesimi.

*Yesumi aanu 5,000 eta kasa
(Mak 6.31-44; Luk 9.10-17; Jon 6.1-13)*

¹³ Yesu nipu go agaa pagoare ipunu meda madaa pirua onaa napiri su-para pirapalae pisa. Nipu padane-ma agu raapo pisa pare onaa rayome go remaa pagesimi. Goa pua adaare gi-moa pisa rabu onaanumi nipu rata mea pisimi.

¹⁴ Oropo Yesu nipuna ipunu mo ipa repaa-nane pua suare onaa adaapupe adoare odome omoa nimuna yainanu page maepeaasa.

¹⁵ Gore ribaa sa raburi nipuna disaipel aanu ipua lalo: Go su-parare onaa napiri su-para epa amaade-ga neme onaa rayo mea rapaawa eta mo adaarenu-para kabola penaala simi. ¹⁶ Yesumi lalo: Akeane nimu penaalamina ya? Nimina eta katapa sa. ¹⁷ Gore nimumi lalo: Niaare eta adaapu nasaema. Pa bret ipa supu-para ena ipa lapo ima simi. ¹⁸ Yesumi gore mea ipulupa sa.

¹⁹ Mo onaare ripu madaa piralepa loare mo ena lapo-para mo bret supu-para misa. Goa pua nipumi yaa-para adasaawa sana Gote-para ora pi loa bret mea piribia nipuna aanu kasa. Goa pua go aanumiri mo onaa rayo rumaa kasimi. ²⁰ Gore nimu rayome eta mada no kirituare eta ebomere basket-nu 12-pela madu isimi. ²¹ Mo eta nisimi onaare ora adaapupe pirisimi. Aa 5,000 pirisimi pare nimumi ona nogo naakinuri nadipisimi.

*Yesu ipa masaa madaa pora pamisa
(Mak 6.45-52; Jon 6.16-21)*

²² Yesumi nipuna disaipel aanu lakesa-daa nimu ipa ini mone pane aba pisimi. Go rabu nipu mo onaa mea rapatalo pisa. ²³ Nipumi mo onaa rayo aba penaaloa nipu padane beten talo so rudu madaa pisa. Ribaa nipu padane-ma so rudu madaa pirisa. ²⁴ Gore mo ipunu aba mo ipa rikiraana penaaloa po ripumi nimu polalo pisimi-nane ipisa-pulu nimu ipa masaana pa pirisimi. ²⁵ Yapi pode lapaasa pare ribaa ogesi-daa pa yabaina Yesu nipu ipa masaa madaa ipua nipuna

aanu piri-para epa opapasa. ²⁶ Gore disaipel aanumi nipu mo ipa masaana ipisa adoa pogolasaawa lalo: Gore masalai meda epea kone sua pogolasaawa paalame omoa puri palo yaasimi.

²⁷ Go raburi aipapulu Yesumi nimu goa lakesa: Puri mealepape. Ni epawade-ga nimimi paalame naomalepape.

²⁸ Go rabu Pita-me lalo: Aa Mudu, ora ne yalia-daare ni page apo ipa madaa, ipu lo lagi.

²⁹ Yesumi lalo: Ne ipu sa. Pita mo ipunu gimoare ipa masaa-nini pua Yesu nipu aasa-para adolalo pisa. ³⁰ Pare nipumi po ripu adoa paalame omoa ipa ini ru-nane odobatalo pisa. Goa pisa-daa nipumi lalo: Aa Mudu, neme ni raba meape.

³¹ Go raburi aipapulu Yesu nipu kimi ripinaasa. Goa pua nipu lakesa: Akeane neme ni kone ogepusi rulaari ya? Neme kone lapore akolo sae ya? ³² Goa puare nipu lapo so ipunu madaa opasaawa pirisipi raburi po ripu dia sa. ³³ Gore ipunu madaa pirisimide aanumi Yesu-para beten loa nimumi lalo: Nere ora Gote-na si yana simi.

Genesaret su-para Yesumi yaina ome onaa adaapu maepeaasa

(Mak 6.53-56)

³⁴ Yesu-para nipuna moge riaae aanu-para nimu ipa Genesaret rugulaama pua mone pane pua opopasimi. ³⁵ Go su-para piri onaamere Yesuna ini agaa adesimi-pulu go su rayo-para pirisimi onaa lakeloa yaina ome onaa rayo Yesu piri-para lamua ipisimi. ³⁶ Yesu nipu agaa mua nena mamina rugi-nane yaina ome onaanumi oraa mo inaloa ogesimi. Onaa rayome nipuna

mamina madaa kimi oraawa simina nimuna yaina rayo epeanasimi.

15

Gote-na rekena agaamere akuanuna agaa rabuaniaaya

(Mak 7.1-13)

¹ Go raburi Farisi aanu-para rekena agaana tisaanu-para Jerusalem su gimoa Yesu nipu piri-para ipua simina nimumi lalo: ² Akolo nena disaipel aanumi niaana akuanuna abana rekena agaa rasitimi? Nimu eta nolalore rekena agaa rasua nimuna ki oto* pua naradepeteme simi.

³ Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimimi akeane abana kone pa saapiruaeme? Goa pua nimimi Gote-na rekena agaa rasamena. ⁴ Gore Gote-me gupa ta: Neme nena ama aapa lapona agaa narasape ta. Aa medame nipuna ama aapa-para wae agaa teme onaare tu omalia ta. ⁵ Goa ta pare nimimi gupa teme: Aa meda nipuna Aapa ama raba meape oyae medaloma sua yapare wala Gote katoa tea. ⁶ Goa pua go rabu nipuna ama aapa raba meapere palaina tea. Go kone sua nimimi Gote-na agaa rasua nimina abana kone

* **15:2:** Farisi aanuna rekena agaare go-rupa. Pora kimisu pamua goa pisimi. Waea apalae pua eta pua nape yae-daa, ki radepea eta pua nala pisimi. Go puaaware nimu ora epe ta kone isimi. Yesuna moge riae aanu kimisu aawa pua mo-rupa ki naradepene eta pa pua nisimi. Go rabu Farisi aanumi go aanumi waea pua niaana akuanumi gide rekena agaa rugutame simi. Pare nimuna waea pa roгаа saba pirua ki radepe radepe pala pirua nimu epe ta kone isimi. Gotena rekena agaame goa-daa nata, pa nimuna rekena agaa waria ratisimi.

waru suaeme. ⁷ Nimiri ora yaa agaa ne onaanu pimi. Gote-na agaa lakene aa Aisaia-me nimi madaa agaa waru sade. Nipumi lalo:

⁸ Gote-me goa ta sa: Go onaanuri nimuna agaame nina bi minasaaeme sa. Pare nimuna lo robaa-para i koneme ni gimoa re-para napimi.

⁹ Go onaanumi pa nimuna rekena agaa mo-geaawa ora Gote-na agaa lagema teme. Goa teme pare nimuni nina bi pa amaa minasaaeme ta.

*Wae yaeme aanu wae kone masaaya
(Mak 7.14-23)*

¹⁰ Go rabu Yesumi onaa nipu piri-para ipulupa loa nimu gupa lakesa: Nimimi pagoa kone waru salepape. ¹¹ Aa medame eta agaa-para mea neme rabu go yaeme nimu amulu namapaaya. Dia, pare onaana robaa-para i kone amaa-nane popalia-daare gome onaanu maoyaalia.

¹² Go raburi nipuna disaipel aanumi nipu-para lalo: Farisi aanumi nena remaa pagoa nimuna pu robaa o talamede?

¹³ Gore Yesumi lalo: Nina Aapa yaa-para pia nipuna maapu-para napoae yaae meda opalia-daare pitaa apalae rasalia. ¹⁴ Mogo Farisi aanu madaa nimina kone narubalepape. Gore nimu ini rubu pi aa-rupa pimi pare ini rubu pi yago pora mada nawatea. Dia, nipu lapo rata naaku-para lolalipi.

¹⁵ Pita-me Yesu nipu gupa lakesa: Neme go agaana re waru lapa sa. Niaame waru makuaa-mona. ¹⁶ Gore Yesumi lalo: Nimi page kone naimi-ga apo aanuna yago pimi pae? ¹⁷ Ora pagalepape. Gore oyae rayo agaa-para neme

yaenuri robaa ru-nane pea raburi oge ada-para rubemedede. ¹⁸ Pare oyae meda robaa ru-nane pirua agaa-para epea yaere gore kone raapu epea-pulu onaanu amulu mapaalia. ¹⁹ Gore on-aana robaa-parare wae kone gupa imi. Onaa tu maomape kone-para ona rasini meape kone-para ona paake yolape kone-para paake nape kone-para yaa agaa lape-para onaa medalomana bi rabuaniaape kone-para go kone rayo robaa-para sua peme. ²⁰ Go yae rayomere onaa amulu mapaaya. Goa pea pare nimuna kone ratua ki radepea eta nalimiri go konemere onaanu amulu namapaalia. Ora dia.

Kenan su-para piri oname Yesu madaa kone rulasa

(Mak 7.24-30)

²¹ Yesu nipu go su gimoa nipu mo Tair Saidon su-para pisa. ²² Goa pisa rabu Kenan su-para piri ona medare go su-para pirisa-pulu nipu ipua goa sa: Aa Adaa, nere Devit-na si yaade. Neme ni odome omape. Wae remome nina wane ora wae-rupa tea sa. ²³ Gore Yesu nipumi agaa meda nalakesa raburi nipuna kogono aanumi goa simi: Go onamere e laama laama puaawa ne rata mea ipula-ga neme wala penaala simi.

²⁴ Gore Yesumi nimu agaa gupa lakesa: Gote-me ni mea rapaasadere neme go Israel su-para etapae sipsip menanu raba meanolo mea rapaasa-daa ipisude sa. ²⁵ Go rabu mo ona nipu ipua Yesuna kibu re-para lopoana sana nipumi lalo: Aa adaa, neme ni raba meape. ²⁶ Gore Yesumi nipu agaa gupa lakesa: Niaame nogo naakinuna

eta mua pa yananu agaa-para mea lopalimare epe ta. ²⁷ Gore mo oname lalo: Aa Adaa, neme ora lae pare mo yan anumiri nimuna Aapanuna eta ebo mea nemedede. ²⁸ Nipumi goa sa rabu Yesumi nipu-para agaa gupa lakesa: Go ona nena kone rulae ora adaape saena-ga ne madaa pina kone saena palia sa Go agaa lakesa rabu mo nogo aipapulu rekaasa.

Yesumi yaina ome onaa adaapu maepeaasa

²⁹ Yesu nipu go su gimoa ipa ini Galili repaa-para pisa. Goa pua nipu so rudu madaa-nane pua pirisa. ³⁰ Onaa adaapupe nipu piri-para epa kiritaawa ke wae ini wae aane poae agaa maare yaina rado rado ome rayo lamua ipua kiritasimi. Goa pisimi rabu nimuna yaina rayo maperekeaasa. ³¹ Go raburi onaanumi mo agaa maare onaanumi agaa lamina ke wae onaame pora pamua to igipi igipini onaa epe-rupa pirina adesimi. Goa pisa rabu go Israel su-para piri onaame Gote-na bi minasaasimi.

*Yesumi aanu adaapupe gupa 4,000 eta kasa
(Mak 8.1-10)*

³² Yesumi nipuna disaipel aanu-para ipulupa loa gupa lakesa: Neme go onaanu odome omalo. Yapi repo ni raapu pirama-pulu nimu reaeme omoa pimi. Gore neme nimuna ada penaatoa. Nimu pua pora-nia pa lopalimi. ³³ Gore nipuna aanumi nipu goa lakesimi: Go su-parare onaa adaapupe pimide-ga bret akea pua mua go aanu adaapu mada rumaalima yapae simi. ³⁴ Gore Yesumi nimu agaa gupa misa: Nimina bret-re

akepu raapo saapimi? Gore nimumi lalo: 7-pela saapima. Enare padane padane oge enasi saapima simi.

³⁵ Gore Yesumi mo onaa rayo-para su amaa piralepa sa. ³⁶ Goa pua nipumi mo 7-pela bret-para mo ena oge oge-para mua sana Gote-para ora pi loa piribisa. Goa pua nipuna disaipel aanu kanaloa mo aanumi onaa rayo rumaa kasimi.

³⁷ Goa pua mogo aa rayome mo eta no kiritua simina disaipel aanumi eta ebo basket 7-pela madu isimi. ³⁸ Gore aanuri ora adaapupe 4,000 pirisimi pare onaa nogo naakinuri nadipisimi.

³⁹ Yesumi mo onaa rayo nimuna ada penaaloo nipuri ipunu madaa pirua Magadan su robo-para pisa.

16

*Yesu-para napiaa meda pali rabu adalimi simi
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ Farisi aanu-para Sadyusi aanu-para ipua Yesu epa ko tisimi. Gore nimumi lalo: Puri pane napia kogono meda paina niaame adamona simi. Goa pali rabu Gote-na puri mua nipuna kogono paari ria lamona. ² Gore nipumi lalo: Naare pabalaina nimimi so yaa madaa moae kane ademe raburi nimimi abiare pani palia teme. ³ Gore ribaa reko rabu page yaa-para koborea raburi po ripu ipua yai ipu palia temede. Gore nimimi so yaa-para adoare gupa temede-ga abia go di raburi nimimi oyae adoa yapare mada na-adalimi? ⁴ Abia go yapi di madaa piri onaanu nimiri wae pupitagi nape onaa pirua Gote madaa kone narulaeme.

Neme napiaa kogono panolo teme pare neme mada namea waatoa. Nimiri Jona-na pisade kogono padanere adalimina. Goa loa nimu gimoa pisa.

Farisi aanu-para Sadyusi aanuna yis-na saa agaa

(Mak 8.14-21)

⁵ Gore Yesuna disaipel aanu nimu ipa ke-naawa mone pane pisimi pare bret medaloma namea ipisimi. ⁶ Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimimi waru adalepape. Mo Farisi aanu-para Sayusi aanuna bret ma-adaape yis* madaare waru adalepape. ⁷ Gore nimuna bipa goa simi: Niaame bret namea epa amaade madaa ta pae kone isimi. ⁸ Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimi kone waru narulaeme-ga akeane niaare bret naima lame? ⁹ Gore nimimi abi na-ademe? Gore nimimi go bret aa 5,000 onaame nisimi remaa aba kone rugulaarimi? Goa pisu rabu nimimi eta ebome nu akepu raapo madu isimi ya? ¹⁰ Gore neme bret 7-pela mo aanu 4,000 mea kasudere go madaa naniminaaeme? Goa pua nimimi mo ebonuri nu akepu raapo madu isimi ya? ¹¹ Neme nimi-para pa bret madaa nalawade-ga akeane nimimi naniminaarimi? Gore nimimi mo Farisi aanu-para Satyusi aanu-para nimuna bret ma-adaa yaape yis-ri waru adalepape lawade sa.

¹² Goa wala sa-pulu go rabu nipuna disaipel aanumi bret ma-adaa yaape yis-na agaa-daa

* **16:6:** Bret adaa nalo lopaemedede yist madaa saa agaa. Gore gupa Farisi aanu-para Sadyusi aanuna agaa oge meda nimi madaa epalia-daare nimi maoyaalia-ga adalepape sa.

nalaade kone isimi. Dia, pare nipumi Farisi aanu-para Satyusi aanuna agaa ta kone isimi.

Pita-me Yesuri Onaa Raapu Pirape Aa lo la-paasa

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

¹³ Yesu nipu mo Sisaria Filipai adaare-para pisa raburi nipumi nipuna disaipel aanu gupa lakesa: Onaanu nimi Raapu Pirape Aare aapi teme pae?

¹⁴ Nimumi lalo: Gore onaa medalomame nere Jon Baptais teme. Medalomamere nere Elaija teme. Medalomamere ne Jeremaia yapalo Gote-na agaa lakene aa yapalo gupa teme. ¹⁵ Gore Yesu nipumi lalo: Nimimiri ni aapi teme ya?

¹⁶ Gore Saimon Pita-me gupa sa: Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya-pulu ne Gote-na Si yaade sa.

¹⁷ Gore Yesu nipumi lalo: Jon-na si Saimon nere raaname waru omape. Go su amaa piri onaa medame neme go lae agaa nateme pare nina so yaa-para pia Aapame ne go agaa lagiaana.

¹⁸ Gore neme ne lagialo: Ne Pita-re ne puri pane aana nona plane-ga ne madaa nina ruru pirinalo onaa warialua. Goa palua-pulu Satan-na omape purimi go ruru onaa mada narabuaniaalia. ¹⁹ Gore so yaa-para ia surube suna pora gaape lobape ki neme ne gialua. Oyae meda neme go su amaa pa saapiraliri gore Gote-me so yaa-para page pa saabalia. Go page neme go su amaa yae esepealiri so yaa-para page Gote-me maesepeaalia. ²⁰ Yesu nipumi agaa puri paloa disaipel aanu-para gupa lakesa: Nina bi Krai yaade-ga onaa meda nalaketapape sa.

*Yesu nipu omoa wala matmat-para rekalu sa
(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)*

²¹ Go raburi Yesumi nipuna disaipel aanu-para orope epaliade yapi di rabu ni mada goa palimilo lapaasa. Nipumi nimu-para gupa sa: Ni Jerusalem su-para palua rabu makuaae aanu-para aa mudunu-para Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para rekena agaa tisaanu-para nimumi ni radaa adaa manaawa tu maomaawa rogaalimi. Goa palimi pare yapi repome matmat-para pirua wala rekalu sa.

²² Gore Pita-me nipu mo nebo-nane lamua pua sana nipu gupa lakesa: Aa Mudu, nere ora goa napina. Go wae yaenu ne madaa naepena

²³ Gore Yesumi wala pereke tua adoa lalo: Nere Satan yaana. Nere nina masaa-nane gimoa pupu. Nemere Gote-na kone na-adoa nina kone mea pereketalo lae? Dia, pare su amaa piri aa-na kone meaena.

²⁴ Go raburi Yesumi nipuna kogono aanu gupa lakesa: Gore onaa rayome nina kone mua ni ratalimi-daare nimuna kone rabuaniaawa nena repena polopea mea rua ni rata mea epape.

²⁵ Gore pa aa meda nipuna yogane pa irulu saapitia-daare gore nipuna wasupa page etapalia. Pare onaa rayome ni madaa kone rulaawa epe-rupa mapiraape kone mealimi. ²⁶ Gore pa aa padaneme su amaa oyae rayo saapiralia-daare nipuna kone wasupa etapalea. Go rabu go oyae rayome nipu akepu aba mealia ya? Onaana kone wasupa etapali-daare ora wala nadasaalia. ²⁷ Abiare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipuna Aapana epe paana purimi nipuna enselnu raapu epalia. Go raburi onaa rayo nimuna ko-

gono peme-rupa mada yoto katea. ²⁸ Pagalepape. Onaa medaloma go pimiri abi naomalimi pare nimumi Onaa Raapu Pirape Aa-na Sina puri mea epalia rabu adalimi.

17

*Yesuna tore rado plane aasa
(Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)*

¹ Yapi di oraapu aba penaloa Yesumi Pita-para nipuna ame Jems Jon laapo page nimu mua sana so rudu medana ora so madaa lamua opapasa. Goa pua nimu agu raapo pua pirisimi. ² Gore go aa repona ini agaana nipu adobaina Yesuna to perekea rado nona plane aawa pirisa. Nipuna ini agaa-parare naare ipulae-para ade nona pisa. Nipuna mamina oyaere yaako pu tua lepo lepo atasa. ³ Goa pua Moses-para Elaija lapo ipua Yesu raapu agaa lalaina adesimi. ⁴ Pita-me goa adoa Yesu gupa lakesa: Aa Mudu, niaa go-para pima pare ora epe ta. Gore neme pokaalo ada repo go-para pano. Medare nena medare Moses-na medare Elija-na warialua.

⁵ Nipumi go agaa pena lala pirina paa pu kipiae moae medame nimu rigitisa. Go moaena ru-nanere agaa meda gupa sa: Go naakiri ora nina epe Si. Neme nipu madaa pedo waru pe. Goa pe-ga nipuna agaa pagalepape sa.

⁶ Gore mo aanumi go agaa pagoa simina puru-rumi omoa paalame omesimi. ⁷ Gore Yesu nipu nimu piri-para ipua nimu gupa epa lakesa: Nimi paalame naomalepape. Nimi rekalepa. ⁸ Goa sa

raburi nimumi adasaawa aanu meda napirina Yesu nipu padane-mare adesimi.

⁹ Nimu so rudu gimoa ora kilipita pulaina Yesumi nimu-para puri paloa gupa lakesa: Nimimi abia go adamede yaere onaa meda ora napa laketapape. Ora nalapae piraliminare ni Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri matmat-para wala rekalu sa.

¹⁰ Gore nipuna aanumi nipu gupa lakesimi: Akeane mo rekena agaa tisaanumi mo Elaija aba epenalo teme?

¹¹ Gore Yesu nipumi gupa lakesa: Elaija ora aba ipuare nipumi oyae rayo managola salia sa.

¹² Pare neme nimi lagialo: Elija-re aba ipisa pare onaanumi nipu na-ademe pare nimumi wae kone sua Elaija-para pisimi. Apo waea pisimide konere Onaa raapu Pirape Aa radaa manaalimi sa. ¹³ Yesumi goa sa rabu nipuna disaipel aanumi Jon Baptais-para lakesa-daa niminaasimi.

*Yesumi wae remo piri naaki meda maetaasa
(Mak 9.14-29; Luk 9.37-42)*

¹⁴ Nimu onaa rayo piri-para pua opapasimi raburi aa meda ipua Yesu madaa rumu koba pua agaa gupa misa: ¹⁵ Aa Adaa, nemere nina naaki madaa odome omape. Nipu oro yaalo maeyaawa repena sulaa-para page ipa-para agu atapia. ¹⁶ Neme nena disaipel aanu piri-para lamua pe pare nimumi mada namaperekeame.

¹⁷ Gore Yesumi nipu lakesa: Go onaa nimiru kone narulaawa pimi. Nimina robaa-parare o ta. Nimi raapuri ni rana akepu raapo piralua ya? Nimina kedaare neme rana akepu raapo

rialua ya? Gore mo naaki ni piri mea ipulupa sa. ¹⁸ Yesumi mo wae remo-para puri pane agaa loa sana mo naaki nipuna wae remo mea rubaasa raburi go naaki ora aipapulu rekesa.

¹⁹ Go raburi Yesu agu raapo pirina nipuna disaipel aanumi ipua gupa epa lakesimi: Ake pua niaame go wae remo mada namea rubema?

²⁰ Gore Yesumi nimu-para lalo: Nimimi nina agaa robaa-para waru namea imi. Pagalepa. Nimimi Gote-na agaa mo repena kamana oge ini nona plane robaa-para mea salimiri nimimi go su rudu madaare ne lusu rua mogo-nane pu teme raburi mada palia. Goa ogesi-daa kone rulalimiri nimimi kogono rado meda rayo mada pu kiritalimi. ²¹ Go-rupa wae remo mea rubapere pora padane ia-daa nimimi beten lo eta madaa niti pua go remo mada mea rubalimi.

*Nipu omoa wala rekalia rana laapo lakesa
(Mak 9.30-32; Luk 9.43-45)*

²² Gore Yesuna disaipel aa rayo Galili su-para epa pirisimi rabu Yesumi nimu-para lalo: Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nimumi iaanu mea kateme. ²³ Goa puare nimumi nipu tu maomaawa mea rogaalimi. Goa palimi pare wala yapi repome matmat-para wala rekalia. Go raburi mo onaanuna kone-parare ora kedaame waru omesimi.

Yesumi lotu ada raba meape mone takis lopasa

²⁴ Wala orope Yesu-para nipuna disaipel onaanu-para Kaperneam su-para pisimi. Go

raburi no lotu adana mone takis mi aanumi Pita-para gupa epa lakesimi: Gore nimina tisaa-mere lotu adana takis mone-re lopata ya?

²⁵ Gore Pita nipumi e loa sana no ada runane pua odobasa rabu Yesumi nipuna agaa aba loa Pita agaa gupa misa: Saimon, nemere ake kone sae ya? Go su amaa aa mudunu-parare aapimi mone takis lopateme ya? Gore nimuna ruru onaame lopateme pae pa kimisu aa ruru radonumi lopateme ya? ²⁶ Gore Pita-me lalo: Pa kimisu aa ruru radonumi lopateme. Gore Yesumi lalo: Nimumi goa peme-pulu nimuna rurumi takis nalopaina. ²⁷ Goa peme pare neme nimuna kone namaoyaalua-pulu ne mo ipa ini-para pua ena agona pua sa. Ena ora aba mealiri nipuna agaa olape. Goa puare ena gona agaa-para mone salia rabu mua saa lapo ratana lotu adana mone takis mea kalape sa.

18

*So yaa-para aa muduri aapi ya?
(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)*

¹ Go raburi disaipel aanumi Yesu piri-para ipua lalo: Gote-na Surube Su-parare aapi aa mudu pitia ya simi.

² Gore Yesumi naaki oge meda ipu loare nimuna rikiraana mapiraasa. ³ Goa pua nipumi lalo: Pagalepa. Nimina kone perekea oge nogo naaki-rupa piralimiri Gote-na surube su-para mada adalimi. ⁴ Onaa rayome oge nogo naaki-rupa piralia-daare go onaanumiri Gote-na Surbe Su-para aa mudu piralimi.

⁵ Gore onaa rayome nina bi loa oge nogo naakinu-rupa epe kone su raba mealimi-daare gore ni-para page goa palimi.

Pupitagi nape kone
(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

⁶ Go oge nogo naakinuri ni madaa kone ru-laeme. Goa pea-ga onaa medame nimuna kone rulae yae maoyaaliiare gore nipu mua adaa aana-me maa-para opeme adibaawa ipa ini-para mea rubalimiri ora epe ta.

⁷ Go su amaa onaanuri oro yaalo wae yaenumi nimuna kone rulae yae maoyaata-pulu odo ora waru pea. Gore oro yaalo wae yae epea pare go wae yae mea epea onaanuri odo ora waru pea.

⁸ Gore nena kimi page aame page ne pupitagi manaali-daare gore ki aanu kepea rubalepape. Gore nena ki aa padane-ma aaware ne oro yaalo epe-rupa piraliri ora epe tea. Pare nena ki aa lapo rata pa aawa pirua wae yae paliri naudini repena sulaa-para mea rubalimi-pulu ora o tea.

⁹ Go page nimina inimi wae yae meda adalimiri nena ini rasu rubalepape. Gore nena ini padane-ma aaware epe-rupa ora yaalo piralipulu ora epe tea. Pare nena ini lapo rata pa riaawa pupitagi naliri ne repena sulaa-para mea lopalimi-pulu ora o tea.

Sipsip etapae-na remaa
(Luk 15.3-7)

¹⁰ Nimimi waru adoa go oge onaanu narabuaniaatepape. Dia, gore neme nimi lagialo: Nina so yaa-para pi Aapana ensel-numi nogo naakinu waru adoaawa surubea. ¹¹ Gore Onaa Raapu

Pirape Aa-na Siri su amaa ipua wae-rupa etapae onaanu raba mulalo ipisu.

¹² Nimimi ake kone salimi ya? Aa medame sipsip 100-pela punalia pare mena sipsip padane etapalia raburi mada naesapalia ya? Gore nipumi mo 99-pela mena sipsip medaloma pa ainaloa nipumi go mena sipsip padane asapula palia.

¹³ Neme ora nimi lagialo: Mo sipsip etapaaliade pare asapua adasaawa muare mo aa nipumi raaname omalia. Goa puare mo mena medaloma pa aemenuri nimu madaa go-rupa raaname naomalia. ¹⁴ Gore nimina so yaa-para pia Aapamere go oge nogo naakinu-rupa etapalimina kone naia.

Niaana amenumi pupitagi nalimiri raba meamina

¹⁵ Gore nena ameme ne-para waea paliare ne pua nipi lapo meda-para pirua nena amena wae yaenu mea waalape. Gore nena agaa pagaliare gore nena ame wala epe-rupa piralipi. ¹⁶ Go page nena agaa napagaliare neme agaa pagaliade aa medalomana aba lamua pua tapape. Goa pua nimi repore mo aa laketa pulupape. ¹⁷ Pare nena agaa napagaliare gore neme lotu ada-para piri onaa lakelape. Go lotu ada-para piri onaana agaa page napagalia gore nipuna agu raapo pora pamina gimalepape. Go rabu nipu Gote-na agaa napage aa-para takis wae-rupa mi aa-para go-rupa nona plane pitia.

¹⁸ Gore neme nimi lagialo: Oyae rayo go su amaa rogaa salimiri Gote-me so yaa-para page rogaa salia. Pare go su amaa esepe salimiri Gote-me so yaa-para page esepesaalia.

¹⁹ Gore neme ora nimi lagialo: Nimina riki-raana piri onaa laapome kone padane sua oyae meda mulalo beten tepere gore nina so yaa-para pia Aapame nipi mada gialia. ²⁰ Gore onaa repome page lapome page nina bi madaa kone rulaawa ada padane-para kirita piralimiri nimu raapu piralua.

Kogono naakimi yago nagimea remaa

²¹ Go raburi Pita nipu Yesu piri-para ipua agaa gupa misa: Aa Mudu, nina ameme ni-para waea pina neme nipuna wae kone rana akepu raapo mea rubalua ya? Rana 7-pela pina gimalua ya?

²² Gore Yesumi nipu lakesa: Neme rana 7-pela pina gimape pi-daa nalawade. Dia, pare 70-pela taims 7-pela nipuna waea mea rubape.

²³ Go madaare Gote-na Surube Suri go-rupa yaade: Aa mudu king meda pirua nipumi yago mi kogono naakinu maredepo yatalo pea sa.

²⁴ Nipumi yago maredepo yainalao ripima pisa rabu kogono aa meda lamua ipisimi. Nipuna yagore ora adaapu, niaame mada nadipialima. Ora adaapu foti milion kina-rupa teme. ²⁵ Pare mo aame mogo mone yago mada na-abutea-pulu nipuna aa adaame gupa lakesa: Go aa nere ora kogonome adini aa-rupa piraina. Go rabu nipuna ona-para nipuna nogo naaki-para oyae rayo-para kabalimina. Goa pua go mone-re mo yago medaloma abutea. ²⁶ Goa sa rabu mo kogono naaki nipu mo aa adaana kibu-para rumu koba pua adaniaa pirua lalo: Neme ni odome omape. Go yago rayore neme mada abutua. ²⁷ Go kogono naakina aa adaame nipu madaa odome

omoa nipu pirina gimisa. Goa pua nipuna yago mone page gimisa.

²⁸ Go rabu go kogono naaki nipu amaa puare nipuna padane kogono pi naaki yago pua adesa. Go aare nipuna yago mone ogesi 40 kina go aa madaa isa. Go aa adesa-pulu nipumi mo aa-na maa regepeminua lalo: Neme nina yago rayo abulape.

²⁹ Goa pisa-pulu nipuna kogono padane pi aa nipu rumu koba pua agaame gupa ogesa: Neme ni odome omoa ni ado pirape. Neme yago mada abutua. ³⁰ Pare nipumi gimi omoa kalabus ada mapataasa. Goa pua nipuna yago abunalo mada esepeaalia.

³¹ Gore mo kogono padane pisimi aanumi go kone adoa nipuna robaa-para o sa. Goa pua rayo nimuna aa adaa piri pua puaa lakesimi. ³² Go raburi aa adaame mo kogono naaki ipu loa gupa lakesa: Nere kogonome adini naaki wae yana. Abade neme ni piri ipua re epa lae-daa nina yano rayo gimawade. ³³ Neme abade ne padane odome omesude-ga akeane nena kogono padane pi naaki odome naomae ya? ³⁴ Gore nipuna aa adaame nipu-para ratu yawoa nipu kalabus ada-para mea rapaasa. Goa pua nipu radaa manaawa nipuna yago rayo abunaloa mada esepealimi.

³⁵ Go rabu Yesumi lalo: Nimi rayona koneme nimina amena wae yae namea rakepealimiri nina so yaa-para pia Aapame page nimi-para goa palia.

19

Yesumi onaa rasini meape kone madaa agaa lakesa

(Mak 10.1-12; Luk 16.18)

¹ Yesumi go agaa aba lo kiritua Galili su gimoa mo ipa Jordan-na mone pane pua Judia su runane pisa. ² Go raburi onaa adaapumi nipu rata mea ipisimi rabu nipumi yaina ome onaa go supara maepeaasa.

³ Gore mo Farisi aanumi Yesu ko tulalo ipua lalo: Gore niaana rekena agaa madaare aa medame nipuna ore pa amaa mada gimalia ya?

⁴ Yesumi lalo: Gore nimi abade go agaa bukpara gupa nadipisimi ya? Aba ripiare Gote-me oyae rayo waria sana ona aa lapo aba warisa.

⁵ Goa pisa-ga aa medame nipuna Aapa ama gimoa nipuna ona raapu padane-para piralipi. Go rabu nipu lapore ora padane piralipi. ⁶ Goa pispulu nipu lapo padane-rupa piralipi. Gore Gote-me aba nipu lapo makibuma lapaasa-pulu wala repaaya mada narugulalipi sa.

⁷ Gore mo Farisi aanumi nipu gupa lakesimi: Goa lae pare Moses-na rekena agaamere aa medame nipuna ona rasini pepa tua kaloa nipu penaalape taasa. Akeane gupa sa ya?

⁸ Gore Yesumi nimu lakesa: Nimimi agaa napagoa wae kone imi-daa Moses-me nimina ona rasini pora mea waasa. Pare ora abade Gote-me oyae warisa rabu go pora naisa. ⁹ Neme nimi gupa lagialo: Gore aa rayona orenumi aa paake nanalia pare aanimi pa mea ratua ona rado meda mealimi-daare go aanu nimumi ona paake yone aa-rupa piralimi.

¹⁰ Gore Yesuna disaipel aanumi nipu lakesimi: Gore aa nipu mo ona raapu agu aawalipiri ora epe ta simi.

¹¹ Gore nipumi nimu gupa lakesa: Onaa ray-ome go agaa mada napago kiritalimi. Gote-me abade nimu puri pane agaa lagisade. ¹² Paga, aa medalomame kone rado rado salimiri nimumi ona mada nayoteme. Medaloma nimuna amanumi madisimi rabu abe aa aeme. Aa medalomamere abade nimuna ru mu pasimi-pulu nimumi ona mada narumaasimi. Aa medalomamere Gote-na Surube Su madaa kone sua ona narumaasimi. Aa meda go agaa pago kiritaliare nipumi mada palia.

*Yesumi oge nogo naakinu agaa mana lakesa
(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)*

¹³ Go raburi Yesu piri-para oge nogo naaki medaloma lamua ipisimi. Gore nipumi nimuna aalu madaa ki sua beten lainalo mea ipisimi. Goa pisimi pare nipuna aanumi mo onaanu-para ratu yawesimi. ¹⁴ Go rabu Yesu nipumi lalo: Goa natapape. Go nogo naakinuri ni piri-para epenaatapape. Gote-na Surube Suri go nogo naaki go plane-me mada mealimi. ¹⁵ Goa loa sana nipuna kimi aalu madaa su kiritua nipu go su-para gimoa pisa.

*Aa ogege aa medame oyae adaapu isa
(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)*

¹⁶ Aa meda Yesu piri ipua goa epa sa: Tisaa, neme akea pua ni epe-rupa oro yaalo piralua ya?

¹⁷ Gore Yesumi nipu agaa misa: Akeane neme ni-para epe yae madaa agaa epa meae? Aa

padane-ma epe ta. Gore ne ora epe-rupa piralua kone saliri neme Gote-na rekena agaa rayo waru ratape.

¹⁸ Gore mo aame nipu gupa agaa misa: Go rekena agaare ake ya? Gore Yesumi lalo: Neme aa meda natu maomape. Neme ona paake nayolape. Neme paake nanape. Onaa meda-para yaa agaa nalape. ¹⁹ Nena ama aapanu raapu pawa pirua nimuna bi minasaape agaa pagape. Nena ada lapa piri onaanu raana ome-rupa nena yago meda raana omape.

²⁰ Go rabu mo aame Yesu gupa lakesa: Mo rekena agaa rayore aba pago kirite. Goa pawa-ga meda abiare ake palua ya?

²¹ Gore Yesumi nipu lakesa: Neme ora epe-rupa pitua kone saliri nena oyae rayo madaa mone mua onaa naraanu kalape. Goa paliri nena epe yoto so yaa-para salia. Goa pua ni rata mea epape.

²² Go raburi mo ogege aame go agaa rayo pagoa kedaame omo pirisa. Gore nipumi oyae adaapu isa-pulu go yae rumape kedaame omesa.

²³ Yesumi nipuna disaipel aanu-para lalo: Amo ne oyae adaapu i onaanuri Gote-na Surube Su-para popere kalai peme sa. ²⁴ Agaa meda lagialo: Kamel mename noae kego-para pola pea pare ora kalai pula pea. Goa pea pare amope aare so Gote-na Surube Su-para polalore apo mename noae kego-para kalai mada pua palia.

²⁵ Gore nipuna aanumi go agaa pagoa nimu waru pogolasaawa nimumi lalo: Goa pea-ga oro yaalo kagaa pirape konere aapimi mealia ya?

²⁶ Gore Yesumi nimu waru adaaba sua lalo: Onaanumiri oyae mada napalimi pare Gote-me oyaeyae rayo mada palia.

²⁷ Nipumi goa sa raburi Pita-me nipu-para gupa sa: Pagape, niaame niaana oyae rayo gimoa ne rata mea epa amaade. Goa pa amaade-ga niaamere ake mealima ya?

²⁸ Gore Yesumi nimi ora lagialo loa gupa lakesa: Orope kagaa yapi di opaliade raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri epe king siaa madaa piralua. Go raburi nimi ni rata mea ipua nimi page epe king siaa 12-pela madaa pirua Israel onaana ruru 12-pela madaa koso lape agaa pagalimina sa.

²⁹ Go rabu onaa rayome abade ni madaa kone rulaawa nimumi nimuna ama aapa nogo naaki ame baaninu page maapu oyae rayo gimisimi-pulu nimumi apo oyaeyae nona plane yoto ora waru mealimi. Goa pua nimu oro yaalo epe-rupa kagaa piralimi. ³⁰ Abia onaa adaapu riri-nane pimi pare wala orope masaa-nane pimi onaa aba ripia epalimi. Goa pua nimu riri-nane epalimi.

20

Wain maapu-para kogono pi naakinuna remaa

¹ Gore Gote-na Surube Su-na agaa gupa ia sa: Aa medame nipuna wain maapu surubisa. Goa pua nipu ora abasade yapipu wain maapu kogono pinalo onaanu mula pisa. ² Gore nipumi mo kogono naakinu raapu kone padane suare go yapi padanemere ten kina meama palimi sa. Goa loare nimu mo wain maapu-para kogono pula penalo mea rapaasa. ³ Goa puare naare rapataina

nipu kiritae su-para pua sana aa medaloma pa aina adesa. ⁴ Gore nipumi go aanu gupa lakesa: Nimi page neme epe mone mada gialua-ga wain maapu kogono pula pulupa sa. ⁵ Goa loa nimu pisimi. Gore naare pabola pulaina page aa medaloma wala agu mea rapaasa.

⁶ Gore ora aebo ribaa talo palaina maket-para pua aa medaloma pa aina adesa. Go rabu nipumi lalo: Nimi go naare raama puaina ake ado piaeme ya? ⁷ Gore nimumi lalo: Niaa kogono giape aa meda dia yaade simi. Gore nimi page mo wain maapu-para kogono pua pipa.

⁸ Ora ribaa sa raburi mo wain maapuna aaraame surube aa gupa lakesa: Neme kogono naakinu yaaloa nimuna mone kalape. Orope epamede kogono naakinu kalaama kalaama pua aba ripia epamede kalo kiritape. ⁹ Gore aebo 5 klok raburi kogono epa pisimide aanumiri ten kina agu kasa. ¹⁰ Gupa misimi pare ora abade epa pisimide aanumiri nimu mone ora adaapupe mealima kone isimi. Pare dia nimu page 10 kina agu meama pisimi. ¹¹ Nimumi muare mo maapuna aaraa ratu yawesimi. ¹² Gore nimumi gupa simi: Go aanuri pena go epaade pare nimu kogono ogepusi pamede pare nimu mone niaa giaede-rupa agu mealeme. Niaamere naare paalu kogono radaa pi pa amaa sima.

¹³ Nimumi goa simi raburi mo maapuna aaraame nimuna aa padane-mare gupa lakesa: Adami aa, neme ni namakiraate. Gore abade saa agaa lapade rabu neme ten kina gialua laede. ¹⁴ Gore nena mone mua pu. Abade neme ne

gisude-rupa orope meawade aanu page gode-rupa katoa. ¹⁵ Gore nina go mone-me page nina yada pulalo paluare gore mada dia? Neme epe kone sawade pare nena pu-para udipa kone sae ya?

¹⁶ Go rabu Yesumi lalo: Goa pea pare orope epeme onaanuri nimu aba riri-nane popalimi. Yapare aba ripia epeme onaanuri wala orope epamede.

*Yesu nipu omoa matmat-para wala rekalu sa
(Mak 10.32-34; Luk 18.31-33)*

¹⁷ Yesu nipu Jerusalem su-para polalore nipuna disaipel aa 12-pela mea pisa. Nimu pora-nia pu-laawa disaipel aanu agu raapo-para gupa lakesa: ¹⁸ Pagalepa. Abia niaa Jerusalem su-para baina. Go-parare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri miru irae aa mudunu-para rekena agaa tisaanu mea kateme. Go rabu nimumi koso lape agaa loa tu maomalimi sa. ¹⁹ Gore nimumi muare onaa ruru radonu mea kanaloare nimumi wae ero agaa loa repena unimi tuare repena polopea-para tu maomalimi. Goa pua rogaalimi pare yapi repome matmat gimoa wala rekalu sa.

*Jems Jon nipu lapo aa adaa piri talo pisipi
(Mak 10.35-45)*

²⁰ Go raburi Sebedi-na oremere nipuna naaki lapo Yesu piri-para lamua ipisa. Gore go ona nipumi rumu koba pua su adaniaawa oyae meda madaa Yesu-para ogesa. ²¹ Gore Yesumi nipu agaa misa: Nere ake raana pea? Go oname lalo: Ne aa mudu piralali rabu naa naaki laapore meda nena popo ki-nane pirina meda koya ki-nane pirina sa.

²² Gore Yesumi nipu lakesa: Mo reke mulalo paape yaere nipumi waru na-adepe. Gore nipimiri go neme ipa naluade kap madaare radaa pi ipa mada nalipi ya? Gore nipumi lalo: Saa mada nalipa sipi. ²³ Gore Yesumi nipu lakesa: Nina kap mada nalipiri gore epe ta pare nina popo kinanepara koya ki-nane lapore aapi piralia palo go agaare neme-daa namakuaayo sa. Apo pirape siaanuri Aapa nipuna managola saaya.

²⁴ Mo 10-pela disaipel nimumi go remaa pagoa mo ameaya ratu yawesimi. ²⁵ Goa pisimi pare Yesu nipumi nimu ipulupa loa sana nimu-para lalo: Nimimiri ademe. Ruru radona aa mudunumi onaa rayo rabuniaawa nimi puri waru paboa nimuna agaa ora pagalepape teme sa. ²⁶ Aa mudu medaloma goa peme pare go konere nimi rikiraana nasaapiralepape. Dia, pare aa meda nimina rikiraana aa mudu piritalo paliare gore nimi raba meape kogono aa aba piralia. ²⁷ Aa medame ni mudu piralua kone salia-daare gore nimi raba mi aa-rupa aba pirina sa. ²⁸ Onaa Raapu Pirape Aare nipu raba mua nipuna kogono paminalo-daa naipisa. Dia, pare onaa adaapu raba mua nimu madaa epa omalalo ipisade. Goa pua nipuna kone wasupa nimu raba meapena katalo ipisa.

*Yesumi ini wae aa laapo maepeaasa
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Gore nimu Jeriko su gimoa pisimi raburi onaa adaapumi Yesu nipu rata mea pisimi. ³⁰ Gore mo ini rubu pi aa lapo mo pora aane-nane pirisipi. Nipumi Yesu epea remaa aba

pagoa nipumi puri paloa nipumi gupa yaasipi: Nere Devit-na si neme saa laapo madaa odome omape. ³¹ Goa sipi rabu onaa rayome nipina agaa loraatepa loa nipu-para ape simi. Yapare nipumi go agaa rasua wala ora puri palo yaasipi: Aa Adaa, nere Devit-na si-ga neme saa madaa odome omape sipi.

³² Gore Yesu nipu pua rekaawa nipu yaaloo lalo: Neme nipiri ake pano ya? ³³ Gore nipumi gupa sipi: Aa Adaa, neme saana ini maepeaaina kone salepa. ³⁴ Gore Yesumi odome omoa nipuna ini maepeaasa. Ora go raburi nipuna inimi oyae waru adoa simina nipu page Yesu rata mea pisipi.

21

Yesu nipu Jerusalem su-para aa mudu-rupa pisa (Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jon 12.12-19)

¹ Nimu Jerusalem su-para re-para pua opapasimi rabu Rudu Oliv re-para epa pirisimi. Goparare Betfage su adaare meda aasa. Go rabu Yesumi nipuna disaipel aa lapo mea rapaasa.

² Nipumi go aa lapo gupa lakesa: Mogo adaare-para pulupa. Puare donki mena si agiaaya lapo apo opeme adiba aaya-ga pua adalepape. Nipimi pua koloo mea ipulupape. ³ Gore aa medame nipi-para agaa meda epa teare nipimi nipu gupa laketape: Aa Adaa nipu kogono go donki mena madaa ia-pulu nipu saa mea palipa. Goa tepe rabu aa medame donki mena mea rapalia.

⁴ Go pisipina kogonore abade Gote-na agaa lakene aame gupa sa: ⁵ Abia Saion su-para piri onaanu gupa laketape: Aa mudu abia nimi

piri apo ipula-daa. Nipu kone pawa sua donki mena masaana pirua no epea-daa. Nipumi mo oge donki mena si onaa meda abi napiri madaa pia sa.

⁶ Gore mo disaipel aa lapomere mo Yesumi lakesa-rupa goa pua pisipi. ⁷ Nipumi mo donki mena adibae yare pua mua nipuna adaa mamina-nu donki mena masaa mada sua ipisipi. Goa puare Yesu nipu so donki mena masaana pirisa. ⁸ Nipu pirua ipisa rabu onaa adaapu-peme so pora repaa repaa rekasimi. Go rabu medalomame nimuna mamina-nu pora-nia mea saapisimi. Medalomamere repena alanu yado saapisimi. Gore Yesumi rabuama epenalo pisimi. ⁹ Go rabu onaa adaapu medaloma aba riri-nane pisimi medaloma pa aapu-nane ipua gupa yaasimi: King Devit-na siri ipula-daa. Nipuna bi minasaamina. Aa Mudu-na bi mea ipula-daa nipuna bi minasaamina yaasimi. Gote ora sone pia adaa aa-na bi kalamina yalaama pua mea ipisimi.

¹⁰ Yesu nipu Jerusalem su-para pisa raburi mogo adaare-para piri onaa rayo pogolasaawa simina go aare aapi ya simi. ¹¹ Gore mo nipu raapu pisimi onaame lalo: Gote-na agaa lakene aa Yesu simi. Nipu Galili su robo-para adaare Nasaret-para piri aa yaade simi.

*Yesumi lotu ada-para oyae kabe aanu ratu tisa
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jon 2.13-22)*

¹² Yesu nipu mo lotu ada ru-nane pua odobaawa nipumi lotu ada-para pisa rabu mone oyae ropo pi aanu amaa-nane ratu tisa. Nipumi

pua mone ini ropo pi aanuna reke lakepe rubebe pua yaanu kabe aanuna rekenu lakepe tisa. ¹³ Goa puare nipumi agaa gupa lakesa: Gote-na agaa i buk madaare nipumi gupa ta: Nina adaare beten lape ada lo bi ma-alimi pare nimi paake ne aanuna kaledape ada-rupa perekea ma-arimina sa.

¹⁴ Yesu nipu lotu ada-para pirina ini wae onaanu-para aa wae onaa medaloma nipu piri-para ipisimi. Goa pisimi rabu nipumi nimu maepeaasa. ¹⁵ Goa pisa pare Gote-na miru irae aa mudunu-para mo rekena agaa tisiaa aanu-para nimumi mo Yesumi napiaa kogono pina adesimi. Gore mo nogo naakinumi lotu ada-para pirua gupa simi: King Devit-na sina bi minasaamina. Goa simi rabu nimumi ronome omesimi. ¹⁶ Goa pua nimumi Yesu-para lalo: Neme mogo lamede agaare pagae? Gore nipumi lalo: E, go agaare pagalo pare abade nimimi agaa gupa nadipisimi kone salo: nimimi abade nogo naakinu-para madu saapiri rupame agaa mana waru pagesimi-pulu nimumi bi minasaatalo pimi. Go agaa napageme ya? ¹⁷ Gore nimu pirina Yesu adaare Betani su-para ribaa pua puaa patisa.

*Yesumi sa rabu repena fik kaapu sa
(Mak 11.12-14; 11.20-24)*

¹⁸ Gore ekeraa-nane yapi lapaasa rabu Yesu nipu so adaare-para pisa rabu reame pua omesa. ¹⁹ Gore nipumi repena fik ini pora-nia adoa go-para pisa. Pua adesa pare ini padane-daa page naetasa pa amaa yope agu aasaaya. Gore Yesumi mo repena fik lakesa: Nere ini wala meda ora

namadiape. Goa sa rabu ora aipapulu mogo repena fik kaapu sa.

²⁰ Gore disaipel aanumi goa adoa paalame omesimi. Go repena fik akea pua aipapulu kaapu yala kone isimi.

²¹ Yesumi lalo: Pagalepa. Nimimi kone waru rulaawa kone lapo nasalimiri go repena fik madaa pawade-rupa nimi page goa agu mada palua. Go-rupa madare nimimi mogo aaya rudu ne lusu rua no ipa solwara-para pua pogola teme raburi mada pagalia. ²² Gore nimimi ora kone rulaawa beten teme-daare gore oyaeyae rayo beten loa mada mealimi.

Nere aapimi puri gisa palo Yesu nipu agaa misimi

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Gore Yesu nipu lotu ada ru-nane pirua onaa rayo epe agaa moge riaasa. Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para Israel aa mudunu-para ipua Yesu-para epa lalo: Nere go kogonore aapina puri mua pi simi. Nere abade go kogonore aapimi pape laa-daa pi simi. Nere go kogono painalo puriri aapimi gia simi. ²⁴ Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Neme page agaa padane gupa nimi agaa mealuame pi. Gore nimimi nina agaa-daa yago talimiri neme page nimi nina kogono go aame gisalo nimi lagialua. ²⁵ Jon-me abade onaana baptais mea saayaade kogonore Gote-me kasa pae pa onaanumi kasimi ya?

Go agaa pagoa nimuna agaa lalaawa gupa simi: Gore niaa Gote-me kasa tema-daare gore nipumi niaa gupa lagialia: Akeane nimimi Jon madaa

kone narulasimi palo lagialia. ²⁶ Gore niaame pa onaanumi kasimi tema-daare niaana onaanu madaa paalame omalima. Gore onaa rayome Jon-re Gote-na agaa lakene aa kone imi temare niaa talimi. ²⁷ Go rabu Yesuna agaa gupa abuloa lakesimi: Niaare na-adema simi rabu Yesumi lalo: Goa teme-daare aapimi ni puri gua kogono gea aare nimi page mada nalagialua sa.

Aa padanena si laapo madaa saa agaa lakesa

²⁸ Yesumi adaa aa mudunu-para gupa lakesa: Aa padaneme naaki lapo madu isa. Go remaare pagalepape. Gore aaraame mupaa naaki lakeloa nere wain maapu kogono pula pu sa. ²⁹ Gore go naakimi gipia loa-ga wala orope kone perekea wala kogono pula pea. ³⁰ Gore aaraame wala mo naaki meda piri pua padane goa pua sa. Gore go naakimi lalo: Aapa, ni palua loaaya pare napisa. ³¹⁻³² Go rabu Yesumi lalo: Gore go naaki laapo madaare aapimi aaraana kone misipi? Gore nimumi lalo: Mupaa naakimi simi.

Gore Yesumi nimu-para lalo: Abade Jon nimi piri-para ipua nipumi epe pora madaa epe agaa mogeasa pare nimimi kone narulasimi. Dia, pare mo takis mi aanu-para aa paake rume onanuri orope nimumi Jon-na agaa madaa kone rulasimi. Goa pea-ga takis mi aanu-para aa paake rume onanu-para nimuri Gote-na surube su-para aba riri-ne adalimi. Goa pisimi pare nipu aba adoa simina kone naperekene nipu madaa kone narulasimi.

*Wae aanumi maapu su rube remaa
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ Nimi saa agaa meda pagalepa. Aa medame nipuna su adaape saawa wain maapu adaape poasa. Nipumi kepo pu mawaawa go-para ini igipini yae warisa. Goa puare nipumi maapu surubape ada adalupe maasa. Goa puare nipumi mone yoto meape aanumi surubainaloa nipu kimisu pisa. ³⁴ Nipu pua aawa orope mo wain maapu ini kereape di rudu sa rabu maapu surube aanu piri-para kogono aa medaloma penasa. Gore nipumi mo surube aanu mo wain pore nape medaloma gina kone sua pisa. ³⁵ Go kone isa pare mo maapu surubae aanumi nipuna kogono naaki meda aana-me tuare tu rubebe pisimi. ³⁶ Gore mo wain maapuna aaraame wala kogono naaki medaloma mea rapaasa. Pare aba mo maapu surubae aanumi pisimi-rupa tisimi.

³⁷ Wala oropere nipuna si mea rapaasa. Aaraame nina naakina agaa pagalimi kone sua mea rapaasa. ³⁸ Pare mo maapu surubae aanu nimumi naaki adoa nimumi goa simi: Go ipula aamere aaraana moae yae rayo mealia-ga niaame nipu aipapulu tu maomaawa go maapuri niaa ora meamina simi. ³⁹ Goa loa nipu to maomaawa mua so kepo rarane mea rubisimi. ⁴⁰ Yesumi agaa gupa sa: Oropo mo wain maapuna aaraa ipuare mo wain maapu surubae aanu-parare ake palia kone imi?

⁴¹ Nimumi lalo: Go aa wae rayore waru talia. Goa pua mo wain maapu wala aa ruru rado mea katea. Go aanumi surubenaloa ini etaliade rabure raloa nipu epe kateme.

⁴² Gore Yesumi lalo: Nimimi Gote-na agaa i buk madaa iade agaare pagamina:

Abade kamda kogono pi aanumi mea rubesimi yaade aana-re abiare ora epe-daa ada palimi.

Aa Mudumi abade goa pisa ya-pulu niaame go aana-mere epe rado plane ada maopaalia sa.

⁴³ Goa pea-ga neme nimi ora lagialo: Gote-na Surube Su-na eta maopaeme onaa mea kateadaa adalimi sa. ⁴⁴ Onaa rayome go aana madaa magatabalimiri nimu asa tabebe palia. Go aaname onaa meda taliare gore go onaa aasatua rugulala palia.

⁴⁵ Gote-na miru irae aa mudunu-para Farisi aanumi Yesuna saa agaa pagesimi rabu niaa-para ta kone sua niminaasimi. ⁴⁶ Goa sa raburi nipu ripinaatalo pisimi pare onaa paalame omesimi. Onaame Yesu Gote-na agaa lakene aa kone isimipulu go aanumi paalame omesimi.

22

Ona rumaawa ogere yawena saa agaa (Luk 14.16-24)

¹ Gore Yesumi nimu-para saa agaa meda wala gupa lakesa: ² Gote-na Surube Suri gupiane: Aa mudu medame nipuna naakina ona rumaasa rabure ogere adaape meda yawesa. ³ Goa puare nipumi ona rumaatalo yawe ogere nola ipulupape loa nipuna kogono naakinu agaa mea penaasa. Laketa pisimi pare onaanumi mo ogere gimoa naipisimi. ⁴ Gore naipisimi rabu aa mudumi wala kogono aa medaloma mea rapaawa gupa lakesa: Nimi puare epape onaanu-para gupa pua laketapape sa: Pagalepa, nina ogere aba lusua

gawa mena yadapunu-para sinu page aba tu yawo ima tapape sa. Eta rayo aba managola sama-ga nimi ona rumaape eta nola ipulupape lo tapape.

⁵ Mo kogono naakinumi go agaa pua lakesimi pare eta nape onaanumi go agaa gimoa nimuna kogono pisimi. Medare nipuna maapu e pola pisa. Medare nipuna bisnis kogono pula pisa.

⁶ Goa pisimi pare aa medalomamere aa muduna kogono naakinu ripinaawa tu maomasimi. ⁷ Gore aa mudu ratu yawoa nipuna soldia aanu mea rapaasa. Nimumi mo kogono naaki aanu tu maomaawa nimuna ada rayo irabasimi.

⁸ Goa puare aa mudumi nipuna kogono naakinu gupa lakesa: Ona rumaatalo yawe etare aba managola sawade pare mo neme yalawade onaana konere o ta sa. ⁹ Goa pea-ga nimi mo pora-nia pua go adalimide onaa rayore eta yawe nola epena laketape sa. ¹⁰ Nipumi goa sa raburi pora kepaa-nini puare epe onaa-para wae onaa rayo makirita-mama pua adesa. Nimu rayo ipua mo onaa rumaee aana ada epa marulatabasimi.

¹¹ Mo onaa epa kiritae pirisimi raburi aa mudu nipu mo kiritae onaanu adolalo epa odobaawa adesa. Pare aa padane-mame ona rumaee rabu kalae mamina namaraasa. ¹² Gore aa mudumi mo aa-para lalo: Adami aa, nere epe mamina na-ayamaina-ga akolo yapae sa pare agaa na-abusa. ¹³ Go raburi aa mudumi kogono aanu gupa lakesa: Nimimi nipuna ki aa rogaawa so amaa mea lopalimi rabu nipu su ribaane-para pirina sa. Go ribaane-para piruare nipu re lo nipuna kidipaa rugulalo piralialia sa.

¹⁴ Yesumi agaa gupa lo kiritisa: Gore Gote-me onaa adaapu yaata pare nipumi adoa aa padane padane laatapu mua ru-nane mea pea sa.

*Takis mone-re kalamina yapae lo agaa misimi
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Gore Farisi aanumi Yesuna kone adolalo ko tisimi. ¹⁶ Nimuna disaipel aanu-para Herot-na aanu-para meda rabu Yesu piri mea rapasimi. Nimumi gupa pua simi: Tisaa, niaame nere ora agaa lape aa-rupa adema. Ora agaamere onaanu madaa rumaalia. Goa pe pare onaanu rayo kone padane-rupa ade. Dia, neme onaa rayo agaa rado plane lakete. ¹⁷ Goa pede-ga neme abia yada kone saliri niaa lagi simi: Gore niaame Rom aa mudu Sisar-para takis mone kalamano yapae dia yapae agaa misimi. Niaana rekena agaame ake ta pae simi.

¹⁸ Gore Yesu nipumi nimuna wae kone aba adoa nimu-para lalo: Nimiru yaa agaa ne aanu. Akeane nimimi ni-para yaa agaa loa ni ko taleme? ¹⁹ Nimimi mo takis kalape mone meda mea waatapa sa. Goa sa rabu nimumi mone meda mea ipua waasimi. ²⁰ Go rabu Yesumi nimu agaa misa: Go mone-na bi-para piksa-parare aapina ya? Gore nimumi Sisar-na simi. ²¹ Goa simi rabu Yesumi nimu gupa lakesa: Gore Sisar-na yaere wala nipu pua katapape pare Gote-na oyaere Gote nipuna katapape sa.

²² Nimumi go agaa pagoa pogolasaawa Yesu gimoa pisisi.

Onaa omoa wala rekapere akepu yapae lo Yesu agaa misimi

(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Go raburi Sadyusi aanu nimu Yesu piri-para ipisimi. Go aanu nimumiri ome onaanu wala narekalimi teme-daa goane Yesu epa agaa misimi. ²⁴ Nimu ipua lalo: Tisaa, Moses-me agaa gupa mogeasa: Aa meda nogo naaki napirina omaliare nipuna ona wasaa ameme nogo naaki madinalo mada rumaalia sa. ²⁵ Gore abade nimu amealu 7-pela pirisimi. Pare aa mupaare ona rumaawa omesa pare nipuna nogo naaki napirisa. Goa pisa-pulu nipuna masaa-nane ameme go ona wasaa nipu rumaasa. ²⁶ Wala ame laapo pa repo pa page nogo naaki napirina omaamapa amaa pisimi. Goa pu kiritua 7-pela amealu rayo pa omesimi. ²⁷ Mo amealu rayo omabasimi raburi olope mo ona page omesa. ²⁸ Gore neme mo ome onaa wala rekalimi rabu mo ona wasaare mogo aa 7-pela wala rekalimi-daa aapina ore ora piralia ya? Neme makuaaye nimu rayome mogo onana aaniri aapi ora piralia ya?

²⁹ Gore Yesumi nimu gupa lakesa: Nimiri Gote-na agaa napago nipuna puri page na-ademe-pulu nimimi agaa pa-rupa teme sa. ³⁰ Gore ome onaa wala rekalmide raburi mo ona wala narumaalimi. Dia, so yaa-parare ensel-rupa piralimi.

³¹ Pare go ome onaa wala rekape agaare neme nimi agaa mealo: Gore abade Gote-me gupa sa: ³² Niri Abraham-para Aisak-para Jekop-para nimuna Gote pi sa. Goa pea-daa Gote-re aba ome onaanuna Gote-daa dia, pare nipu kagaa piraama

laama pope onaanuna Gote yaade. ³³ Onaa rayome Yesuna agaa pagoa akepu tapae kone isimi.

*Ora rekena agaana mupaa agaa
(Mak 12.28-31; Luk 10.25-28)*

³⁴ Gore Yesumi Farisi Sadyusi aanuna agaa pora poasa rabu Farisi aanumi go agaa pagoa nipu adola ipisimi. ³⁵ Nimu go epa kiritita pirisimi raburi nimuna rekena agaana tisaa padane pirabasa-pulu nipumi Yesu ko tulalo goa sa: ³⁶ Tisaa, mo rekena agaa rayo ora epe ta-ga ora aba mudu rekena agaare aaya pae simi.

³⁷ Gore Yesu nipumi gupa lakesa: Nena Mudu Gote-re pu robaame page kone wasupame page puri-para rayome raana-me omoa pedo pu piralepape sa. ³⁸ Go rekena agaare ora aba mudu agaa lagialo sa. ³⁹ Gore rekena agaana lapo pa padane go-rupa lagialo: Nimina yogane madaa raana omo pedo pi kone imi-rupare pa onaa meda page padane-rupa raana omape sa. ⁴⁰ Go rekena agaa lapomere Moses-na rekena agaa rayo-para Gote-na agaa lakene aanu agaa rayo go agaa rolo-para epea.

*Yesumi Farisi aanu-para Kraisi aapi yapae lo
agaa misa
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Farisi aanu nimu pa kiritaba pirina Yesumi nimu agaa gupa misa: ⁴² Nimimiri Kraisi madaare ake kone imi? Nipuri aapina si ya? Gore nimumi Devit-na si simi. ⁴³ Goa simi rabu nipumi nimu gupa lakesa: Holi Spirit-mi akeane Devit-na kone marekaasa-daa nipu akeane nina aa mudu sana ya? Gore Devit-mi lalo:

44 Gote-me nina Aa Mudu gupa lakesa:

Nere nina popo ki-nane aa mudu piraina.

Oropere nena iaanuri nina aa rolo-para mapiraalua sa.

45 Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri nipu Devit-na si yaade-ga akeane Devit-mi bi nina Aa Mudu lakesa ya?

46 Gore aa medame mo Yesu nipuna agaa meda na-abusimi. Gore nipu paalame omesimi-pulu wala go rabu page orope page nipu-para agaa meda nasimi.

23

*Rekena agaa tisaanu-para Farisi aanuna kone
(Mak 12.38-39; Luk 11.43; 11.46; 20.45-46)*

¹ Orope Yesu nipumi nipuna disaipel aanu-para onaa rayo-para agaa gupa lakesa: ² Mo rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu-para nimu Moses-na agaa moge riaata pirisimi. ³ Goa peaga agaa rayo nimi lagialimiri nimimi pagoa waru mogealepape. Goa palimi pare kone meda nimumi nimi mogealimiri napagalepape. Goa pea pare go agaa napagoa rateme. ⁴ Gore nimumi oyae adaapu rogaawa aanuna pasaa madaa mari-aeme. Goa peme pare nimuna kimi mo onaa naraba meape naniminaeme. ⁵ Kogono rayo nimumi pemere pa onaanumi nimu adena kone

sua peme. Adalepa. Nimuna beten* ta polalo peme raburi rogope madu imi. Go nu amaare madua ropaa-para enon yapa aapu-rupa ritimi. Go page nimuna mamina aanenu madaa oyaeyae pepena yaenu awo kilipiala peme. ⁶ Eta yawo saeme raburi nimumi mo riri-nane pirape siaa go agu raaname omeme. Goa puare no lotu ada-para pimide-rupa riri-nane i reke madaa raaname omeme. ⁷ Go page nimu mo maket-para peme rabu nimimi abi piralepape loa niaana tisiaa teme rabu nimumi pedo peme.

⁸ Pare onaanumi nimi-para tisiaa pi-daa wala nateme. Dia, nimu rayo amealu piralimi rabu tisiaa padane piraliala. ⁹ Go page su amaa onaa medare niaana Aapa go pi-daa natapape. Nimina Aapa padane-mare so yaa-para pia. ¹⁰ Goa pea-ga nimi-para nimumi Aa Adaa go pi-daa natapape. Dia, nimina aa muduri padane-ma pirua nipu Kraisi pia. ¹¹ Goa puare nimi aa mudu piritalo palimiri nimi onaa rayome raba meape aa-rupa

* **23:5:** Beten lape-rupare Juda aanumi bokis rogo meda-para ki ropa meda lapo-rupa warisimi. Mo yae laapore meda popo ki-nane pasaa madaa rua medaare kimi ripinaa pata pisimi. No bokis-ruparare pepa bi tapalae rogo meda isimi. Medare ini agaa-nane risimi. Go agaare Moses-na pepa rugini meda pagaa isimi. Goteme Israel onaanumi nipuna agaa pagoa ratalo kasaa. Goa pua nimuna kone sua gupa simi. Go agaare nena kimada rogabape simi. Sapi agaa loa. Nena konepara page rogabape simi. Goa pali rabu go agame ne saalia simi. Goa sim-rupa Judia aanumi mo agaa nimuna eno aama tu su nimuna ki madaa page tu isimi. Beten talore mo agaa tapalae pepa mapiraasimi. Pa aama narepalu page mo Farisi aanumi adenalo mo ki ropa-para bokis laapo sua pamisimi. Goa pisimiri nimuna bipua nimu wala makiraasimi.

aba pirina. ¹² Aa medame nipuna bipa aa mudu piritalo nipu bi minasaaliare nipuna bi rolo-para palia. Pare aa medame nipuna bi rabuaniaaliare gore nipu aa mudu mapiraalia.

*Yesumi yaa agaa ne tisaanu agaa lakesa
(Mak 12.40; Luk 11.39-52; 20.47)*

¹³ Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aanu pimi. Nimimi onaanuna ini agaa madaa Gote-na Surube Su-na pora gaape poamede. Goa peme pare nimina bipare naodobaeme. Go page onaa medaloma ru-nane pua odobatalo peme pare nimimi rutu teme. ¹⁴ Nimi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aanu adaapu pimi. Nimimi ona wasaanuna ada-para oyae rayo paake nolalo peme. Goa pua nimimi go pupitagi nape kone rabuainaloo beten adaalu pa teme. Goa peme-pulu nimiri ora wae yoto mealimi.

¹⁵ Rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimi waru adalepape. Nimi ipunu madaa pirua ipa solwara rayona pamua su rayona onaa rayo nimina disaipel aa-rupa pirinalo pamuaeme. Nimina disaipel aanu mapiraaeme rabu nimu wala wae naaku-para go-rupa mapiraaeme. Gore nimi wae naaku-para ora palimi pare nipu nimimi naaku-para penaateme.

¹⁶ Nimi ini rabuni onaame onaa pora mea waatalo peme. Gore nimi aba waru adalepape. Nimimi gupa temede: Aa medana lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agaare waru yae-daa dia. Pare so yaa-para aaya lotu

adana gol aana-me warini oyae-daa temere gore epe ta teme. ¹⁷ Nimiri ini rubu pi aanu maeyae-rupa pimi. Ake madaa kone sua teme? Gore aana-me warini mone mudu yapae mo aana-me warini mone i epe lotu ada mudu yapae? ¹⁸ Gore nimimi gupa teme: Aa meda aana reke madaa yaa madaa makuaa tea-daare go agaa mada gimalia teme. Goa pea pare nipumi miru irua mo aana reke madaa sua yaa madaa makuaa tea-daare go agaa mada nagimalia teme. ¹⁹ Nimi ora ini rubu pi onaa pimi. Gote-re ake kate ya? Gote-na miru irae epea palo Gote-na aana reke madaa miru irini ora epea ya? ²⁰ Gore aa medame aana rekena bi madaa yada makuaa tea-daare nipuna agaare so reke madaa i yae raapu tea. ²¹ Gore aa medame lotu adana bi madaa yaa madaa makuaa tea-daare Gote go ada-para pia-ga Gote-na bi madaa page nipu agaa tea. ²² Gore aa medame so yaa madaa makuaa loa tea-daare gore Gote so-para pirua nipu pia reke-para tepe.

²³ Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri ora maeyae aanu pimi. Nimiri pa yabia meda-para rakia-para padi raani medaloma-para ogegepu pamu rugulu imi openalo goa pua Gote medaloma pa kateme. Goa peme pare nimimi adaa rekena agaa rayore aba gimeme. Go agaare epe kone i onaa rayo mea rumaawa odo omape kona mea sua kone waru rulaatapa. Rekena agaa saapirua Gote adalima konere nasalepape. ²⁴ Nimimi onaa medaloma pora waatalo peme pare nimi aba ini rubu pi aa pimi. Nimimi oge puna meda ipa-para adobaawa pia rabu mena kamel ipa-para peme laapo rata

mea noa yolaniaaya.

²⁵ Rekena agaana tisaanu nimi-para Farisi aanu nimiri maeyae aanu-ga nimimi waru adalepape. Nimimiri pa kap-para plet lapona amaa-nane yogane radepeteme pare ru-nane pea amulu pa puaaya. ²⁶ Nimi Farisi aanuri ini rubu pi aanu pimi. Aba ripiare mo kap-na ru-nane radepeal-imiru yogane page epeaalia.

²⁷ Nimi rekena agaa tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri maeyae aa-rupa pimi. Nimiri matmat-na pepena amaa-nane yaako pi pepeminua pimi. Nimimi amaa-nane pepenare epe-rupa peme pare no ru-nanere aa uni-para wae pugu pi oyaeyae adaapu ia-rupa pimi. ²⁸ Nimiri apo matmat nona plane pirua amaa-nane nimi epe-rupa pimi. Pa onaanumi nimina yogane ademe raburi nimiri epe aa kone imi pare nimina robaa-para ora agaa rasape kone page rulatabea.

*Yesumi tisaanuri wae oyae mealimi sa
(Luk 11.47-51)*

²⁹ Nimi rekena agaana tisaanu-para Farisi aanu nimiri waru adalepape. Nimiri agaa laapo ne aa-rupa pimi. Nimimi mo Gote-na agaa lakene aanuna matmat apedaa epe-rupa wariaawa amaa-nane pepena waru paeme. ³⁰ Goa pua nimimi gupa teme: Abade niaana akuanu raapu pirisima-rupa yaalo niaame mo Gote-na agaa lakene aanu natu maomaawa nimu naraba misima teme. ³¹ Go agaa teme rabu nimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomape aanuna ruru pimi-daa teme. ³² Gore nimimi nimina akuanuna kone mua aba pisimi-a wala peme. ³³ Nimiri wae

paakame madini sinu pimi. Gote-me koso agaa tea raburi nimimi akea pua mada gimoa wae naaku-para mada napiralimi ya? Dia, wae yoto mu piralimi.

³⁴ Goa pea-ga nimimi pagalepape. Neme Gote-na agaa lakene aanu-para kone makuaae aanu-para Gote-na agaa lakene tisaanu-para rayo nimi piri-para mea rapalua. Goa palua pare medalomare nimimi tu maomalimi. Medalomare repena polopea mada nil-mi talimi. Medaloma mo nimina lotu ada-para repena unimi talimi. Medalomare nimimi adaare meda-para rata moneaawa adaare rado-para rata mea palimi. ³⁵ Goa palimi-pulu epe-rupa pirape onaanuri nimumi tu maomasimide-ga to madaare wae yoto rayo mealimina. E, gore epe aa Abel pirisa rabu tu maomaniaama ipuare Berekia-na si Sekaraia-me epe tu maoma kiritisimide madaare wae yoto mealimina. Go aa-na siri aba lotu ada-para pirua aana reke madaa re-para pirua nimina piaanu epa rumaalia. ³⁶ Gore neme nimi ora lagialo: Apo tu maomaasimide onaanu page abia go rabu pimi onaa nimuna wae kedaa rialimi sa.

*Yesumi Jerusalem su madaa re sa
(Luk 13.34-35; 19.41-44)*

³⁷ Jerusalem onaanu-ya. Nimimi Gote-na agaa lakene aanu tu maomaeme Gote-na Mea Rapae Aanu page aana-me teme. Ora rana adaapu neme nena sinu mea kirita sua upitalo pe. Gupa yaa kutame nipuna sinu nipuna popa-para mea kirita mapiraatade-rupa pe. Goa pe pare nimimi ni gimamede. ³⁸ Nimimi pagalepa. Abiare nimina

adaare pa ainalo gimalua. ³⁹ E, gore neme nimi gupa lagialo: Gore nimimi ni wala na-adalimi pare nimimi orope gupa teme: Gote-na Aa Muduna bi meape aare nipu ora epe ta teme sa.

24

*Yesumi lotu ada kilipialia sa
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)*

¹ Yesu nipu lotu ada-para pirua amaa-nane pisa raburi nipuna disaipel aanu nipu mo lotu robenerupa mea waatalo pisimi. ² Go rabu nipumi nimu agaa gupa lakesa: Nimimi go epe lotu ada waru adalimina. Neme nimi ora lagialo: Aana gome pubaa yaadare ora padane napubaalia pare rayo kilipi rubalimi sa.

Yesumi wae kedaado rado adaapu epalia sa

³ Yesu nipu so Rudu Oliv madaa pirina disaipel aanu nimu padane pawa ipua gupa epa simi: Go kedaare aa-rabu epalia yapae lo agaa misimi. Ora aba ripiare ake aba epalia-daa niaame adalima pae? Go adalima raburi nena epape di-para su yaa lapo mea perekealia rabu niminaalima simi.

⁴ Gore Yesu nipumi nimu gupa lakesa: Pa aa medame nimi makiraalia nimimi nipu aba waru adalepape. ⁵ Aa adaapupe ipua nina bi madaa nimumi gupa teme: Niri Gote-na Mea Rapae Aa ipulu loa onaa adaapu ora makiralimi. ⁶ Go raburi nimimi eaea marekaape agaa-para yada ora pape remaa pagalimi pare wala makirape agaa adaapu natapape. Go yaenu rayore aba epalia pare su yaa perekeape yapi diri go rabu abi naepalia.

⁷ Goa puare ruru medamere ruru rado radonu

raapu yada palimi. Go page gavman-na adaa su rado radonu raapu yada palimi. Go rabu su rayo-parare reae adaa paboa su eto palia. ⁸ Go oyae rayo aba ripia epalia pare oname naaki maditalo masaa nalade-rupa palia.

⁹ Go raburi nimumi nimi aditalo mua kedaa gua radaa manaawa nimi tu maomalimi. Go raburi nina agaa waru page onaa rayo nimiri kone wae salimi. ¹⁰ Go raburi onaa adaapumi nimuna epe kone rulae yae gimoa wala nimuna amenu ratu yawoa iaanu ta pea aa wala piralimi. ¹¹ Go rabu makirae Gote-na agaa lakene aa adaapu iti ralapae aa-rupa ipua onaa adaapu makiralimi. ¹² Go raburi wae yaenu adaapu su rayo-para opaama epalia-pulu onaa adaapu nimuna epe raana omape kone mada gimalimi. ¹³ Goa paliade raburi aa medame puri paboa kone rulaawa waru piriare gore su yaa lapo dia yalia rabu epe-rupa kagaa piraama laama palimi. ¹⁴ Goa pea pare Gote-na Epe Agaare su rayo-para lakelo kiritalimi. Mo onaa rayome pago kiritinaloa go rabu su yaa lapo dia yalia.

Orope wae yaenu epalia
(*Mak 13.14-23; Luk 21.20-24*)

¹⁵ Gore orope wae pugu pi yaeme epe lotu ada-para rekaina adalimi. Abade Gote-na agaa lakene aa Daniel-me saa-rupare epa rekalia. Aa medame go agaana re pagali-daare waru pagape. ¹⁶ Go raburi Judia su-para piri onaa rayore so rudu aana apedaa-paranu pogola pulupape. ¹⁷ Gore onaanu nimuna ada gaa-nani piralimi

pare nimuna ada ru-nane i yaere namula pulupape. ¹⁸ Go page onaanuri maapu-para pitimiri nimina mamina wala namula pulupape. ¹⁹ Go raburi ona nogo naaki adu nala pirinu-para naaki padaa piri onanu-para gore nimu madaa ora odo waru palia. ²⁰ Yapare Kitu Pirape Yapi diri wae kogore yai rabu nimi mada naepalia-ga nimimi Gote yaaloa beten waru tapape. ²¹ Go raburi kedaa ora adaape opalia. Gore su kagaa warisa rabu epa-mama pua abia page kedaa gupiane meda naepea. ²² Goa pea pare Gote-me abade go di rudupu namea sula pisa yaalore onaa rayo ora omola pisimi. Pare Gote-me nipuna kone mapiraae onaa nimu wae kone mealimi-pulu go yapi di marudu yaalia.

²³ Go raburi aa medame nimi go agaa lagialiare adalepa: Gote-na Mea Rapae Aa go pia tea page mogo-nane epa pia tea page nimimi nipuna agaa madaa kone narulaatepape ²⁴ Go rabu yaa agaa lape aa Gote-me mea rapaaria loa adaapu opapalimi. Go rabu nimumi page napiaa-nu kogono pua oyae epape-rupa rado rado adaapu palimi. Goanu nimumi mada palimi pare Gote-me nipuna mapiraae onaa makiralimi. Goa yapare mada dia.

²⁵ Gore neme nimi aba lagede-ga waru pagalepa. ²⁶ Goa pea-pulu pa onaanumi nimi gupa lagialimi: Mo onaa napiri su-para aaya-ga teme-daare go su-para napulupape. Goa page nimumi mogo kaleda yaa teme-daare nimuna agaa napagalepape. ²⁷ Di, Gote-me Onaa Raapu Pirape Aana Si epenatea rabu ari-yapa naare ipula-nane pabola-nane popea-rupa aipapulu epalia. ²⁸ Gore

aba ome onaana yogane i-parare yaa itaayamanu epa kiritalimi.

Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epalia
(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ Go rabu adaa keda aaba pupu kiritinaloa aipapulu naare udunua ribaa yabalia. Goa pua akua mada naraalia. Goa pua ubanu page yaa-para gimoa lopalialia. Goa puare yaa-para ae puri pane oyaenu page mada eto eto palialia. ³⁰ Go raburi Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epape diri so yaa madaa oyae adenalo palialia. Goa pua makuaamonalo. Go raburi go su amaa onaa ruru rayome re waru teme pare Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri so yaa moae yaako yaa madaa awoa ipua nipu adaa puri paa raapu epalia. ³¹ Goa pua biugel berona agaa pagenalao nipuna ensel-nu mea rapalia. Goa palialia raburi nipuna mada mi onaanu mea kiritalimi sa. Kiritalimi rabu su yaa lapo yarua aawaaya-nane pamua nipuna ruru onaanu epa mea kiritalimi.

Repena fik madaa saa agaa lakesa
(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² Nimimi repena fik ini madaa kone mealepape. Nipuna palaa-para ipaa rubia yo kagaa pulu rubea raburi gore abia pani palialia kone imide. ³³ Go raburi oropere apo oyae rayo adalimi rabu epaliade yapi di ora re-para managolaawa aaya sa. ³⁴ Gore nimi waru pagalepa. Go pima onaare abi naomalimi pare go oyae rayo openalao nimimi adalimi. ³⁵ Go su yaa lapore mada dia yalia pare nina agaare oro yaalo kagaa pa salia sa.

³⁶ Aa medame page go Kitu Pirape Yapi di page namakuaaeme. Yaa-para pimi ensel-numi page ni page go yapi di na-adema. Dia, niaana Aapa padane nipumi agu raapo go di saapia. ³⁷ Abade Noa nipu raapu pisimi onaanumi risimi kedaare nona plane wala Onaa Raapu Pirape Aa-na Si su amaa epaluade rabu go-rupa opalia. ³⁸ Abade go aa Noa pirisa rabu ipa abi narubisa rabu nimumi ogere waima yawo ipa no ona rumaa goa paa-mama pisimi. Go page Noa nipu ipa ipunu ru-nane odobaawa pirina goa pa pala pirisimi. ³⁹ Goa puare nimu naniminae pirina ipa roa onaa rayo tabesa. Go-rupa Onaa Raapu Pirape Aa-na Si epaluade rabu page goa palia. ⁴⁰ Epalua raburi aa lapo maapu-para kogono pala pirina pare Gote-me meda mua medare gimalia. ⁴¹ Ona lapome page bret warijala piralipi Gote-me meda gimoa meda mealia. ⁴² Goa pea-ga nimimi kone waru su piralepape. Nimimi nimina Aa Mudu-na epaliade yapi di naniminaaeme-ga waru suruba piralepape. ⁴³ Nimimiri go agaa madaa kone mealepape. Gore nimimi paake ne aa epape yapi di niminaawa suruba pimi gore nimimi u napati rabu page mada suruba piralimi? Goa puare mo paake ne aame go aana ada ru-nane mada naodabalia. ⁴⁴ Goa pea-ga nimimi page Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri aa-rabu epalia palo maarea-ga nimimi page waru surubalepape. Gore nimimi namakuaae rabu epalua.

*Epe kogono naaki-para wae kogono naaki
laapona agaa lakesa
(Luk 12.42-46)*

⁴⁵ Gore epe kogono pi aamere epe kogono agu pea? Go plane aare nipuna adaa aame nipuri nipuna kogono naakinu rado surubenaloa nipu surube aa mapiraaya. Goa puare nipumi nimuna eta nape yapi di rabu eta rumaainalo mapiraasa. ⁴⁶ Orope mo aa wala epalia rabu mo nipuna kogono naakimi mo kasade kogono agaa-para aalia rabu raaname waru omalia sa. ⁴⁷ Gore neme ora nimi lagialo: Mo aa adaame go kogono naaki oyae rayo surubenalo aa mudu mapiraalia ⁴⁸ Pare mo kogono naakimi wae kogono pu piralia rabu aa adaare abi aipapulu naepalia kone ia. ⁴⁹ Go kone sua nipumi nipuna kogono naaki yagonu pamu tua nipumi puri pane ipa pamu noa aanu raapu aasa. ⁵⁰ Goa puare kogono naakimi nipu naniminae pa aaina epa opopalia. Goa palaina nipuna aa adaa ora meda aipapulu epalia. ⁵¹ Epalia rabu aa adaame go kogono naaki raimi tua teana mo makirae aanu raapu mapiraalia Go-nane piruare nimuna kidipaa regepe no re lo wae-rupa piralimi.

25

Ona 10-pela pirisimi

¹ Orope Gote-na Surubae Suri gupiane epalia: Ona inumakua 10-pela pirisimi raburi aa meda ona pena rumaatalo epalia remaa pagesimi. Gore pagesimi-pulu mo onaanumi 10-pela lam-nu mua nipu rumaape eta yawe-para epolalo pora-nia madaari pisimi. ² Goa pisimi pare mo ona supuri nimu maeyae pirisimi pare ona supuri epe kone

isimi. ³ Gore mo maeyae onanumi lam-re mea ipisimi yapare alopape wel namea ipisimiya. ⁴ Pare mo nimu kone waru saapirisimi onanuri nimuna lam-para alopape wel raapu managolaawa mea ipisimi. ⁵ Mo ona rumaape aa abi aipapulu naipisa-daa ado pirua nimuna ini-para u ipisad-aa umi kole male lapirae sua u patisimi.

⁶ Go rabu ribaare ruma rumane pirisimi raburi mo 10-pela oname gupa pagesimi: Mo ona rumaape aa go epea-ga mo pora repaa-nini madaama pulupa simi. ⁷ Gore mo ona inumakua rayo rekoa nimuna lam managola sua pirisimi. ⁸ Goa pua mo kone waru na i onanumi mo kone waru i onanu-para lalo: Niaana lam udinitalo pia-ga nimina wel meda gialepa simi. ⁹ Gore mo kone pa sae onanumi nimu agaa gupa lakesimi: Dia, go wel-re nimi page niaa page mada dia simi. Goa pea-ga nimina stua-para pua puua kabalepa simi. ¹⁰ Gore mo onanu nimu mo stua-para wabola kabola isimi raburi mo ona rumaape aa ipisa. Gore mo ona medaloma managola pirisimi rayore mo aa raapu ona rumaatalo yawe ogere nola pua pora gaape garulabaawa pirisimi. ¹¹ Orope mo ona inumakua medaloma wala pora gaape epa tua lalo: Aa adaa, niaa epomona pora loba simi. ¹² Gore nipumi nimu gupa lakesa: Nimiru aa-para pirua epame? Neme nimi ora naade maarea sa.

¹³ Go remaa lakeloa Yesumi onaanu-para lalo: Goa pea-ga nimimi waru surubalepape sa. Nina aba epape diri ribaa epalia paalo aebo epalua paalo ni naade sa.

*Kogono naakimi mone rogaa palae mi madaa
saa agaa*

(Luk 19.11-27)

¹⁴ Gore Gote-na Surube Suri gupiane yaade lo remaa lagialo: Aa meda su rado-para pora pamula polalo palia pare nipuna kogono naakinu-para ipulupa loa sana oyae rayore nimimi surubalepape lo laketea. ¹⁵ Gore nipumi mo naakinuna puri ado kone ado pua nipumi nimu oyae rumaa katea. Gore aa medare mone 20,000 kina rumaa kasa. Goa pua aa meda 8,000 kina kasa. Wala aa medare mone 4,000 kina rumaawa kasa. Nipumi nimu mone go-rupa kaloa nipu pisa. ¹⁶ Gore mo mone 20,000 kina misade aame kogono aipapulu pa amaa puare wala nipumi ode mone 20,000 kina meda sania saaba pirisa. ¹⁷ Mo aa meda 8,000 kina misade aame kogono pa amaa pua ode mone 8,000 kina meda misa. ¹⁸ Pare mo aa meda nipumi mone 4,000 kina misade aa adaa mone mua su naaku roboa pua paga isa.

¹⁹ Gore mo adaa aa nipu adaalu pirua sana nipuna kogono naakinu mone adaapu kasa-pulu nipu raapu agaa maredepoya laa-mama pulalo kone sua ipisa. ²⁰ Gore abade mone 20,000 kina misade aa ipuare nipumi ode mone 2,000 kina mua nipumi epa lalo: Aa adaa, abade neme ni mone 20,000 kina giside pare neme mone yoto kogono pua wala go mone-na yago ode meda 20,000 kina apo meawa sa. ²¹ Gore nipuna aa adaame nipu gupa lakesa: Epe ta-ga nere ora nina epe kogono naaki-ga neme epe kogono paena sa. Neme abade oge oyaesinu page waru surubaena-daa neme nere oyae adaapu surubainalo pi sa. Ne

ipu saa ni raapu pedo pu pirapana.

²² Gore mone 8,000 kina kasade aa page ipua goa epa sa: Aa adaa, neme page bisnis kogono pa amaa pua ode mone 8,000 kina profet meawa sa.

²³ Gore nipuna aa adaa me nipu gupa lakesa: Epe ta-ga nere ora epe kogono naaki yana sa. Neme abade epea pua kogono waru surubisina. Neme abade oge oyaeyaesi waru surubaena-daa abia neme oyaeyae adaapu surubaina kone salo. Goa pea-ga ipu saa lapo pedo pu pirapana.

²⁴ Gore mo mone 4,000 kina misade aa page ipua gupa sa: Aa adaa, neme nere aba makuaayo. Nere puri pane aa yaade. Aa meda nipuna sae maapu-para neme eta wai aawa nisi. Go page su rugi meda-nane aa medana poae etare neme madua nisi. ²⁵ Goa pea-daa neme paala omoa nena mone su naaku roboa paga isu. Abiare nena mone go ada sa. ²⁶ Gore nipuna aa adaame nipu-para lalo: Nere kogono naaki wae yaana. Nere ki aa raakepene aa yaana. Gore ora abade neme aa medame poae e maapu-para eta awesude lae ya? Go page aa medame nape eta neme madia yarina sa. ²⁷ Gore nena mone-re mo benk ada-para akeane namea epae ya? Goa pula pisi yaalore ni wala ne piri ipua mone ode medaloma raapu mone wala gula pae. ²⁸ Gore nimimi mone adaapu gisude aanu wala mua mo mone 40,000 kina mi aa pua kala sa. ²⁹ Gore onaa medalomame oyae saapitimi-daare gore neme wala medaloma sania katoa sa. Go page onaa medalomame oyae ogepusi saapiralimiri nina wala rayo epa mealua sa. ³⁰ Go kogono naaki

waere ora su ribaane-para pena ratasaatapa sa. Gore nipuna kidipaa regepe no re lo piralia sa.

Aana Simi epe yoto rumaalia

³¹ Oropere Onaa Raapu Pirape Aa-na Simi ensel-nu raapu epalia raburi epe paa mea ipua king siaa madaa pirua epalia. ³² Go raburi su amaa piri onaa rayo epe makiritaawa robo lapo rumaalua. Go rumaaliade konere sipsip meme menanu mo surube aanumi robo lapo rumaawa meda-nane meda-nane palia. ³³ Goa puare nipumi sipsip menanuri nipuna ora ki-nane mea mapiraaware mo meme menanuri koya ki-nane mea ma-aalia. ³⁴ Goa palia-pulu mo aa mudu nipuna popo ki-nane pitimide onaanu-parare gupa tea: Nimiru nina Aapana epe raba meape kone aba meamena-ga ipulupa tea. Abade su yaa lapo pena warisa rabu Aapame nimina Surube Su mea sasa-ga nimimi epa mealepa tea. ³⁵ Gore abade ni ipa eta nalame omesu rabu eta ipa gisimide toa. Niri kimisu pisude rabu nimina ada-para lamua pisimide toa. ³⁶ Ni mamina dia sade raburi nimimi mamina gisimide toa. Ni yaina omisude raburi nimimi ni raba misimide toa. Ni kalabus ada patisu rabu ni adola ipisimide toa. Nimimi goa pisimi-pulu nina Surube Su mealimina toa.

³⁷ Go raburi mo epe kone i onaanumi gupa teme: Aa Mudu, aa-rabu ne reame omesi rabu niaame ne eta gisima ya? Ne aa-rabu ipa nalame omesi-daa niaame ipa no gimisima ya teme? ³⁸ Gore aa-rabu ne pora kimisu-para pamiside rabu ne niaana ada-para lamua napamisima ya?

Go page ne aa-rabu mamina dia yaade rabu niaame mamina gisima ya? ³⁹ Ne yaina omesi rabu page ne kalabus ada patisi rabu page niaame aa-rabu adola ipisima ya?

⁴⁰ Go rabu aa mudu king-mi agaa gupa abutea: Neme nimi ora ria lagialo. Gore nimimi nina Aapa amenu-para pisimide aanuri gore nina ame ognu-para pisimide.

⁴¹ Goa lo kirituare neme mo koya ki-nane piralimidenu gupa laketoa: Nimiri alupape onaanu nimi neme na-ade-ga pane pulupa toa sa. Goa pua repena naudini-para palimana. Go repena sulaare Gote-me Satan-para nipuna enselnu-parana managola saaya. ⁴² Gore abade nimimi ni reame oma pirano eta ipa oyaeyae nagisimide toa. ⁴³ Ni pora kimisu piri aa ipisude rabu nimimi ni nimina ada-para nalamua pisimide toa. Ni mamina dia sa raburi ni naraba misimide toa. Ni yaina omesu rabu page kalabus ada patisu rabu ni nasurubesimide toa.

⁴⁴ Go raburi nimumi page nipu-para gupa laketeme: Aa Mudu, aa-rabu ne reame oma piraina adesima pae teme. Ne eta ipa nalame omesi page mamina dia sa page yaina omesi rabu page kalabus ada patisi page niaame aa-rabu naraba misima ya?

⁴⁵ Go raburi Aa Mudumi agaa gupa abutua: Gore neme ora nimi lagialo toa. Nimimi abade rolo rolo piramede ame baaninu naraba misimide-ga go raburi nimimi abade ni page naraba misimide toa. ⁴⁶ Goa pe-pulu go onaa rayore repena sulaa-para pua pirua oro yaalo

radaa no piralimina. Pare mo epe ona rayore oro yaalo epe-rupa piralimi toa sa.

26

*Aa mudunumi Yesu taminaloa yada robesimi
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jon 11.45-53)*

¹ Go raburi Yesu nipumi go agaa rayo lo kiritua sana nipumi nipuna disaipel aanu-para gupa lakesa: ² Gore nimimi niminaaeme. Go Pasova yawe nape diri wala yapi laapo dia yalia rabu salia sa. Go rabu Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri repena polopea madaa talimi rabu omalia pare wala rekalia sa.

³ Go raburi Gote-na miru irae aa mudunu-para mo Juda aanuna aa mudu-para nimu Gote-na miru irae aa Kaiafas-na ada-para pua kiritasimi. ⁴ Goa puare nimumi kudiri pu Yesu nipu rip-inaawa tu maomaatalo yada robesimi. ⁵ Pare wala nimumi lalo: Gore Pasova yawe yapi di rabu niaa go napamina-ga mo onaanumi niaa raapu yada marekalimi simi.

*Oname Yesuna aalu madaa wabola koyasa
(Mak 14.3-9; Jon 12.1-8)*

⁶ Yesu nipu Betani su-para pua yakimi ti yaina maperekeae aa Saimon-na ada-para pua pirisa. ⁷ Go raburi Yesu eta nala pirisa pare ona meda nipu piri-para ipisa. Go onamere aana-me warini botol-para kaapu ti wabola pira palae meda mea ipisa. Go wabolana yotore ora oyae adaapupeme kabeme. Yesu nipu reke madaa eta no pirisa raburi go oname Yesuna aaluna madaa koyasa. ⁸ Go raburi disaipel aanumi ratu waru yawoa

nimumi lalo: Go wabolare akeane pa koyaate pae? Mo nipuna yotore ora adaape yaade-ga ake pea-daa mone rubeta? ⁹ Pare niaame go wabola yoto mealima raburi ora oyae adaapupe mua medaloma onaa riabo naraanu rumaa katema simi.

¹⁰ Yesumi nimu adoa nimu gupa lakesa: Gore akeane go ona ratu yawaleme? Nipumi abade ni madaa ora epe kogono pisade. ¹¹ Oro yaalo onaa naraanu raapu padane-para pitimi pare niri nimi raapu-daa oro yaalo napitima. ¹² Go oname ni mada wabola koyaariaadere gore nipumi nina ro matmat-para rogaalimi managolaasade sa. ¹³ Waru pagalepa. Ora su rayo-para epe agaa laketa palimi raburi go oname ni madaa pia page teme-ga nipu madaa kone meamina.

*Yesuri Judas-me aa mudunu-para ora mea gialua sa
(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)*

¹⁴ Go rabu disaipel aa 12-pela aa-na meda nipuna biri Judas Iskariot nipu Gote-na miru irae aanu piri-para pisa. ¹⁵ Goa pua nipumi nimu-para pua lalo: Neme Yesu nimi mea gialua-ga nimimiri ni ake gialimi pae sa. Go agaa lakesa rabu nimumi mone* silva ini 30 kasimi. ¹⁶ Goa puare Judas nipumi Yesu adi katalo pua nipumi inimini pisa.

* **26:15:** Yesu tu maomatalo misa monere ini 30-pela yapare wala abiare kogono aanumi foftnait supu pu sua meme mone-rupa pua misa.

Yesu nipuna Pasova eta su nipuna disaipel aanu raapu nisa

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14; 22.21-23; Jon 13.21-30)

¹⁷ Gore Bret Kaapuni Nape yapi di raburi disaipel aanumi Yesu nipu piri-para ipu lalo: Ni-aame Pasova nape etare aa-para mea managola salima ya? ¹⁸ Go rabu nipumi lalo: Nimi mo ada re-para pua aa meda piraljade-para gupa laketapape: Tisaa-me lalo: Nina eta nape diri aba rudu yaana. Goa pea-ga nena ada-para eta Pasova nola epalualo pua lakelatepape. ¹⁹ Gore disaipel aanumi Yesuna agaa pagoa Pasova nape eta mo ada-para aba managola sasimi.

²⁰ Gore ora aebore mo disaipel aa 12-pela Yesu raapu reke madaa eta nolalo pirisimi. ²¹ Nimu eta nalalo pirina Yesumi lalo: Neme nimi ora ria lagialo: Nimina rikiraana pia aa medame ni mua iaanuna kina mea katea sa. ²² Goa sa rabu disaipel aanuna kone-para kedaa waru pispulu nimu padane padaneme goa simi: Aa Mudu, ora ne madaa agaa lae palo loa nipu agaa gupa misimi. ²³ Pare nipumi go-rupa lakesa: Aa meda ni raapu plet madaa-para ki salipa. Go aamere ni madaa kawae madua ni tape aa piralia sa. ²⁴ Gore Onaa Raapu Pirape Aa-na Siri Gote-na agaa i bukmi ta-rupa ratua yawalimi sa. Goa palimi pare Onaa Raapu Pirape Aa tinalo kawae madini aa padanere ora odo waru pea sa. Go aare nipuna agimi aba namadita pisa yaalore ora epe ta pisa sa. ²⁵ Gore kawae madini aa Judas nipumi gupa lakesa Tisaa-ya, Ni-para lae? Yesumi lalo: Nena lae sa.

*Yesumi nipuna disaipel aanu raapu eta nisa
(Mak 14.22-26; Luk 22.15-20)*

²⁶ Nimu eta nala pirina Yesu nipumi bret mua piribia Gote-para ora pi loa sana nipuna disaipel aanu kasa: Goa pua nipumi lalo: Gore nina to-ga mea nalepa. ²⁷ Nimumi nala pirina ipa wain kap-para pira palae mua sana Gote-para ora pi loa sana nimu kaloa lalo: Nimi rayome mea nalepa. ²⁸ Gore nina yaapimi Gote raapu meda-para pogatu pirapena wae yaenu mea rubenalo koyaato. ²⁹ Abia neme nimi lagialo: Wain ipare abia wala nanalima pare nina Aapana surube su-para nimi raapu kagaa wain namina.

³⁰ Goa loare nimumi yaasa meda aba loa simina amaa pua su Rudu Oliv-nane pisimi.

*Yesumi Pita nipu masaa rilalia sa
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jon 13.36-38)*

³¹ Yesumi nimu-para lalo: Abia go ribaa nimi rayome ni gimoa pogola palimi sa. Go kone madaare Gote-na agaa i buk-mi gupa tu ia: Gote-na sipsip menasi surube aa tu maomalia rabu sipsip rayo pu pa yabalimi sa. ³² Pare Gote-me ni matmat-para wala marekaalia rabu Galili su-para ni aba riri-nane popalua sa. ³³ Gore Pita-me Yesu agaa gupa lakesa: Go aa rayome ne mada palia adoa gimalimi pare ni padaneme nena gimalua sa. ³⁴ Gore Yesumi nipu-para lalo: Neme abia go ribaa yaa kuta agaa abi narekaina neme ni na-ade rana repo te. ³⁵ Gore Pita nipu-para lalo: Niri ne raapu padane-para omalipa pare neme ne nagimalua. Goa sa raburi disaipel aa rayo ni goa agu simi.

*Yesumi Getsemani-para beten sa
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)*

³⁶ Yesu nipuna disaipel aanu raapu nipu Getsemani maapu-para pisimi. Goa pua nipuna disaipel aanu-para pawa piralepape sa. Ni mogo-para pua beten ta pulu sa. ³⁷ Gore nipu raapuri Pita-para Sebedi-na si lapo-para nimu pisimi. Go raburi nipuna robaa-para kedaa pua nipu ora waru odome omesa. ³⁸ Gore Yesumi nimu lakesa: Nina kone-parare ora kedaa waru pua ni ora omape yaata-ga nimi go-pare pirua ni adaba pitapape. ³⁹ Gore nipu ogesi-daa pua nimuna ini agaa madaa pua lopoa beten gupa sa: O, nina Aapa, neme ni mada raba mealia-daare neme go kedaa pi kap meape. Pare nena kone ratua pape. Nena koneme pea pape.

⁴⁰ Gore nipu wala mo disaipel aa 12-pela piri puare nimu aba patisimi ya. Go rabu Pita goa lakesa: Nimimi niri naare ini ogesi-daa mada nado pitimi ya? ⁴¹ Gore ni wae yaeme ko tinalo epalia-ga beten loa nimi waru adoba piralepape. Nimina konemere raaname omeme pare yoganemere gimi omea.

⁴² Nipu wala rana laapo pua beten gupa pua sa: Nina Aapa, go kedaa meape kap mea pu kone salo pare neme nape tedere nena raaname palia agu paina. ⁴³ Nipu wala ipuna disaipel aanu epa adesa pare nimuna robaa-para kedaa pisa-daa wala pa pata isimi. ⁴⁴ Nimu pa u patae ina pua beten rana repo wala pua sa

⁴⁵ Goa pua nipuna disaipel aanu piri-para wala ipua lalo: Nimir abade ora pa pirua kitu meme?

Adalepa. Abiare Onaa Raapu Pirape Aa-na Si nimumi wae aanuna ki-nane mea kateme. ⁴⁶ Baina nimi rekalepa. Yada lore aanu ni re-para mea katalo go epea-daa.

Judas-me Yesu iaanu mea waasa
(*Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jon 18.3-12*)

⁴⁷ Yesu nipu agaa pa lala pirina disaipel aanu 12-pela nimuna aa padane Judas nipu ipisa. Go ipisa rabu onaa adaapu nipu raapu ipua simina nimumi rai kutu-para repena uninu-para rulubaawa ipisimi. Gore nipuri Gote-na miru irae aa mudunu-para Juda aanuna aa mudunu-para page nimumi mea penaasimi. ⁴⁸ Go kawae madini aa nipumi mo iaanu-para gupa paluaga adalepape lo kudiri pi kone gupa lakesa: Neme aa meda-para nunu toare gore Yesu nipuga ripinaatepape sa. ⁴⁹ Goa loare nipu aipapulu aloma pua sana: Tisaa, epe-rupa piraina epa loare nipuna ini agaa-para pua nunu sa. ⁵⁰ Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Adami aa, mo nena pulalo epae kogonore abi aipapulu pape. Go raburi nimu ipuare Yesu nipu epa ripinaasimi.

⁵¹ Aa meda Yesu nipu raapu pirisipi aamere nipuna kimi rai kutu yolo risa. Goa pua nipumi mo Gote-na miru irae aa-na kogono naakina aane pona tisa. ⁵² Goa pisa raburi Yesumi nipu goa lakesa: Neme go naaki nena rai kutu wala abi nipuna ada-para madia sa. Aa rayome rai kutu raapu yada palimiri gore rai kutumi aa rayo nabalia sa. ⁵³ Gore nimi naniminaaeme. Neme nina Aapa yaatoade rabu nipumi yada pape ensel-nu gupa 12-pela ruru rabuniaae epenala toare mada

pagola pea. ⁵⁴ Pare neme goa paluade raburi Gote-na buk madaa ti agaana re mada naepalia.

⁵⁵ Go rabu Yesumi onaa adaapu gupa lakesa: Nimi ni mula ipuare nimina rai kutu-para repena uni ripinuare nimimi paake ne aa meda mula epame? Oro yaalo ni lotu ada-para pirua neme onaanu agaa mogeaarude pare go rabu nimimi ni naepa misimide. ⁵⁶ Goa pea pare mo Gote-na agaa lakene aanumi buk madaa aba tisimi-rupa ora epenalo mada palimi.

Go rabu disaipel aa rayome Yesu gimoa nimu pogola pisimi.

*Kaunsil-na ini agaane madaa Yesu koso laasimi
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55; 22.63-71; Jon
18.13-14; 18.19-24)*

⁵⁷ Yesu nipu epa ripinaawa mea ipisimi aanumiri Gote-na Miru Irae Aa mudunumi Kaiafas-na ada-para mea pisimi. Go ada-parare rekena agaana tisaanu-para kone makuaa aa medaloma-para nimu padane kiritaba pirisimi. ⁵⁸ Pita nipu Yesu rata mea pisa pare ogesi-daa mo-pare puare Gote-na miru irini aa-na epe pokaalo ada runane pua pirisa. Nipu pua odobaawa mo surube plisman-nu raapu pua pirua mo nimuna pimi-a adolalo pirisa.

⁵⁹ Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kaunsil rayo-para nimumi Yesu madaa pa amaa makirae agaa mulalo Yesu nipu orope tu maomaatalo pisimi. ⁶⁰ Goa pisimi rabu aa adaapu epa kiritaawa makirae agaa epa simi. Goa pisimi pare nipu tu maomape agaa meda nasimi. Goa pisa pare orope aa lapo ipisipi. ⁶¹ Gore nipumi

epa lalo: Go aamere Gote-na epe lotu ada lakepe ruboa wala yapi repome wala palua laasimi.

⁶² Gore Gote-na Miru Irae Aa mudu nipu reka awoa Yesu nipu agaa misa: Ne madaare agaa adaapu lo aame-ga nemere agaa meda mada nate ya? ⁶³ Goa sa pare Yesu nipumi agaa meda nasa-pulu Gote-na miru irini aame gupa lakesa: Neme oro yaalo pirape Gote-na bimi yaa madaa makuaa agaa mealo-ga neme agaa meda niaa lagi. Nere Onaa Raapu Pirape Aa-na Si ya? Nere Gote-na Si ora ria ya?

⁶⁴ Gore Yesumi lalo: Neme aba apo laede pare neme wala lagiano: Abia page orope page Onaa Raapu Pirape Aa-na Si oro yaalo Gote-na popo kinane pirano adalimi. Gore so yaa madaa moae raapu pirua epalua rabu adalimi. ⁶⁵ Yesumi goa sa rabu Gote-na miru irini aame nipuna mamina riripia lalo: Gore nipumi Gote madaa ero agaa ta-ga nipuna adasae aa medana agaa napagamina simi. Dia, go aare Gote madaa ero agaa ta-ga napagalepape simi. ⁶⁶ Gore nimimiri ake kone saleme? Go raburi nimumi gupa simi: Gore nipu ora wae aa ya-pulu nipu ora tu maomamina simi.

⁶⁷⁻⁶⁸ Goa loare Yesu nipuna ini agaa-para sope rapiaawa tisimi. Nimumi nipu ki paarame tua nere Gote-na agaa lakene aa ya-pulu lagi. Nere aapimi tala pae simi?

*Pita-me Yesuri ni na-ade sa
(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jon 18.15-18,25-27)*

⁶⁹ Go rabu Pita nipu ada peraana kepo ru-para pirisa pare Gote-na miru irape aa muduna kogono ona medame Pita aa piri-para ipua lalo: Ne page abade Yesu raapu so Galili su-para piraede sa. ⁷⁰ Goa sa pare Pita nipumi onaa rayona ini agaa madaa ni-daa dia yaade loa goa sa: Neme go lae agaare ni maarea. ⁷¹ Goa loa sana nipu pua so kepona pora gaape-nane pua pirisa. Go rabu kogono ona medame nipu adoa go padane pirisimi aanu gupa lakesa: Go aare abade Yesu raapu no Nasaret su-para pirisipi. ⁷² Gore Pita-me makirae agaa wala gupa sa: Ora yada makuaa neme go aa na-ade sa. ⁷³ Orope ogesi-daa pirua go re-para aasimi aa medalomame Pita-para gupa lakesimi: Gore nere Yesu nipuna ruru pirua nipuna adaa agaa-rupa te simi. ⁷⁴ Go rabu Pita-me yada madua agaa puri palo lalo: Ni ora agaa nalagialore Gote-me ni talia lalo. Go aare ni na-ade. Nipumi go agaa lo kiritinaloa yaa gulame gagara agaa sa. ⁷⁵ Go rabu Pita-me abade Yesumi lakesade agaa wala niminaasa: Yaa kuta agaa abi narekaina neme rana repome ni gimali lo lakelaa. Go rabu Pita nipu so amaa-nane pua re waru lo pirisa.

27

*Yesu nipu aa mudu Pailat piri-para mea pisimi
(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jon 18.28-32)*

¹ Yapi lapaasa raburi Gote-na miru irae aa mudunu-para kone makuaae Juda aa mudunu-para nimumi mo Yesu tu maomaatalo yada robes-

imi. ² Nipu puri pane opeme adia so namba wan gavman Pailat piri-para lamua pisimi.

Judas nipu omesa
(Kog 1.18-19)

³ Gore mo kawae madini aa Judas nipumi Yesu tinalo koso loa nipu ora tu maomatainaloa adesa. Gupa adesa-pulu nipumi wala kone pereke sua mo mone silva ini 30-pela wala mo Gote-na miru irae aa mudunu-para kone waru i Juda aa mudunu piri wala mea pisa. ⁴ Goa pua nipumi lalo: Neme aba waea pua ora epe aa tabena kabereke aba meawade pare nipu waea meda napia. Gore nimumi nipu-para lalo: Gore niaana yada dia yapare nena kogono aba paede simi. ⁵ Goa simi rabu Judas nipumi mo mone silva ini 30-pela no epe lotu ada ru-nane ruboa sana nipu pua ope pua nisa.

⁶ Gore mo Gote-na miru irae aa mudunumi go mone muare gupa simi: Gore aa tu maomaatalo yoto kane mone simi. Gore rekena ia-ga lotu ada-para i mone raapuri go mone nasamina simi. ⁷ Go mone madaa agaa meda gupa robo suare go mone-mere sospen warini aanuna su kabamina simi. Go su-parare pora kimisu onaana matmat wariamina simi. ⁸ Goa pisimi-pulu go suna bi aa yaapi koyae bi maasimi. Go suri abia page pa ia. ⁹ Go-rupa abade agaa meda Gote-na agaa lakene aa Jeremaia-me sade agaana re-re ora go ipisa. Gore nipumi lalo: Nimumi go mone silva ini 30-pela misimi. Go mone-re mo Israel su-para piri onaanumi aa tapena kabereke mi mone sa. ¹⁰ Go mone mua simina Aa Mudumi lakesa-rupa

nimumi sospen warini aanuna su kabasimi. Go agaare Gote-na agaa lakene aa Jeremaia-me tu isa.

Pailat-me Yesu agaa misa

(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jon 18.33-38)

¹¹ Go rabu Yesu ora aa mudu gavman-na ini agaana rekainaloo mo gavman-na aa mudumi agaa gupa misa: Nere Juda aanuna aa mudu ya? Yesu nipumi lalo: Nena go laede sa. ¹² Goa sa pare Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kone makuaae Juda aa mudunumi pa amaa mariaawa koso lape agaa simi. Goa pisimi pare Yesu nipumi agaa meda na-abusa. ¹³ Goa pisa-pulu aa mudu gavman Pailat-me lalo: Aa Adaa, mogo ne-para koso lape agaa go temere pagae ya? ¹⁴ Goa sa pare Yesu nipumi agaa meda na-abusa rabu gavman-na aa mudu Pailat nipumi kone adaapu isa.

Namba wan gavman Pailat-me sa rabu Yesu repena polopea madaa tisimi

(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; Jon 18.39-19.16)

¹⁵ Gore oro maali yaaloo Pasova Ne yapi di rabu mo gavman Pailat-me kalabus ada-para pati aanu padane pane penaalala pisa. Mo amaa-nane piri onaanumi niaana go aa penaalape simi rabu go raana ratua penaalala pisimi. ¹⁶ Go rabu ora aa wae meda Jisas Barabas mo kalabus ada-para pirisa. ¹⁷ Onaa rayo kiritaawa pirisimi raburi gavman-na aa mudu Pailat-me lalo: Nimimi neme aapi penaalano kone saleme pa sa. Gore Jisas Barabas giano yapae Yesu nipuna bi meda Kraisa giano ya sa. ¹⁸ Goa sa pare nipumi nimuna kone makuaa misa. Nimumi Yesu madaa udipa

kone sua nipu mea kasimi. ¹⁹ Pailat nipu koso pagape siaan madaa pirina nipuna oreme wai agaa gupa lo o ta sa: Apo epe aa madaare neme yada nalape. Neme abia ribaa upaa pua kedaa meadaa adawa sa.

²⁰ Go rabu Gote-na Miru Irae Aa mudunu-para kone makuaae Juda aanuna aa mudunu mi onaa rayona kone makiraawa goa simi: Barabas esepea Yesu ora tu maomamina tapape lakesimi.

²¹ Pare mo namba wan gavman aa Pailat-me nimu-para lalo: Go aa lapore nimina konemere aapi penaalano ya sa? Gore nimumi lalo: Jisas Barabas simi. ²² Gore gavman aa Pailat nipumi lalo: Yesu nipuna bi meda Krais-re ake pano ya? Goa sa pare nimumi puri paloa lalo: Nipu ora repena polo-pea mada omena tamina simi. ²³ Pare gavman-na aa Pailat-me lalo: Akeane ya? Nipumi wae yae meda napana sa. Goa sa pare nimumi puri paloa lalo: Nipu ora repena polo-pea mada tamina simi.

²⁴ Gore mo Pailat nipumi mo onaanumi nipuna agaa mada napagalimi kone adesa. Nipuna konere nimumi yada marekaalimi kone isa. Goa pea-daa nipuna ki ipa-para pataawa mo onaanumi adenalo kunisa. Goa pua nipumi mo onaanu-para lalo: Go aa tu maomapere ni-daa dia sa yapare ora nimina kogono. ²⁵ Goa sa rabu onaa rayome agaa gupa simi: Go tu maomape aare niaa-para niaana nogo naakinu madaa kedaa epenawa simi. ²⁶ Gore go rabu gavman-me Jisas Barabas wala nimuna ada penaalo esepesa. Goa pua nipumi Yesu repena unimi tua repena polo-peane nil-mi tinalo kasa.

*Soldia aanumi Yesu-para ero agaa simi
(Mak 15.16-20; Jon 19.2-3)*

²⁷ Go rabu mo gavman-na soldia aanumi Yesu nipu mua mo gavman-na surube ada-para mea pisimi. Goa puare soldia aa rayo nipu epa kutapu ma-aawasimi. ²⁸ Goa pua nipuna mamina mea kolo ruboa kane mamina mea maara laasimi. ²⁹ Goa pua ititumi raguna nipuna aalu madaa maadipaasimi. Goa pua nipuna popo ki-nane rama meda mea maripinaasimi. Goa pua nipu re-para epa pirua rumu koba pua ero agaa gupa simi: Nere Juda aanuna aa mudu yaade-ga oro yaalo epe-rupa pirape simi. ³⁰ Goa pua nimumi sope roa nipuna rimaapu mua nipuna aalu tisimi. ³¹ Nipu-para ero agaa aba loare mode kane mamina wala kolo ruboa nipuna abana mamina-nu wala mea maraasimi. Goa puare nipu repena polopeane nil-mi tula pisimi.

*Yesu repena polopea mada nil-mi tisimi
(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jon 19.17-27)*

³² Nimumi Yesu lamua pisimi rabu Sairini su-para piri aa meda Saimon pora-nia madaasimi. Goa pua nimumi go aa-para Yesuna repena polopea mea raba mu riaainalo mariaasimi. ³³ Gore nimu puare su meda-para opapasimi. Go suri Golgo ta simi. Go bina re-re gupa: Aana aalu uni rogaae su maasimi. ³⁴ Nimumi Yesu ipa wain wae rero pi marasin raapu kasimi pare nipumi mea nadoa-ga gimisa. ³⁵ Gore nimumi nipu repena polopea madaa tuare nipuna mamina oyaeyae rumaatalo satu-rupa pu tisimi. ³⁶ Goa puare nimumi pirua Yesu adaba pirisimi. ³⁷ So

repena polopeana rugi-nanere nipuna aalu sone abade nipu-para koso lape agaa simide-rupa pepa madaa gupa tisimi: Go aare Juda aanuna aa mudu yaade tu tisimi.

³⁸ Go raburi paake ne aa laapo Yesu nipu raapu nil-mi tisimi. Goa pua paake ne aa padane popo ki-nane tua meda koya-nane tu mudiaasimi. ³⁹ Gore onaa rayo one lobasa apone lobasa pimisimi onaanumiri aalu wage wage pua ero agaa lama lobasa pala pisimi. ⁴⁰ Goa pua nimumi lalo: Nere lotu ada kilipia wala yapi repome ma-alua side. Nere Gote-na Si yaliare nena go-rupa raba meape. Nere ora Gote-na Si yaliare apo repena polopea mada kilipia su amaa ipu isimi. ⁴¹ Goa simi rabu Gote-na miru irae aa mudunu-para rekena agaa tisaanu kone makuaae Juda aa mudunu-parame ero agaa gupa simi: ⁴² Gore nipumi aba onaa medaloma raba mua oro yaalo epe-rupa mapiraasa-pulu nipumi nipuna bipa raba mua oro yaalo piralia. Gore nipuri Israel onaanuna mudu ya? Gore nipumi repena polopea gimoa su amaa kilipialia-daare niaame nipu madaa kone rulamina simi. ⁴³ Gore nipumi Gote madaa kone rulaawa niri Gote-na Si tea-daare Gote-me nipu abia raba meala pame adamina simi. ⁴⁴ Goa puare mo Yesu raapu nil-mi tisimide aa wae lapome page ero agaa simi-rupa sipi.

Yesu nipu aba ini adupisa

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jon 19.28-30)

⁴⁵ Gore naare rikiraana aasa rabu ribaame rigitaama pua orope naare nogo-nane pabola

pupulaina yapi wala lapaasa. ⁴⁶ Naare mogo-nane popa aaina aebo 3 klok rabu Yesu nipumi puri paloa gupa sa: Eli, eli, lama sabaktani sa. Go agaana re-re gupa: O, naa Aapa Gote, neme ni akolo gimae ya sa. ⁴⁷ Gore mo re-para rekasimi onaanumi go agaa pagoa nimumi lalo: Go aamere Elaija yaata simi. ⁴⁸ Go raburi aa padaneme aba aloma pua lubi nona plane yae misa. Goa puare rero pi wain* ipa paba palae repena uni rugi-nane roгаа palaawa Yesu nipu nenalo kasa. ⁴⁹ Goa pisa pare onaa medalomame lalo: Aba adamina go ipa abi nakatapape simi. Elaija-me nipu raba mula ipula pame adamina simi. ⁵⁰ Go rabu Yesu nipumi wala puri paloa yaaloo nipuna pu imu udunasa.

⁵¹ Go rabu mo lotu ada-para mudiabasimi mamina so rugi-nane riripi taboa none rigi-nane pua riripi kiritisa. Goa puare su eto pua aana adaapu lusatabebe pisa. ⁵² Go rabu page matmat loba tabama pua Gote-na ruru onaare aba omesimi pare wala go rabu marekaasa. ⁵³ Gore nimumi matmat ora gimoa rekesimi. Wala orope Yesu rekesa rabu nimu epe adaare Jerusalem su-para pisimi. Go raburi aa adaapumi nimu adesimi. ⁵⁴ Soldia aa mudu-para nipuna soldia medanu-para su eto-para oyae rayo mo pisa-daa adesimi-pulu nimumi paala waru omesimi. Go rabu nimumi gupa simi: Go aare ora Gote-na Si yaana simi.

* **27:48:** Mo ipa solowara-para i raa rua ipa pua mua Yesu mea kasimi. Go yae-re mea ne raburi ona to pabapape pi yae. Go yae mea ipua repena uni madaa apula tua Yesuna agaa-para ma-apuraasimi.

⁵⁵ Go rabu Galili su gimoa Yesu nipu rata mea ipua nipu raba mulalo ipisimide ona medaloma pirisimi. Nimu ogesi-daa mo-pare aawa nipu adesimi. ⁵⁶ Gore nimuna rikiraanare go onanu pirisimi: Makdala su-para piri ona Maria-para ame Jems-para Josep lapona agi Maria-para Sebedi-na si lapona agi-para nimu pirisimi.

*Yesu nipu aana apedaa-para rogaasimi
(Mak 15.42-47; Luk 23.50-55; Jon 19.38-42)*

⁵⁷ Gore ribaa yabaasa raburi amope aa meda Josep nipu Arimatea su-para pirua ipisa. Go aa nipuri abade Yesuna disaipel aa pirisa. ⁵⁸ Nipu mo gavman-na opis-para ipua Yesu nipuna ro ria ponoloa epa agaa misa. Go rabu gavman-me nipu lakeloa go aa Josep mea katapa sa. ⁵⁹ Goa puare mo aa Josep-me Yesu nipuna ro mea rua epe kagaa mamina yaako pimi rogaawa ria pisa. ⁶⁰ Goa puare nipumi mo Yesu nipuna ro ria puare nipuna abade warini aana apedaa matmat-para pua rogaasa. Goa puare nipumi aana apedaa pora gaape-para aana adaape medame garulani-aawa pisa. ⁶¹ Maria Makdala-para Maria rado-para nipu lapo pirisipi. Nipu mo aana apedaa re-para pirua nipumi adapaba pirisipi.

Soldia medame matmat suruba aasa

⁶² Gore ekeraa-nanere Kitu Pirape Yapi di aba ipisa. Goa pisa-pulu Gote-na Miru Irae Aa mudu-para Farisi aanu-para mo Pailat raapu epa kir-itasimi. ⁶³ Goa pua nimumi lalo: Adaa aaya, gode yaa agaa ne aamere nipu kagaa pirua goa sade: Gore yapi repo pa no matmat-para pirua wala rekalua sa. ⁶⁴ Goa sa-ga yapi repo

nimumi go matmat surubalepa lo agaa lakela. Gore nipuna disaipel aanumi nipuna ro paake epa mua onaanu-para nipu aba rekaaya loa niaa makiralimi-ga soldia aanumi surubalimina sa. Orope temede yaa agaare aba simide niaa makiralimi simi. ⁶⁵ Gore Pailat-me lalo: Nimimi surubape aa medaloma lamua pua mo matmat ora puri pane aanumi pua surubatepa sa. ⁶⁶ Goa sa-pulu nimumi mo matmat rigitulalo aana-me garulasimi. Goa pua nimumi mo aana rekena mea sua nimumi soldia aa medaloma surubaina simi.

28

*Yesu matmat-para wala rekesa
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-10; Jon 20.1-18)*

¹ Gore Kitu Pirape Yapi di aba dia naloare adaa oro rabu naare rapasa. Go rabu Makdala su-para piri ona Maria-para Maria meda nipu lapome matmat-para adola ipisipi. ² Pulaina aipapulu su eto pisa rabu yaa-para piri ensel meda ipisa. Gore nipumi aana apedaana pora gaape mea pereke tua isa-daa nipu go madaa pirina adesipi. ³ Nipuna ini agaare so yaa madaa piri paa nona pisa. Nipuna mamina-ri ora moae yaa yaako nona pisa. ⁴ Go ensel ipisa-pulu mo soldia aanu nimumi goa adoa paalame ora waru omesimi. Goa pua nimu pururu pisa-daa aba ome onaa nona plane pirisimi.

⁵ Pare mo ensel-me mo ona laapo gupa lakesa: Gore nipimi paala naomalepape sa. Nimimi

repena polopea-para tu maomaarimide Yesu asapula epamena-daa niminaato sa. ⁶ Nipu go-para napia. Nipu abade sade-rupa wala rekaa pua. Nipiri nipu rogaarimide-para epa adalepa. ⁷ Gore nipi aipapulu wala pua nipuna disaipel aanu pua laketapape: Nipu aana apedaa matmat-para wala aba rekaade tapape sa. Nipu Galili su-para aba riri-nane nimumi go-para adalimi lo laketapape. Abiare neme lagiawade agaare koneme niminaatepape sa.

⁸ Go agaa pagesipi rabu mo ona lapo nipu paalame omoa raaname waru omesipi. Goa pisipi-pulu nipu lapome aipapulu mo aana apedaa matmat gimoa disaipel aanu laketalo aloma pisipi. ⁹ Pare ora go rabu Yesu nipumi aipapulu nipu laapo mo pora madaawa lalo: Eperupa piralepa sa. Go raburi nipumi nipuna kibu re-para pua ripinaa palae sua nipuna bi minasaasipi. ¹⁰ Gore Yesumi nipu gupa lakesa: Nipimi paala naomalepape. Nipimi nina amenu mo Galili su-para popena pua laketapape sa. Go Galili su-parare ni mada adalimi.

Soldia aa-na agaa

¹¹ Mo ona lapo pena pora-nia pulaina mo matmat surube soldia aa medaloma mo adaare-para aipapulu pisimi. Goa puare Gote-na miru irae aa mudunu-para mo adesimi yaena remaa pua lakesimi. ¹² Agaa pagesimi-pulu Gote-na miru irae aa mudunu nimu rayo-para kone waru i Juda aa mudunu-para nimu kirita pirua nimu agaa robesimi. Goa pua soldia aanu mone adaapu kasimi. ¹³ Gore nimimi agaa gupa tapape simi:

Ribaa niaa patala puaama rabu nipuna disaipel aanumi mea pua meaaya tapape simi. Goa pua nipuna ro paake mea puamede tapape lo robesimi. ¹⁴ Gore mo namba wan gavman-me go remaa pagalia-daare niaame agaa medaloma wala lakelamina. Niaa goa palima rabu wae yae nasalia simi. ¹⁵ Go raburi soldia aanumi mone muare mo aanumi simi-rupa pua pisimi. Go agaa rayore Judia su-para lama lama puare abia page pa lala pimi.

Yesumi nipuna disaipel aanu kogono goa pipape lo kasa

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jon 20.19-23)

¹⁶ Disaipel aa 12-pela so Galili su rudu madaa pisimi. Gore abade Yesumi pulupape sa-rupa pisimi. ¹⁷ Nimumi Yesu nipu adoa bi minasaasimi pare aa medalomame kone lapo isimi, ¹⁸ Goa pua Yesu nipu ora re-para ipua gupa epa lakesa: Gote-me su yaa laponi puri rayo ni gia. ¹⁹ Goa pea-ga nimimi su rayo-para pua nina disaipel onaanu-rupa mapiraatepape. Goa pua nimimi nimu Gote-na bi-para Sina bi-para Holi Spirit-na bimi baptais katapape. ²⁰ Goa pua neme abade agaa mana nimi mogesude-rupa onaa rayo pua laketapape. Pagalepa. Niri nimi raapu piraama puare go su yaa lapo dia yalia rabu page nimi raapu piralua sa.

**Gotena Epe Agaa
Portions of Genesis, Ruth, Proverbs, Ecclesiastes, and
The New Testament in the West Kewa Language of
Papua New Guinea
Sampela hap Buk Baibel long tokples West Kewa long
Niugini**

copyright © 2003 The Bible Society of Papua New Guinea in cooperation
with Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: West Kewa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

First edition © 1973 The Bible Society in Australia

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2012-10-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023

faa531d0-f958-545a-ad6f-3ea7c18ff313